

Ministerul de Resbel

Carol I,
Prin gratia lui Dumnezeu si vointa nationala,
Rege al Romaniei,
La toti de fata si viitori, saratate:
Avand in vedere art. 4 al legii din Martie 1883,
asupra serviciului de stat major; asupra
raportului ministrului Nostru secretar
de Stat la departamentul de resbel sub
No. 14.498,
Am decretat si decretam:
Art. 1. Se infiinteaza pe langa
marele stat-major o scola superioara
de resbel, destinata a forma
oficierii de stat-major.

1889 **130** 2019
de ani

de ÎNVĂȚĂMÂNT MILITAR
SUPERIOR ROMÂNESC

BULETINUL UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

2/2019
APRILIE-IUNIE

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2019

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

2 / 2019

PUBlicaȚIE ȘTIINȚIFICĂ CU PRESTIGIU RECUNOSCUT DIN DOMENIUL „ȘTIINȚE MILITARE, INFORMAȚII ȘI ORDINE PUBLICĂ” AL CONSILIULUI NAȚIONAL DE ATESTARE A TITLURILOR, DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE, INDEXATĂ ÎN BAZELE DE DATE INTERNAȚIONALE CEEOL ȘI GOOGLE SCHOLAR

PUBlicaȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2019

Coperta: Andreea GÎRTONEA

© Sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.

Articolele revistei sunt supuse verificării procentului de similitudine prin sistemantiplagiat.ro.

Articolele publicate în Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, ISSN 1584-1928, se regăsesc în integralitate – titlu, autor, abstract, conținut, bibliografie – și în varianta în limba engleză a revistei, ISSN 2284-936X
L 2284-936X

CONSILIUL EDITORIAL

1. CONSILIUL ONORIFIC

Gl.bg.prof.univ.dr. Gheorghe CALOPĂREANU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Lect.univ.dr. Codrin MUNTEANU	Ministerul Apărării Naționale
Gl. bg. prof. univ. Constantin Iulian VIZITIU	Academia Tehnică Militară
Gl. bg. prof.univ.dr. Ghiță BÎRSAN	Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”
Gl. fl.aer. prof.univ.dr. Gabriel RĂDUCANU	Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă”
Cdor.prof.univ.dr. Octavian TARABUȚĂ	Academia Navală „Mircea cel Bătrân”
Col.prof.univ.dr. Valentin DRAGOMIRESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Ion PURICEL	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Cezar VASILESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Cdor.prof.univ.dr. Ioan CRĂCIUN	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col. prof.univ.dr. Ioana ENACHE	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Constantin POPESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Lect.univ.dr. Florian BICHI	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Doina MUREȘAN	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Daniel GHIBA	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.lect. univ.dr. Florin CÎRCIUMARU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col. prof.univ.dr. Marinel-Dorel BUȘE	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Lt.col.conf.univ.dr. Tudorel-Niculai LEHACI	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.lect.univ.dr. Liviu BALABAN	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.lect.univ.dr. Răzvan GRIGORAȘ	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Inspector Carol Teodor PETERFY	Organizația pentru Interzicerea Armelor Chimice
(Laureat al Premiului Nobel pentru Pace în 2013)	– OPCW

2. CONSILIUL ȘTIINȚIFIC

Prof.univ.dr. Gheorghe CALOPĂREANU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Conf.univ.dr. Iulian CHIFU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Daniel DUMITRU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Gheorghe MINCULETE	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Teodor FRUNZETI	Universitatea „Titu Maiorescu”
Prof.univ.dr. Gelu ALEXANDRESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Sorin TOPOR	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Marian NĂSTASE	Academia de Studii Economice din București
CS II dr. Alexandra SARCINSCHI	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
CS II dr. Cristina BOGZEANU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Dr. Pavel OTRISAL	Universitatea de Apărare, Brno, Republica Cehă

Conf.univ.dr. Elena ȘUȘNEA
Dr. Elitsa PETROVA

Dr. Jaromir MAREȘ
Lect.univ.dr. Cris MATEI

Dr. Piotr GAWLICZEK
Conf.univ. dr. Piotr GROCHMALSKI
Dr. Marcel HAKAKAL

Dr. Lucian DUMITRESCU
Prof.univ.dr. Anton MIHAIL
Prof.univ.dr. Constantin IORDACHE
Prof.univ.dr. Gheorghe ORZAN
Prof.univ.dr. Gheorghe HURDUZEU

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Universitatea Națională Militară “Vasil Levski”,
Veliko Tarnovo, Bulgaria
Universitatea de Apărare, Brno, Republica Cehă
Centrul pentru relațiile Civili-Militar, SUA
Universitatea ”Cuiavian” din Wloclawek, Polonia
Universitatea ”Nicolaus Copernicus” din Torun, Polonia
Academia Forțelor Armate “General Milan Rastislav
Štefánik”, Liptovský Mikuláš, Republica Slovacă
Academia Română
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Universitatea „Spiru Haret”
Academia de Studii Economice din București
Academia de Studii Economice din București

3. REFERENȚI

Col.prof.univ.dr. Ioana ENACHE
Col.prof.univ.dr. Gheorghe MINCULETE
Col.prof.univ.dr. Ion ANDREI
Col.prof.univ.dr. Marilena MOROȘAN
Col.prof.univ.dr. Dănuț TURCU
Cdor. prof.univ.dr. Florin NISTOR
Lt.col.conf.univ.dr. Tudorel-Nicolai LEHACI
Col.instr.av.dr. Ștefan Antonio DAN-ȘUTEU
Col.lect.univ.dr. Eduard VITALIS
Lect.univ.dr. Alexandru LUCINESCU

CUPRINS

SECURITATE ȘI APĂRARE

- 7** **Modalități de determinare a puterii de luptă a forțelor terestre la nivel tactic**
Lt.col. Florin-Ioan CIOANCĂ
-
- 15** **Strategii maritime bazate pe amenințări**
Cdor.prof.univ.dr. Ioan CRĂCIUN
Cdor.drd. Auraș Liviu COMAN
-
- 25** **Reducerea amprenteii logistice – un deziderat al operațiilor militare trecute și viitoare**
Mr. Marius HRAB
-
- 32** **Organizarea și asigurarea serviciilor de campanie în operațiile brigăzii mecanizate**
Lt.col.drd. Romulus MUNTEANU
-
- 42** **Analiza constrângerilor existente în prezent în infrastructura forțelor armate**
Lt.col.drd. Petrică ZAHARIA
-
- 50** **Minerale cu implicații în susținerea efortului fizic al militarilor**
Lt.col.lect.univ.dr. Gabriel Constantin CIAPA

SIGURANȚĂ ȘI ORDINE PUBLICĂ

- 56** Procesul implementării lecțiilor învățate la nivelul ministerului afacerilor interne
Comisar șef drd. Radu-Mihai OANȚĂ

CONFLUENȚE SOCIALE ȘI ISTORICE

- 63** Națiunea în epoca globalizării
Cdor.dr. Dumitru TOADER*
Lect.univ.dr. Daniela NAGY

- 72** Abordări specifice sprijinului logistic, adecvat unor campanii militare
ale Regelui Filip al II-lea al Macedoniei
Lt.col. Ferencz CIORVAȘI-FILIP
Mr. Bogdan-Costin MATEI

- 79** Religia și funcționarea societății moderne
Mr.conf.univ.dr. Andi Mihail BÂNCILĂ

- 86** Efecte ale sedentarismului asupra corpului uman
Lt.col.lect.univ.dr. Gabriel Constantin CIAPA

MODALITĂȚI DE DETERMINARE A PUTERII DE LUPȚĂ A FORȚELOR TERESTRE LA NIVEL TACTIC

COMBAT POWER DETERMINATION METHODS FOR TACTIC LEVEL MILITARY STRUCTURES

MÉTHODES DE DÉTERMINATION DE LA CAPACITÉ DE COMBAT DES FORCES TERRESTRES AU NIVEAU TACTIQUE

Lt.col. Florin-Ioan CIOANCĂ*

Orice operație militară trebuie planificată, luând în considerare „cantitatea” și „calitatea” forțelor militare. Aceste forțe trebuie „configurate”, organizate și întrebuințate în operații, corespunzător „puterii de luptă” specifice în momentul și la timpul oportun. Numai dacă există o analiză și o „determinare” corectă a puterii de luptă, aceste forțe au șansa să învingă.

Any military operation must be planned taking into consideration "quantity" and "quality" of forces. These forces must be "set up" and organised and used in operations according to their "combat power" at the specified place and time. Only if there is a correct analysis and "determination" of combat power these forces can have a chance to win.

Toute opération militaire doit être planifiée en tenant compte de la "quantité" et de la "qualité" des forces militaires. Ces forces doivent être "configurées", organisées et utilisées dans des opérations correspondant à la "force spécifique de combat", au bon moment, au bon endroit. Ce n'est que s'il existe une analyse et une "détermination" correctes de la capacité de combat que ces forces puissent avoir une chance de remporter une victoire.

Cuvinte-cheie: putere de luptă; potențial de luptă; mijloace distructive; capabilități informaționale.

Keywords: combat power; combat potential; destructive means; informational capabilities.

Mots-clés: force de combat; potentiel de combat; moyens destructifs; capacités informationnelles.

Puterea de luptă este un concept care trebuie aplicat de la cea mai mică structură militară de la nivel tactic până la cea mai mare de la nivel strategic. În mod normal, puterea de luptă este exprimată printr-un indice, care este un element de referință față de o structură de același tip din altă armată sau din altă structură militară și, în mod special, față de o structură din armata unui ipotetic inamic.

Puterea de luptă este acea stare a unei forțe militare, dată de organizare, de dotare, de nivelul de pregătire a personalului, precum și de modul de întrebuințare în luptă a acesteia. O definiție mai exactă a puterii de luptă este că aceasta reprezintă „totalul mijloacelor distructive, constructive și capabilitățile informaționale pe care o unitate

militară sau o structură militară le poate aplica la un moment dat”¹.

Mijloace distructive

Nivelul puterii de luptă a unei structuri militare tactice se referă la faptul că structurile de forțe militare în care sunt întrebuințate, combinat, forțele de luptă și forțele de sprijin de luptă eficient pot să atingă, la un moment dat sau pentru o perioadă de timp determinată, o anumită stare de pregătire de luptă fizică și dinamică, ce va conferi acestei structuri militare capacitatea de a acționa și de a îndeplini o misiune sau o sarcină specifică. Astfel, eficiența unei structuri militare poate fi cuantificată, folosind *puterea de luptă* și *potențialul de luptă*.

Puterea de luptă este acea stare a unei forțe militare, dată de organizare, de dotare, de nivelul de pregătire a personalului, precum și de modul de întrebuințare în luptă a acesteia.

* U.M. 02110 Bistrița
e-mail: heniu@yahoo.com

Pentru a defini mai bine puterea de luptă, este necesar să aducem în atenție potențialul de luptă al unei structuri militare. Forțele componente ale acesteia au o anumită pondere în cadrul structurii, cu care contribuie la realizarea unui anumit potențial de luptă. Linia de separație dintre potențialul de luptă și puterea de luptă este determinată de problema influenței acestuia asupra situației de luptă. Dacă un element component al unei structuri militare, indiferent de localizare, exercită influență asupra situației de luptă, el contribuie la puterea de luptă, dacă nu, rămâne doar potențialul de luptă.

Puterea de luptă a unei structuri militare derivă din punerea în valoare a potențialului de luptă, la un moment anume stabilit, în operațiile militare. Această putere de luptă trebuie aplicată asupra locului cel mai vulnerabil al inamicului și la timpul oportun.

*Potențialul de luptă*² al unei forțe este un indicator care reflectă într-o manieră agregată letalitatea (posibilitatea de a produce pierderi, distrugerii etc.), însumată și ponderată, a tuturor categoriilor de tehnică și de armament care compun forța.

Potențialul de luptă al unei forțe militare, în literatura militară de specialitate națională și străină, prezintă două aspecte: potențialul de luptă proiectat și potențialul de luptă disponibil.

*Potențialul de luptă proiectat*³ este capacitatea latentă, prognozată a unei forțe militare, pentru a obține rezultate utile în luptă, aceasta fiind organizată, instruită, echipată, sprijinită, motivată și condusă corespunzător forței desemnate împotriva unei amenințări planificate. Ca urmare, potențialul de luptă proiectat este o stare fizică existentă a capacității de luptă sau capacitatea combativă nedegradată de reacția inamicului sau de alți factori ai câmpului de luptă.

*Potențialul de luptă disponibil*⁴ este capacitatea latentă a unei forțe militare de a obține rezultate utile în luptă prin existența organizării, instruirii, echipării, sprijinului, motivării și conducerii. Acesta reprezintă *capacitatea combativă efectivă*, luând în considerare scăderea reală, dar nedegradată de un anumit mediu de luptă sau prin acțiunea inamicului, imediat înaintea începerii luptei. Potențialul disponibil este acea capacitate care trebuie transformată în putere de luptă de către fiecare forță militară, în timpul luptei. Altfel spus, potențialul de luptă este puterea reală a unei forțe

militare, înainte ca acțiunile militare, evenimentele sau efectele mediului de luptă să înceapă.

Cu cât potențialul de luptă disponibil este mai mare, cu atât puterea de luptă a structurii militare este mai mare. Orice scădere a acestuia va trebui evitată, iar dacă are loc, comandantul va trebui să ia măsuri rapide de restabilire a acestuia. Aceste măsuri constau atât în completarea, în măsura existenței la momentul respectiv, cu forțe și cu mijloace a structurii militare, cât și mai ales în adoptarea de tactici și de tehnici de luptă, care să asigure menținerea potențialului și, implicit, a puterii de luptă la un nivel minim pentru a conduce la obținerea succesului.

Nivelul puterii de luptă indică locul și momentul întrebuințării în luptă a structurii militare, precum și valoarea forțelor inamicului împotriva cui va acționa acesta.

În stabilirea nivelului puterii de luptă, se va lua în considerare și nivelul puterii de luptă al inamicului. Problemele în determinarea puterii de luptă pot însă să apară atunci când informațiile, forțelor proprii nu sunt corecte și actualizate.

La nivel teoretic, există mai multe metode de determinare a nivelului puterii de luptă a unei structuri tactice.

Pentru o structură militară tactică, întrebuințarea tancurilor și a mijloacelor de foc ale forțelor de sprijin în operație va conduce la creșterea puterii de luptă și a duratei întrebuințării acesteia în operație. De asemenea, va crește și moralul forțelor participante la luptă. Cu cât tancurile și mijloacele de foc ale forțelor de sprijin ale forțelor proprii sunt superioare din punct de vedere tehnic și operațional celor ale inamicului, cu atât crește puterea de luptă și, implicit, posibilitatea obținerii succesului.

De exemplu, realizarea unei puteri de luptă ridicate se obține prin întrebuințarea, combinat, a tancurilor cu infanteria și cu forțele de sprijin de luptă în operațiile militare ale forțelor terestre. Tancurile, practic, nu pot înclina balanța în favoarea forțelor proprii, ele trebuie să fie întrebuințate împreună cu infanteria și cu forțele de sprijin, în cadrul structurii militare planificate în operație astfel încât să fie puse în valoare mobilitatea și puterea de foc, respectiv puterea de luptă a acestora, și să fie realizat controlul cu foc al spațiului de luptă atât de forțele de luptă, cât și de cele de sprijin de luptă.

Dacă pentru personal este mai dificil să aprecieze potențialul și puterea de luptă, pentru tehnică și mijloace de foc au fost identificate și dezvoltate, de-a lungul timpului, mai multe metode și tehnici specifice de determinare a puterii de luptă.

Există în literatura militară de specialitate mai multe modalități de determinare a puterii de luptă a structurilor militare din cadrul forțelor terestre. Dintre acestea, vă propun să analizăm două metode de determinare a puterii de luptă a unei structuri militare.

Prima este *metoda clasică* de proiecție și de configurare a unei structuri militare care să execute o operație militară, respectiv prin respectarea *principiului raportului de forțe*, adică stabilirea pachetului de forțe care urmează să fie întrebuințat în luptă, în funcție de cantitatea de forțe a inamicului. Această metodă are la bază raportul de forțe cantitativ, care trebuie să existe în planificarea unei operații militare.

Principiul raportului de forțe se referă la faptul că, într-o operație militară, trebuie să „acumulezi” sau să ai la dispoziție un anumit număr de structuri cu un anumit număr de mijloace de foc și echipamente militare, care, odată întrebuințate în luptă, să fie în măsură să devanseze pe cele ale inamicului, să depășească punctul critic al forțelor inamicului și, astfel, să „supraviețuiască” celor ale inamicului, implicit să obțină succesul.

O formulare care se distinge prin înțelegerea condiționărilor dintre gradul de superioritate sau de inferioritate și forma de luptă corespunzătoare a fost dată și de către Sun Tzî, care spunea: „Dacă dispui de o superioritate de zece contra unu, încercuiește dușmanul. La doi contra unu, dezbină-l. Dacă forțele sunt egale, poți angaja lupta. Dacă ești în inferioritate din punct de vedere numeric, să știi să te aperi, să fii în stare să bați în retragere. Dacă ești inferior în toate privințele, să fii în stare să te eschivezi, căci o armată mică este o pradă ușoară pentru una mai puternică”⁵.

Putem afirma că, fără un număr cel puțin egal sau mai mare de forțe și de mijloace de foc decât cel al adversarului, pe care să le ai la îndemână pe timpul operațiilor militare, nu poți să învingi inamicul. Înfrângerea inamicului nu poate fi pusă pe seama norocului, a inspirației comandanților sau a simplei prezențe a forțelor pe câmpul de luptă, aceasta depinzând, în mare măsură, și de numărul,

de calitatea și de modul de întrebuințare a forțelor. Superioritatea și, mai ales, superioritatea tehnică, sau mai bine spus calitatea forțelor militare, este o premisă în obținerea succesului pe câmpul de luptă, iar între superioritatea în forțe și mijloace și obținerea succesului, se poate stabili un raport, chiar dacă la prima vedere este empiric.

La organizarea forțelor pentru luptă, nu trebuie să luăm acest principiu ca exclusiv pentru a obține succesul. Referindu-se la principiul raportului de forțe, și anume că acesta este doar un factor care conduce la obținerea victoriei, Clausewitz sublinia că: „(...) superioritatea numerică în luptă este numai unul dintre factorii care formează izbânda, căci este departe de a dobândi prin superioritate numerică totul...”⁶. Deci planificatorii militari trebuie să aibă în vedere acest principiu ca o parte componentă a modului de întrebuințare a forțelor în luptă, și nu ca fiind unul principal. Desigur că acest principiu are avantajele și dezavantajele lui.

Acest principiu poate fi întrebuințat cu succes atunci când posibilitățile tehnico-tactice ale forțelor proprii sunt într-o anumită măsură similare cu cele ale forțelor inamicului. Aici, ne referim la faptul că forțele militare naționale trebuie să fie înzestrate cu tehnică de luptă și cu sisteme de armament performante și competitive cu cele ale unui ipotetic inamic.

Ca exemplu, putem lua o operație ofensivă în care forțele inamicului au la dispoziție, în fâșia de apărare, un număr de n tancuri și de mijloace de foc antitanc. Pentru a avea succes, atunci când planificăm operația ofensivă, trebuie să menționăm faptul că, pentru fiecare număr n de tancuri și de mijloace de foc antitanc ale forțelor inamicului, vom constitui o structură militară care să aibă cel puțin un număr de $nx3$ tancuri și mijloace de foc antitanc mobile. Chiar și așa, din cauza influenței factorilor de teren și de stare a vremii, există posibilitatea ca acest număr $nx3$ sau un număr mai mare de tancuri și de mijloace de foc antitanc avute la dispoziție să nu fie suficiente pentru a obține starea finală dorită.

De-a lungul timpului, au fost identificate mai multe rapoarte de forțe pentru formele de luptă.

Conform FM 5-0, ediția 2010, rapoartele minime istorice care sunt luate în calcul în planificare de către forțele armatei americane în operațiile militare, sunt prezentate în Figura 1.

Misiunea forțelor proprii	Poziția	Forțe proprii/ Forțe inamice
Întârziere		1:6
Apărare	Pregătită din timp	1:3
Apărare	În grabă	1:2,5
Atac	Planificat	3:1
Atac	Neplanificat	2,5:1
Contraatac	Flanc	1:1

Figura 1. Rapoartele minime istorice care sunt luate în calcul în planificare de către forțele armatei americane în operațiile militare

Pe lângă planificarea acestui număr de mijloace de foc, va trebui să mai „adăugăm” și alte forțe acelei structuri de forțe pentru a îndeplini obiectivele ofensivei, respectiv și forțe de sprijin de geniu, artilerie terestră, artilerie și rachete antiaeriene.

Ca o concluzie, în ofensivă este necesar să se asigure o superioritate de forțe și de mijloace de foc pentru a realiza străpungerea apărării inamicului, iar în apărare este necesar un raport de forțe care să permită respingerea ofensivei adversarului și preluarea inițiativei.

Așadar, metoda de determinare a puterii de luptă prin respectarea principiului raportului de forțe folosește atunci când echipamentele militare ale structurii de forțe proprii sunt la aproximativ același nivel cu cele ale inamicului.

A doua metodă de determinare a puterii de luptă este aplicarea unor *ecuații* și *modele matematice* pentru a configura acea structură militară cu tehnică de luptă și de mijloace de foc suficiente cantitativ, dar mai ales calitativ, pentru întrebuintarea lor cu succes în luptă.

Aceste ecuații și modele matematice, dacă sunt corect aplicate, pot orienta atât planificatorii, cât și decidenții militari în procesul de luare a deciziei. Totodată, pot fi utilizate atunci când parametrii sau factorii care trebuie introduși în aceste ecuații sau în modele matematice se pot determina cu ușurință sau sunt deja identificați și cuantificați, iar timpul avut la dispoziția forțelor nu este suficient pentru a parcurge o altă metodă de planificare. Aceste relații matematice pot fi aplicate pentru acțiunile militare directe, executate de către forțele terestre de nivel tactic, și dau rezultate, bazate pe un raționament logic, care este transpus în acestea. Ceea ce este important pentru planificatorii militari

este că aceștia trebuie să obțină informația despre parametrii sau despre factorii care se iau în calcul din surse sigure, și nu prin aproximare sau prin estimare.

Dintre acestea, aduc în atenție *ecuațiile lui Lanchester*⁷, ecuații care pot să orienteze planificatorii și comandanții în ceea ce privește organizarea și întrebuintarea forțelor astfel încât puterea de luptă a acestora să fie mai mare decât cea a inamicului.

Aceste ecuații sunt simple din punct de vedere matematic și reprezintă conceptul militar de concentrare a efortului și dau răspunsul la ceea ce se întâmplă când două forțe militare își concentrează forțele și luptă.

Astfel, o ecuație a lui Lanchester, modificată și adaptată de către specialiștii militari străini, poate determina la un moment dat, pe o direcție sau într-o fâșie, raportul dintre cantitatea de forțe de tancuri ale forțelor proprii și cele ale inamicului. Acestea ajută planificatorii militari în compararea puterii de luptă a forțelor proprii cu cele ale inamicului și stabilește un indice, numit *modelul corelării forțelor*⁸. Mărimea acestui indice va da posibilitatea planificatorilor să înțeleagă mai bine situația tactică și să aleagă direcția, fâșia sau raionul unde forțele inamicului sunt vulnerabile, inferioare calitativ și cantitativ și nu pot opune o rezistență eficientă forțelor proprii.

Această ecuație asigură, de asemenea, o înțelegere a avantajelor valorii relative a *calității* asupra *cantității* în luptă. Ea se poate aplica în procesul de analiză a misiunii, grupurilor de luptă care întrebuintează tancuri, datorită faptului că parametrii de analiză și de comparare sunt tancurile și structurile proprii ale acestora versus tancurile și structurile de tancuri ale inamicului. Valoarea

acestui indice trebuie să fie supraunitară pentru a planifica și a întrebuința cu succes grupurile de luptă bazate pe tancuri, pe o anumită direcție sau fâșie.

Ecuția următoare este o derivație, o extindere a *ecuației pătratică a lui N*, a lui Lanchester, unde N reprezintă forțele militare care au în organizare tancuri sau alte mijloace de foc cu ochire directă. Această ecuație prezintă, ca rezultat, cine va câștiga o angajare cu *foc direct* a forțelor, bazată pe mărimea și pe întreaga eficiență a oponentilor. Deoarece aceasta modelează angajarea cu foc direct, se face referire la ea ca *modelul focului ochit*⁹. Modelul focului ochit presupune că oponentii se pot vedea unii pe alții și, prin urmare, ei se pot angaja cu foc și se pot nimici.

Ecuția este reprezentată ca

$$X = \frac{(n1 \cdot P1) \times N1^2}{(n2 \cdot P2) \times N2^2} \quad (1)$$

unde:

- X – este indicele de corelare a forțelor;
- $N1$ – este numărul tancurilor pentru forțele proprii și $N2$ este numărul de tancuri pentru adversar;
- $P1$ și $P2$ – sunt probabilitățile de nimicire (PK) a adversarului (acestea sunt exprimate în procente și simplificate cu 100, pentru a ușura calculul, respectiv 0,8 reprezintă faptul că probabilitatea de nimicire este de 80%);
- $n1$ și $n2$ – reprezintă cadența de tragere maximă a tunurilor tancurilor fiecărei părți (este exprimată în număr întreg și reprezintă numărul de lovituri ochite, executate pe minut de către un tanc).

Un calcul privind numărul de tancuri necesare forțelor proprii pentru a fi întrebuințate împotriva forțelor adversarului este reprezentat în Tabelul 1.

În acest tabel, am calculat trei variante de organizare a forțelor și de repartizare a tancurilor forțelor proprii pentru a explicita modificarea, în sens pozitiv, a indicelui de corelare a forțelor și, implicit, a raportului de forțe. Mai exact, cu cât creștem numărul de tancuri ale forțelor proprii, cu atât crește și valoarea indicelui. Pentru a avea o imagine cât mai realistă, este nevoie de modelare matematică și de simulări de variante.

Acest indice al corelării forțelor trebuie să fie supraunitar, pentru a se putea executa acțiunea planificată cu un rezultat bun. Dacă este subunitar, atunci forțele proprii trebuie să ia măsuri pentru ca indicele să fie pozitiv. Aceste măsuri constau în suplimentarea forțelor, în executarea manevrelor de forțe și de mijloace la o intensitate mai mare, în angajarea cu foc precis de la distanță mare de către artilerie, în hărțuirea forțelor inamicului sau în alte acțiuni care diminuează puterea de luptă a inamicului și numărul de tancuri ale acestuia. Atunci când aceste măsuri sunt realizate și valoarea indicelui este supraunitară, se poate trece la executarea acțiunilor planificate.

În Tabelul 1 putem observa că, cu cât mărim numărul de tancuri ale forțelor proprii, cu atât crește acest indice de corelare a forțelor și, astfel, crește și posibilitatea obținerii succesului. Această cantitate de tancuri se va mări doar cât este nevoie, astfel putându-se face economie de forțe.

De asemenea, putem estima cu ajutorul acestei ecuații direcția, raionul sau fâșia unde forțele

Tabelul 1

CALCULUL INDICELUI DE CORELARE A FORȚELOR

FORȚELE PROPRII		Ofensivă			Apărare		
		Varianta 1	Varianta 2	Varianta 3	Varianta 1	Varianta 2	Varianta 3
n1	Cadența de tragere	6	6	6	6	6	6
P1	Probabilitatea de lovire	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
N1	Numărul de tancuri	54	75	108	54	75	108
FORȚELE INAMICULUI		Apărare			Ofensivă		
n2	Cadența de tragere	8	8	8	8	8	8
P2	Probabilitatea de lovire	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9
N2	Numărul de tancuri	30	30	30	90	90	90
X – Indice de corelare a forțelor		2.16	4.17	8.64	0.24	0.46	0.96

proprii pot fi vulnerabile și inamicul ar putea avea o oportunitate de exploatat. Astfel, vom putea să luăm măsuri la timp pentru a nu da posibilitate inamicului de a schimba direcția efortului principal sau situația tactică la un moment dat.

Utilizând principiile matematicii, vă propun extinderea acestei ecuații a lui Lanchester și introducerea unui alt parametru, respectiv *distanța de tragere eficace*, care dictează, în cazul metodei focului ochit. În opinia mea, distanța de tragere eficace este acea distanță până la care focul ochit al tancurilor poate avea efect asupra tancurilor și mijloacelor de foc ale adversarului. Astfel, focul unui tanc va fi eficient doar după ce tancul a intrat fizic în limita acestei distanțe de tragere eficace, care diferă la tancuri, în funcție de performanța tunului și de muniția acestuia. Mult mai exact, dacă două tancuri din tabere adverse au această distanță de tragere eficace diferită, atunci acestea se pot ochi reciproc, pot executa foc, dar lovitură tancului cu distanța de tragere eficace mai mică nu va lovi tancul oponent. Acest lucru rezultă din faptul că muniția nu poate parcurge decât o anumită distanță până unde poate fi eficace.

Propun introducerea acestui parametru în interiorul unei ecuații pentru a avea o mai mare acuratețe în calcule și, implicit, pentru obținerea unui rezultat cât mai apropiat de realitate.

Ecuția extinsă va fi:

$$X = \frac{(n1 \cdot P1) \times N1^2 \times d1}{(n2 \cdot P2) \times N2^2 \times d2} \quad (2)$$

unde:

- X – este indicele de corelare a forțelor;
- $N1$ – este numărul tancurilor pentru forțele proprii și $N2$ este numărul de tancuri pentru adversar;
- $P1$ și $P2$ – sunt probabilitățile de nimicire (PK) a adversarului (acestea sunt exprimate în procente și simplificate cu 100, pentru a ușura calculul, respectiv 0,8 reprezintă faptul că probabilitatea de nimicire este de 80%);
- $n1$ și $n2$ – reprezintă cadența de tragere maximă a tunurilor tancurilor fiecărei părți (este exprimată în număr întreg și reprezintă numărul de lovituri ochite, executate pe minut de către tanc).
- $d1$ și $d2$ – reprezintă distanțele de tragere eficace prin foc ochit ale tancurilor părților oponente (exprimată în metri și simplificată cu 100, pentru a fi ușor de întrebuințat în calcule).

Un calcul al indicelui de corelare a forțelor cu acest parametru introdus este reprezentat în Tabelul 2.

După cum putem observa, introducerea acestui parametru privind distanța de tragere eficace conduce la micșorarea indicelui de corelare a forțelor și, implicit, la micșorarea raportului de forțe existent pentru acea situație tactică.

În urma introducerii acestui parametru real, care dictează pe câmpul de luptă, în cazul tancurilor, putem observa, în Tabelul 2, că valoarea indicelui de corelare a forțelor scade, din cauza faptului că tancurile forțelor proprii nu sunt comparative cu cele ale unui ipotetic adversar, adică nu pot angaja eficient inamicul decât de la o distanță inferioară distanței de tragere eficace a tancurilor inamicului. Astfel, planificatorii militari vor trebui să găsească soluții optime de organizare și întrebuințare a forțelor avute la dispoziție pentru a îndeplini obiectivul sau misiunea primită.

Argumentul meu pentru introducerea acestui parametru este că, deși tancurile forțelor proprii pot executa foc cu tunul împotriva tancurilor unui ipotetic inamic, acest foc nu este eficace decât în limita distanței dată de performanțele tancurilor și muniției.

Astfel, în cazul în care forțele inamicului au un număr de n tancuri, forțele proprii trebuie să suplimenteze numărul de tancuri peste numărul n de tancuri ale inamicului pentru a îndeplini misiunea. De asemenea, forțele proprii trebuie să întreprindă și acțiuni tactice, care să ducă la diminuarea puterii de luptă și a numărului de tancuri ale forțelor inamicului.

Ca exemplu teoretic, putem utiliza ecuația lui Lanchester, extinsă în cazul unei apărări mobile, pentru a estima numărul minim de tancuri necesare forțelor proprii și pentru a nimici inamicul în puna apărării mobile. Dacă inamicul poate avea, în momentul opririi lui în fața limitei dinainte a apărării din puna apărării mobile, un număr de 60 de tancuri, în urma întrebuințării acestei ecuații extinse, forțele proprii trebuie să dispună de cel puțin 89 de tancuri pentru ca riposta ofensivă să aibă succes și inamicul să fie nimicit.

Această ecuație modificată a lui Lanchester se poate aplica și în cazul forțelor de artilerie terestră, pe timpul planificării acțiunilor militare, și rezultatul poate fi relevant, datorită faptului că artileria terestră influențează în mod major starea finală a unei operații militare.

Tabelul 2

**CALCULUL INDICELUI DE CORELARE A FORȚELOR CU
PARAMETRUL DE DISTANȚĂ A TRAGERII EFICACE**

FORȚELE PROPRII		Ofensivă			Apărare		
		Var. 1	Var. 2	Var. 3	Var. 1	Var. 2	Var. 3
n1	Cadența de tragere	6	6	6	6	6	6
P1	Probabilitatea de lovire	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
N1	Numărul de tancuri	54	64	108	54	75	108
d1	Distanța de tragere eficace	1.70	1.70	1.70	1.70	1.70	1.70
FORȚELE INAMICULUI		Apărare			Ofensivă		
n2	Cadența de tragere	8	8	8	8	8	8
P2	Probabilitatea de lovire	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9
N2	Numărul de tancuri	30	30	30	90	90	90
d2	Distanța de tragere eficace	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50
	X - indice de corelare a forțelor	2.16	3.03	8.64	0.24	0.46	0.96
	X1 - extins cu distanța de tragere eficace	1.47	2.06	5.88	0.16	0.31	0.65

În concluzie, pentru a obține succesul într-o operație militară, trebuie să întrebuițăm toate metodele și modalitățile posibile de determinare a puterii de luptă a structurilor militare. Printre acestea, se regăsesc și cele două metode analizate anterior, respectiv metoda clasică, ce presupune configurarea unei structuri militare tactice, conform *principiului raportului de forțe*, și metoda determinării *puterii de luptă*, prin întrebuițarea unor *formule sau modele matematice*.

Este necesar să utilizăm și, la nevoie, să adaptăm metodele și tehnicile de evaluare a puterii de luptă a forțelor militare, formulate și întrebuițate de-a lungul istoriei militare de către teoreticienii și comandanții militari. O secvență ar fi studierea și extinderea posibilităților matematice, cel puțin la nivel teoretic, a *ecuațiilor lui Lanchester*, pentru toate armele întrebuițate în operațiile militare actuale și cele viitoare, mai ales că, în interiorul acestor ecuații matematice, pot fi introduși acei parametri sau factori cuantificabili din spațiul de luptă, care pot fi exploatați de către planificatorii și decidenții militari în favoarea forțelor proprii.

NOTE:

1 [Headquarters, Department of the Army], *Field Manual 3-0: Operations*, Washington DC, Department of the Army, February 2011, p. 4-1.

2 Cpt.ing. Vasile Păun, *Raportul de forțe în viziunea sistematică – Modelul de letalitate*, Editura AISM, București, 1997, p. 17.

3 Edmund L. Du Bois, Wayne P. Hughes Jr., Lawrence J. Low, *A Concise Theory of Combat*, The Military Conflict Institute, 1998, p. 87.

4 *Ibidem*.

5 Sun Tzî, *Arta războiului* (traducere din limba franceză), Editura Militară, București, 1976, p. 39.

6 Karl von Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, București, 1965, p. 140.

7 Frederick William Lanchester, *Aircraft in Warfare: The Dawn of the Fourth Arm*, Constable and CO, London, 1916, p. 48.

8 Major James A. Zanella, *Combat Power Analysis is Combat Power Density*, School of Advanced Military Studies, Fort Leavenworth, Kansas, 2012, p. 13.

9 *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE

[Headquarters, Department of the Army], *Field Manual 3-0: Operations*, Washington DC, Department of the Army, February 2011.

Col. Bălăceanu Ion, col. Dumitru Daniel, col.(r) Ion Ioana, *Potențialul de luptă al forțelor terestre în context NATO*, Editura Top Form, București 2006.

Clausewitz Karl von, *Despre război*, Editura Militară, București, 1965.

Du Bois L. Edmund, Hughes P. Wayne Jr., Low J. Lawrence, *A Concise Theory of Combat*, The Military Conflict Institute, 1998.

Major Johnson L. Ronald, *Lanchester's Square Law in Theory and Practice*, School of Advanced Military Studies, Fort Leavenworth, Kansas, 1990.

Lanchester Frederick William, *Aircraft in Warfare: The Dawn of the Fourth Arm*, Constable and CO, London, 1916.

Cpt.ing. Păun Vasile, *Raportul de forțe în viziunea sistematică – Modelul de letalitate*, Editura AISM, București, 1997.

Sun Tzî, *Arta războiului* (traducere din limba franceză), Editura Militară, București, 1976.

Major Zanella A. James, *Combat Power Analysis is Combat Power Density*, School of Advanced Military Studies, Fort Leavenworth, Kansas, 2012.

STRATEGII MARITIME BAZATE PE AMENINȚĂRI

MARITIME STRATEGIES BASED ON THREATS

STRATÉGIES MARITIMES FONDÉES SUR DES MENACES

Cdor.prof.univ.dr. Ioan CRĂCIUN*
Cdor.drd. Auruș Liviu COMAN**

Strategiile de securitate maritimă bazate pe amenințări, în funcție de națiune și de cultură, de geopolitică și de evoluțiile politico-militare de la un moment dat, pot fi interpretate în mod diferit și este important să se cunoască întregul spectru teoretic și de evoluție istorico-cauzale a conceptelor care sunt interdependente. Prezența unei legături explicite între securitatea maritimă, amenințări și geopolitică este măsurată prin apariția unor repere fără echivoc ale conceptului de geopolitică și prin certitudinea că amenințările influențează securitatea maritimă. Influența directă a amenințărilor și a factorilor geopolitici asupra obiectivelor de securitate maritimă este măsurată prin apariția unor riscuri la adresa intereselor geopolitice în domeniul maritim și a anumitor poziții geografice, atunci când se referă la obiectivele de securitate maritimă.

Threat-based maritime security strategies, depending on nation and culture, geopolitics and political-military developments at a given moment, can be interpreted differently, and it is important to know the entire theoretical spectrum and the historical-causal evolution of concepts that are interdependent. The presence of an explicit link between maritime security, threats and geopolitics is measured by the unequivocal emergence of the concept of geopolitics and the certainty that threats affect maritime security. The direct influence of threats and geopolitical factors on maritime security objectives is measured by the emergence of risks to maritime geopolitical interests and geographical positions when it comes to maritime safety objectives.

Les stratégies de sécurité maritime fondées sur des menaces, selon la nation et la culture, la géopolitique et les développements politico-militaires à un moment donné, peuvent être interprétées différemment et il est important de savoir le spectre théorique en entier et l'évolution historique et causale des concepts qui sont interdépendants. L'existence d'une relation explicite entre la sécurité maritime, les menaces et la géopolitique est représentée par l'émergence des points de repère clairs, sans équivoque, du concept de géopolitique et aussi par la conviction que les menaces ont une forte incidence sur la sécurité maritime. L'influence directe des menaces et des facteurs géopolitiques sur les objectifs de sécurité maritime est mesurée par l'apparition des risques aux intérêts géopolitiques maritimes et à certaines positions géographiques, en ce qui concerne les objectifs de sécurité maritime.

Cuvinte-cheie: strategie maritimă; amenințări asimetrice; geopolitică.

Keywords: maritime strategy; asymmetric threats; geopolitics.

Mots-clés: stratégie maritime; menaces asymétriques; géopolitique.

Strategia maritimă este concepută pentru a proteja interesele maritime ale statului la pace și la război. În plus, are potențialul de a sprijini obiectivele naționale, în special în politica externă. Din punct de vedere legal, forțele navale protejează punctele decisive sau, de ce nu, centrele de greutate.

Folosirea termenului de strategie maritimă, cel puțin din punct de vedere istoric și legal, ne arată orientarea către criză sau război.

Milan Vego, în cartea sa *Strategia Maritimă și Controlul Mării: Teorie și Practică*¹, descrie controlul mării ca fiind conceptul care, după cel de-al Doilea Război Mondial, a înlocuit treptat conceptul de comandă a mării, care părea a fi prea absolut în semnificație. Termenul de comandă pare să tindă în semantism către o situație absolută, în timp ce termenul *control* extinde cumva înțelesul conceptului. *Controlul mării* este limitat în spațiu

****Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

e-mail: craciun64@gmail.com

****Statul Major al Forțelor Navale**

e-mail: comanliviu2002@yahoo.com

și în timp. Nicio putere navală nu va putea deține *controlul mării*, într-o mare sau într-o regiune a acesteia, pe o perioadă lungă de timp, acesta fiind atins, prin alternanță, de cele două mari puteri aflate în situație de criză.

O definiție simplă a *controlului mării* ar fi următoarea: „Capacitatea unui stat de a se folosi de regiunea de mare/ocean atribuită și a spațiului aerian asociat, pentru scopuri militare și civile, și de a interzice inamicului, în caz de război, să le folosească”. Respectiva definiție însă nu ține cont de faptul că acest *control al mării* are diferite forme și niveluri de implementare. Acest lucru nu înseamnă că mijloacele și forțele inamice nu acționează în zonă, ci faptul că inamicul nu le poate folosi astfel încât să-și creeze un avantaj militar sau civil. Un raion de acțiune poate fi considerat sub control atunci când forțele navale și aeriene proprii pot opera nestânjenite și când traficul maritim se poate executa în siguranță fără a putea fi atacate de inamic.

Controlul mării este definit de legislația SUA astfel: „O forță navală are comanda mării atunci când este atât de puternică încât rivalii ei nu o pot ataca direct. De asemenea, controlul mării este o dominantă care se poate aplica apelor sale aflate la distanță mică de litoral sau se poate extinde departe în oceane. Având controlul mării, o țară (sau o alianță) se poate asigura că propriile sale nave militare și comerciale se pot mișca în voie, în timp ce rivalii săi sunt forțați fie să rămână în port, fie să încerce să execute acțiuni mascate. De asemenea, controlul mării permite executarea operațiilor amfibii oricând, fapt care extinde opțiunile strategice ale forțelor terestre”²².

Definiția NATO a controlului mării este: „Condiția care există atunci când cineva are libertatea de a acționa într-o zonă a mării pentru propriile scopuri, pentru o perioadă de timp, în mediile submarin, de suprafață și aerian”²³.

Așa cum observăm, există diferite definiții cu multiple puncte de vedere, controlul mării fiind fie o condiție existentă la un moment dat, fie o stare care se caracterizează prin evoluție în timp, fie o acțiune propriu-zisă.

Jullian S. Corbett definește *strategia maritimă* ca fiind „partea care determină acțiunile flotei atunci când strategia a determinat rolul pe care aceasta (flota) trebuie să-l joace, în raport cu acțiunea forțelor terestre”²⁴, și principalul său rol de a

„determina relațiile reciproce dintre forțele terestre și cele navale într-un război”²⁵. El a identificat faptul că nu a existat nicio Marină Militară care să-și fi îndeplinit toate misiunile sale. Definind comanda mării ca fiind controlul local al comunicațiilor maritime, pentru navele militare sau comerciale, Corbett a apreciat importanța *comenzii locale a mării* ca fiind obiectivul imediat al strategiilor pe timp de pace și de război. Astfel, „războiul naval este compus nu numai din metodele care să ducă la realizarea comenzii locale a mării, dar și din metode prin care să folosim această comandă pentru obiective strategice”²⁶.

Strategia maritimă este o submulțime a unei mari strategii, iar relația dintre cele două este definită de către John B. Hattendorf: „În sensul său cel mai larg, o mare strategie este direcția cuprinzătoare a puterii de a atinge anumite obiective naționale. [...] Strategia maritimă este direcția tuturor aspectelor puterii naționale care se raportează la interesele națiunii pe mare [...]. Strategia maritimă implică celelalte funcții ale puterii de stat care includ diplomația; siguranța și protecția comerțului pe mare; pescuitul; exploatarea și apărarea zonei economice exclusive; apărarea litoralului; securitatea frontierelor; protecția insulelor; participarea la preocupările regionale și mondiale referitoare la utilizarea oceanelor, a spațiului aerian aferent și a platoului continental”²⁷.

Corbett a identificat războiul întrunit, afirmând următoarele: „Suntem obișnuiți, uneori din comoditate și alteori din cauza incapacității de a gândi științific, să vorbim despre strategia navală și despre strategia militară ca despre ramuri distincte ale cunoașterii, care nu au nimic în comun. Teoria războiului este cea care scoate în evidență relația lor intimă. [...] Îmbinarea celor două este o strategie mai complexă, care privește flota și armata ca pe o singură armă, care coordonează acțiunea lor și indică liniile pe care fiecare trebuie să acționeze, pentru a realiza puterea deplină a celor două”²⁸. Acest principiu a fost pe deplin probat de Marea Britanie, în războiul din Malvine, când aplicarea adecvată și echilibrată a forțelor maritime și terestre într-o campanie sincronizată a avut ca rezultat victoria englezilor.

În războiul din Golf, componenta navală, aeronavală (de pe portavioane) și cea aeriană au executat misiuni perfect sincronizate împotriva forțelor aeriene irakiene.

Sunt unele state sau actori statali care pot încerca să exploateze marea în folosul propriu prin exercitarea unor acțiuni de descurajare sau de limitare a libertății de navigație. În același timp, alte națiuni, printr-o prezență permanentă și activă pe mare, cu forțe și mijloace moderne, pot executa misiuni de prevenire a conflictului. Creșterea populației, migrația, creșterea cererii de energie, schimbările climatice, continuarea globalizării, urbanizarea rapidă și rata exponențială de schimbare a tehnologiilor sunt provocări ale mediului maritim.

Strategia maritimă este o extensie a strategiei terestre și o servește pe aceasta. Obiectivele strategice maritime trebuie stabilite în conformitate cu obiectivele politicii naționale. Natura luptei navale trebuie luată în considerare, în contextul politicii naționale și internaționale. O marină nu poate obține o victorie totală doar printr-o bătălie, aceasta trebuind să lucreze îndeaproape cu forțele terestre astfel încât să poată îndeplini în comun scopurile politice ale unui război.

Având în vedere că oamenii trăiesc mai degrabă pe pământ decât pe mare, lupta finală decisivă trebuie să se desfășoare pe uscat. O strategie maritimă de succes trebuie să acorde importanță relației dintre forțele terestre și cele navale. Doar prin echilibrul adecvat și prin utilizarea adecvată a celor două se poate obține victoria.

La aproape un secol după ce Mahan a dezvăluit conceptul puterii maritime, în timpul Cortinei de Fier, amiralul S.G. Gorșkov, comandantul Marinei Militare Sovietice, a scris, în 1976, *Puterea Maritimă a Statului*⁹. Amiralul Gorșkov a susținut că diferența fundamentală în înțelegerea puterii maritime de către Uniunea Sovietică și puterile imperialiste rezultă din „esența de clasă” a acesteia. Ea (puterea maritimă) „a determinat, de asemenea, obiectivele, misiunile și mijloacele de aplicare [...] în special a forțelor navale, care, în statele imperialiste, au avut rolul de dominare mondială”¹⁰.

Pentru Uniunea Sovietică, obiectivul principal a fost acela de a construi comunismul, iar puterea maritimă a fost unul dintre factorii importanți în consolidarea economiei sale și în consolidarea legăturilor cu țările (comuniste) prietene cu aceasta¹¹.

Precum Mahan, Gorșkov a evidențiat faptul că geografia, economia și caracterul conducerii determină puterea maritimă. El a definit puterea

maritimă drept „capacitatea unui stat de a cerceta (explora) oceanele și de a le valorifica bogăția, de a folosi flota comercială și de pescuit și capacitatea lor de a satisface nevoile statului, precum și de a coordona marina astfel încât aceasta să satisfacă și să corespundă cerințelor”¹².

Importanța unei marine puternice este o temă predominantă în scrierile lui Gorșkov. El a considerat marina ca pe un garant al securității. Potrivit acestuia, puterea maritimă a unui stat este un sistem caracterizat nu numai de prezența legăturilor dintre componentele sale (flota militară, flota comercială și de cercetare științifică sau de pescuit etc.), ci și de uniunea inseparabilă cu oceanul. În strategia sa, Gorșkov compară în permanență elementele puterii navale sovietice cu cele imperialiste, în special cu cele americane.

Strategia maritimă a SUA – o strategie de cooperare pentru secolul al XXI-lea: prezență înaintată, angajată, gata de luptă (CS21R)¹³

Pentru SUA, ca națiune maritimă, puterea navală este cel mai util mijloc de a răspunde crizelor, promovându-și, astfel, securitatea proprie și a aliaților, concomitent cu menținerea la distanță a amenințărilor care ar putea atinge interesele proprii. O apărare navală necesită o strategie navală. SUA se confruntă cu o gamă complexă de riscuri și de amenințări la adresa securității proprii. Pentru a continua construirea puterii și a influenței americane și pentru a menține o ordine internațională, capabilă să depășească provocările secolului al XXI-lea, SUA au elaborat, pe lângă *Politica Națională de Securitate*, o serie de alte 21 de documente strategice¹⁴.

Considerăm că cel mai relevant document, pe care trebuie să-l analizăm în continuare, este *Strategia de Securitate Maritimă din Asia-Pacific: Atingerea Obiectivelor de Securitate Națională ale SUA într-un mediu în schimbare*¹⁵.

Este evident faptul că, încă din titlu, sunt subliniate toate elementele geostrategice fundamentale, pe care le vom analiza în continuare. De o importanță deosebită, din punct de vedere geostrategic, este faptul că, încă din titlu, se răspunde la întrebările la care trebuie să răspundă orice strategie: cine? (SUA), ce? (ce dorește – *Atingerea Obiectivelor de Securitate Națională*), unde (*Asia-Pacific*), când (*mediul în schimbare*

are aici și caracter temporal, schimbarea putând fi asimilată trecerii timpului).

Pe măsură ce securitatea națională este din ce în ce mai tensionată, există nevoia unei strategii care să arate acțiunile necesare (*ways*), pentru a conecta scopurile (securitatea – *ends*) cu mijloacele (resursele financiare și forțele și mijloacele navale care urmează a fi construite – *means*).

Colonelul Art Lykke, de la Colegiul de Război al Armatei Statelor Unite, a exprimat strategia¹⁶ ca pe o ecuație, și anume: „Strategia este egală cu *Obiectivele – Ends* (acele obiective pe care ni le propunem îndeplinite) plus *Căile de acțiune – Ways* (cursuri de acțiune) plus *Means* (mijloacele, instrumentele cu ajutorul cărora un anumit scop poate fi atins)”¹⁷.

După câteva decenii de conducere mondială necontestată, Statele Unite se confruntă încă o dată cu o competiție între două puteri mondiale, China și Rusia, care se află, din ce în ce mai mult, sub constrângerile și limitările impuse în domeniul comerțului maritim și al finanțelor mondiale. Atât China, cât și Rusia își îmbunătățesc și își înnoiesc forțele navale, acționând agresiv, simultan împotriva țărilor învecinate¹⁸. În plus, ambele națiuni își îndreaptă atenția către operațiile navale executate departe de propriile lor coaste, menite să promoveze interesele naționale, care sunt în contradicție cu cele ale organizațiilor internaționale sau cu cele ale Statelor Unite.

Încă din introducerea strategiei maritime americane, este menționată importanța Asiei maritime pentru comerțul mondial și pentru creșterea economică a întregii regiuni¹⁹. Regiunea Asia-Pacific are, pentru marina americană, un rol esențial pentru pacea, stabilitatea și securitatea regională, rămânând de-a lungul anilor în afara conflictelor și permițând tuturor națiunilor să aibă beneficii de pe urma domeniului maritim²⁰.

Marea Chinei de Sud și de Est reprezintă locul, unde, datorită unor cantități uriașe de pește, de hidrocarburi și de zăcămintele minerale, mai multe națiuni au dispute teritoriale și/sau revendicări ale bogățiilor naturale. De exemplu, în Marea Chinei de Sud există trei mari dispute asupra unor teritorii. Prima este disputa dintre China, Taiwan și Vietnam asupra insulelor Paracel, a doua este contestarea taiwano-filipineză asupra recifului Scarborough și a treia este lupta multinațională asupra insulei Spratly, pentru care se luptă China, Taiwan,

Vietnam, Brunei, Malaysia și Filipine²¹. În Marea Chinei de Est, China și Japonia au diferențe în ceea ce privește delimitarea platoului continental. În Oceanul Indian există, de asemenea, dispute între India și Pakistan în ceea ce privește delimitarea graniței, în funcție de albia pârâului Creek²².

Strategia de securitate maritimă are rolul fundamental să ducă la îndeplinire obiectivele SUA²³, pentru eliminarea tuturor tipurilor de amenințări. Departamentul Apărării american, în colaborare cu partenerii și cu aliații săi, desfășoară o activitate cuprinzătoare în domeniul strategiei de securitate maritimă, axându-se pe patru linii de efort, astfel: consolidarea capacităților militare americane în domeniul maritim; creșterea capacității maritime a aliaților și a partenerilor; stimularea diplomației militare, pentru a reduce riscurile, și consolidarea transparenței; consolidarea dezvoltării unei arhitecturi de securitate regionale deschise și eficiente.

Principala linie de efort o constituie întărirea capacităților militare pentru a descuraja cu succes conflictele și pentru a răspunde, atunci când este necesar, la orice amenințare.

Departamentul Apărării american sporește capacitățile SUA de a proiecta puterea pe mare, în aer și sub apă²⁴ și consideră investițiile de orice natură, dar în special în capacitățile militare din Asia-Pacific, ca fiind de importanță strategică pentru interesul propriu. Strategia maritimă a scos în evidență faptul că Statele Unite își vor menține prezența și capacitățile militare necesare pentru a proteja interesele proprii și pe cele ale aliaților și partenerilor împotriva potențialelor amenințări în Asia maritimă și pentru a răspunde decisiv atunci când este nevoie. Departamentul Apărării modernizează și dezvoltă cele mai bune capacități aeronavale, oriunde în Asia, astfel încât acestea să opereze acolo unde le permite dreptul internațional, și investește în capacitățile flexibile care vor permite un răspuns rapid și eficient la o gamă cât mai largă de potențiale provocări maritime.

Spykman, reprezentant de seamă al realismului geopolitic, este regăsit în această strategie, în special prin balanța de putere pe care SUA o dorește în regiunea indo-asiatică. David Shear, asistentul secretarului apărării pentru afaceri de securitate în regiunea Asia-Pacific, menționa, la Pentagon, cu ocazia promovării strategiei de securitate maritimă americană, că: „SUA își consolidează capacitatea

militară în regiune pentru a descuraja conflictele și pentru a răspunde decisiv atunci când este nevoie”²⁵.

Spykman afirma faptul că securitatea americană are drept scop să împiedice o putere ostilă sau o coalitie de puteri să domine Lumea Veche și că Oceanul ar deveni o autostradă, și nu o barieră (economică, politică sau militară). Potrivit acestuia, preocupările principale ale Americii în materie de securitate s-au situat în „Rimland”. Această regiune cuprinde majoritatea populației și a resurselor și este conectată prin mări marginale. Strategia de securitate maritimă americană susține ideea conform căreia cea mai gravă amenințare la adresa echilibrului global al puterii ar apărea, dacă o singură putere sau coalitie de puteri va domina Rimlandul.

Din analiza acestei strategii, se deduce, cu ușurință, faptul că aceasta încearcă să rămână în urmă cu un pas înaintea evoluției mediului de securitate maritim din regiunea Asia-Pacific, pentru a garanta continuitatea libertății de navigație, descurajarea conflictelor și promovarea respectării legilor și standardelor internaționale. Din Oceanul Indian până în Asia de Nord-Est, SUA încearcă să-și consolideze capacitatea militară de a promova stabilitatea și de a răspunde în mod decisiv amenințărilor, să abordeze, alături de aliații săi, provocările din regiune și să intensifice folosirea diplomației civile și militare pentru promovarea încrederii, a stabilității și pentru consolidarea capacității organizațiilor regionale de a aborda în comun problemele de securitate maritimă.

Doctrina Maritimă a Federației Ruse până în anul 2020²⁶

Marina rusă²⁷ este tot mai provocatoare în a executa demonstrații de forță. În anul 2017, a avut loc un exercițiu cu marina chineză în Marea Baltică și a trimis cea mai mare navă de război, crucișătorul nuclear „Petru cel Mare”, și cel mai mare submarin din lume, „Dmitri Donskoi”, în Marea Baltică, pentru a participa la parada Zilei Marinei Ruse, din 30 iulie²⁸.

Vladimir Putin a aprobat, cu doar câteva zile înaintea sărbătoririi Zilei Marinei Militare Ruse²⁹, o nouă Doctrină Maritimă Rusă³⁰. Doctrina promovează o viziune a unei marine ruse reînviată care să-și poată menține superioritatea peste noua putere navală, China, și chiar să reprezinte o amenințare serioasă pentru marina americană în

anumite medii de luptă. Această doctrină pare a fi una optimistă, cu un program de înzestrare mai mult decât ambițios (în condițiile unei economii care l-ar susține cu greu) și cu un nivel de ambiție la limita dintre aspirații irealizabile și dorințe palpabile³¹.

Din punct de vedere geostrategic, doctrina rusă scoate în evidență ambiția unui șir de state și, în primul rând, a Statelor Unite ale Americii și a aliaților săi, să domine marea liberă, inclusiv în Arctica, și să preseze o superioritate copleșitoare cu forțele lor navale³².

Alte amenințări se referă la revendicările teritoriale asupra zonelor maritime și de coastă, la eforturile de limitare a accesului Rusiei la resursele mărilor și oceanelor și la încercările de a slăbi controlul rus asupra Mării Nordului.

Trei amenințări potențiale sunt enumerate în document. Prima este o scădere bruscă a inițiativei politico-militare, care conduce la utilizarea forței militare în zonele maritime care dețin un interes strategic pentru Rusia. A doua este desfășurarea de arme nonnucleare strategice de precizie ridicată și de apărare împotriva rachetelor balistice în teritoriile și în zonele maritime adiacente Rusiei. A treia este folosirea forței militare de către alte state în moduri care amenință interesele naționale ale Rusiei.

Suplimentar față de Arctica, doctrina evidențiază importanța protejării accesului la resursele energetice din Orientul Mijlociu și din Marea Caspică, își exprimă îngrijorarea cu privire la impactul negativ al conflictelor regionale din Orientul Mijlociu, din Asia de Sud și din Africa asupra securității internaționale și evidențiază pericolul reprezentat de creșterea pirateriei în Golful Guineea, în Oceanul Indian și Pacific. Consolidarea Flotei Mării Negre și a forțelor rusești din Crimeea, precum și menținerea unei prezențe navale constante în Marea Mediterană sunt considerate cele mai critice priorități geografice pentru dezvoltarea viitoare a Marinei Ruse.

Doctrina pare să se concentreze în special asupra rolului pe care îl poate juca Marina Rusă, ca instrument de descurajare. Conducerea rusă este îngrijorată de conceptul militar american Prompt Global Strike, care ar folosi vehicule cu glisare hipersonice, pentru a atinge obiective oriunde în lume, la aproximativ o oră după lansare.

Pentru Moscova, o atenție specială este acordată domeniului geostrategic, care ar putea fi

de o importanță mare pentru factorii de decizie ruși. Primul și probabil cel mai important domeniu geostrategic discutat este zona Atlanticului. Aici, politica Rusiei este condiționată de mișcările inacceptabile ale NATO de a dezvolta o infrastructură militară până la granițele Rusiei și de planurile de a îndeplini misiuni globale în zonă.

Regiunea atlantică este definită pe larg, cuprinzând zona maritimă de la Marea Baltică la Marea Mediterană până la Marea Neagră. Foarte puțină atenție este acordată, în document, Atlanticului de Nord, o zonă de acțiune care ar necesita o marină de război oceanică pentru a afirma interesele Rusiei. Doctrina se axează pe zone mai aproape de Rusia, evidențiind necesitatea de a continua dezvoltarea potențialului economic și natural al resurselor Mării Baltice.

O atenție deosebită este acordată zonei Mării Negre și Mării Mediterane. În Marea Neagră sunt afirmate o gamă largă de obiective, inclusiv consolidarea forțelor militare din regiune, pentru a asigura suveranitatea Rusiei asupra Crimeii, accelerarea eforturilor de exploatare a resurselor naturale din zona offshore, reintegrarea Crimeii în economia rusă și sprijinirea dezvoltării unei industrii robuste de construcții navale în Crimeea.

În Marea Mediterană, mesajul doctrinei este exclusiv de natură militară. Arctica este importantă, datorită rolului pe care îl joacă pentru asigurarea accesului flotei ruse atât la Oceanul Atlantic, cât și la Pacific. Rezervele de resurse naturale ale regiunii și potențialul de exploatare a acestora, precum și importanța rutei Mării Nordului evidențiază dimensiunea militară a Arcticii³³ în vederea reducerii amenințărilor la adresa securității naționale și asigurării stabilității strategice în regiunea arctică.

Rusia consideră aspirația SUA de a domina Oceanul Planetar ca pe o amenințare la adresa securității sale naționale. Această teză este cuprinsă în *Fundamentele Politicii de Stat ale Federației Ruse în Domeniul Activităților Navale până în anul 2030*. În articolul 24 al acestui document³⁴ este menționat faptul că: „Există noi riscuri și amenințări la adresa securității naționale a Federației Ruse în Oceanul Planetar, principalele dintre acestea fiind: dorința unor state, în special Statele Unite ale Americii (SUA) și aliații săi, de a domina Oceanul Mondial, inclusiv Arctica, precum și de a obține o superioritate covârșitoare a forțelor lor navale”.

Alte amenințări la adresa securității Rusiei includ: pretențiile teritoriale ale unor state în ceea ce privește teritoriile costiere și zonele adiacente litoralului Federației Ruse; creșterea numărului de state care au forțe navale cu capacitate de luptă puternică; proliferarea armelor de distrugere în masă și a tehnologiilor rachetelor de generație nouă; limitarea accesului Federației Ruse la resursele Oceanului Planetar și la liniile de comunicații de transport maritim vitale; presiunile economice, politice, juridice și militare internaționale asupra Federației Ruse, pentru a-i reduce eficacitatea în Oceanul Planetar și pentru a-i slăbi controlul asupra căilor maritime din Marea Nordului, care, conform tradiției și istoriei, sunt stabilite ca fiind Linii Maritime de Comunicații Naționale ale Federației Ruse³⁵.

În această doctrină, se observă o evaluare strategică, atingând toate cele trei elemente ale ecuației: *Strategia = Obiectivele + Căile de acțiune + Mijloace*.

Astfel, strategia devine mai mult o artă decât o știință. Strategul rus poate urma o formulă rațională, dar menținerea în echilibru a acestei doctrine necesită simțul intuitiv al unui comandant suprem experimentat în ceea ce privește integrarea tuturor elementelor puterii naționale ruse, consens social și politic și compromisul dintre o economie neputincioasă și ambiții navale mărețe.

Relația dintre mijloace și obiective este esențială, iar pentru criticii ruși, există o disparitate clară între ambițiile declarate și capacitățile reale. Prin urmare, în mod obligatoriu, ar trebui să se țină seama de amploarea constrângerilor financiare și tehnologice, care ar putea impune limite asupra capacităților navale rusești în viitor.

Deși ritmul creșterii economice în Rusia a fost încetinit în ultimii ani³⁶, cheltuielile militare ruse totale au crescut rapid, deoarece modernizarea forțelor armate ruse a devenit o prioritate politică cheie. Pe fondul unui plan ambițios de modernizare a echipamentului folosit de forțele militare ale Rusiei (încorporat în Programul de Înzestrare a statului în perioada 2010-2020), cheltuielile militare au fost direct proporționale cu PIB-ul Rusiei, menținându-se la o medie de 58 de miliarde de dolari.

Paradoxul strategiei ruse este acela că, după o analiză profundă, se poate deduce faptul că o latură a forțelor navale ruse este construită și adaptată mai degrabă către specificul Războiului Rece, iar

cealaltă parte este îndreptată, în mod strategic, către o nouă abordare, și anume pe proiecția puterii maritime. Astfel, rușii se poziționează într-o discontinuitate majoră între scopuri și mijloace. O declarație recentă a Ministerului Apărării Ruse³⁷ arată că au fost lansate patru rachete balistice intercontinentale tip „Bulava”.

În primul rând, necesitatea dezvoltării continue a bazei tehnologice necesare pentru a asigura explorarea și exploatarea cu succes a rezervelor de combustibil și de energie ale Arcticii se exprimă prin dorința de a dezvolta o flotă nucleară de spărgătoare de gheață și o infrastructură modernă de utilizare a acestora. Moscova consideră că toate cele patru flote principale ale Rusiei vor trebui să fie echipate cu nave de război moderne și capabile, precum și cu nave de sprijin. Astfel, cele patru flote ar trebui să dețină capacități de a executa operații îndelungate, la mari distanțe de litoralul propriu, oceanice, atât pe timp de pace, cât și în situații de criză. Inițierea acestui tip nou de flotă, care să îndeplinească obiectivele atât de ambițioase ale Rusiei, va fi întotdeauna o provocare, având în vedere severitatea reducerilor de cheltuieli.

Programul de armament al statului, care urma să funcționeze din 2011 până în 2017, dar care a fost prelungit până în anul 2020³⁸, prevedea construirea de noi modele de corvete, fregate și submarine și modernizarea navelor și a submarinelor de atac vechi. Până la mijlocul anului 2020, se previzionează că s-ar putea lansa la apă submarine nucleare și diesel-electrice, precum și distrugătoare, fregate, corvete. O astfel de flotă ar oferi Rusiei capacitățile materiale pentru a-și îndeplini obiectivele strategice, prezentate în strategia maritimă.

În sinteză, doctrina maritimă rusă este un document ambițios și amplu, suprarealist, care cuprinde, pe lângă elementele puterii statului, obiective politico-sociale, legate de politica maritimă a Rusiei, care se întinde de la Oceanul Arctic până la Oceanul Antarctic, și de la Oceanul Atlantic la Oceanul Indian, de la Marea Mediterană la Marea Baltică și la Marea Neagră. Totuși, deși aceste regiuni sunt puse pe picior de egalitate, există senzația unei prioritizări pe parcursul acestei doctrine. Corelând acest document cu alte strategii oficiale de securitate și cu strategii de politică externă, publicate în ultimii ani, o mare parte a amenințării militare pentru Rusia este prezentată

ca provenind din direcția vestică, în special dinspre Marea Neagră și Marea Mediterană.

Oceanul Arctic este, de asemenea, identificat ca o zonă în care conflictul militar poate deveni mai probabil într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat. Analizând mai atent, putem spune că doctrina sugerează faptul că interesele fundamentale ale Rusiei sunt proiectate în apropierea țărmurilor sale.

O evaluare geostrategică a acestui document este evidențiată în Articolul 27, fiind menționat faptul că necesitatea prezenței navale a Federației Ruse în zonele cu importanță strategică ale Oceanului Mondial este determinată pe baza mai multor amenințări. Printre acestea, se regăsesc: creșterea numărului de state care doresc să aibă acces la resursele de hidrocarburi din Orientul Mijlociu, din bazinul Arctic și din cel al Mării Caspice; impactul negativ asupra securității internaționale al conflictelor din Siria, din Afganistan, din Orientul Mijlociu, din Asia de Sud și din Africa; posibilitatea de a exacerba existența și apariția unor noi conflicte interstatale.

Marii gânditori, deși pari învechiți, încă găsesc resurse pentru a-și menține operele aproape de adevărul epocii moderne în care trăim. Opiniile lui Mahan și Corbett conțin puncte tari și puncte slabe. Etapele diferite ale istoriei par să le valideze sau să pună sub semnul întrebării diferite părți ale teoriilor și argumentelor lor. Reputația lor se schimbă cu trecerea timpului, dar Mahan și Corbett sunt, și vor rămâne, figuri extraordinare în istoria studiilor strategice, ambele strategii având puncte de vedere redutabile.

Strategiile de Securitate Maritimă se cristalizează în momentul în care contextul maritim global trece printr-o transformare profundă, determinată de schimbările geopoliticii globale, de amenințările și de apariția unei ordini globale multipolare. Apariția de noi puteri emergente, interdependența economică crescândă și deplasarea pivotului geostrategic către Asia asigură un context de securitate maritimă radical diferit de cel din timpul sau după epoca Războiului Rece.

Având în vedere intensitatea tot mai mare a amenințărilor asimetrice, puterea maritimă, mai mult ca oricând, se concentrează pe asigurarea fluxurilor globale critice.

NOTE:

1 Milan Vego, *Maritime Strategy and Sea Control: Theory and Practice. Naval Policy and History*, Routledge, New York, 2016, https://books.google.ro/books?id=Pnf7CwAAQBAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q=sea%20control&f=false, accesat la 27.11.2017.

2 *** *Sea control law and legal definition*, <https://definitions.uslegal.com/s/sea-control/>, accesat la 2 ianuarie 2018.

3 AAP 6, *NATO Glossary Of Terms And Definitions (English And French)* Edition 2013, <http://www.dtic.mil/doctrine/doctrine/other/aap6.pdf>, p. 2-S-3, accesat la 4 ianuarie 2018.

4 Julian S. Corbett, *Principles of maritime strategy*, Dover Publications Inc., Mineola, New York, 2004, p. 13.

5 *Ibidem*, p. 14.

6 Principiul fundamental al războiului naval este faptul că apărarea este asigurată doar prin atac și că obiectivul decisiv al ofensivei este flota inamică, definiție a lui Julian S. Corbett, în *Principles of maritime strategy*.

7 John B Hattendorf, "What is a Maritime Strategy?", *Soundings*, October, 2013, No. 1, p. 7, http://navyvic.net/news/documents/Soundings_1.pdf, accesat la 2 august 2018.

8 Julian S. Corbett, *op.cit.*, p. 8.

9 S.G. Gorshkov, *The Sea Power of the State*, traducere oficială, November 1, 2016, <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP82-00850R000300060020-0.pdf>, accesat la 1 iunie 2018.

10 S.G. Gorshkov, *The Sea Power of the State*, Chapter 1, p. 3.

11 *Ibidem*, pp. 1-2.

12 *Ibidem*, p. 2.

13 *** *A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower: Forward, Engaged, Ready (CS21R)*, <http://www.navy.mil/local/maritime/150227-CS21R-Final.pdf>, accesat la 12 martie 2018.

14 [Americas Navy], *Strategic Documents*, <http://www.navy.mil/StrategicDocs.asp>, accesat la 28 decembrie 2017.

15 [Department of Defense], *The Asia-Pacific Maritime Security Strategy: Achieving U.S. National Security Objectives in a Changing Environment*, NDAA A-P_Maritime_Security_Strategy-08142015-1300-FINALFORMAT.PDF, https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/NDAA%20AP_Maritime_Security_Strategy-08142015-1300-FINALFORMAT.PDF, accesat la 29 decembrie 2017.

16 Lieutenant Colonel Don T. Riley, Colonel (Ret) Arthur F. Lykke, Jr., US Army War College, studyproject, USAWC Strategic Research Project, *A National Military Strategy Process For The Future*, ADA279522, 18 aprilie 1994, p. 6, <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a279522.pdf>, accesat la 12 februarie 2018.

17 Arthur F. Lykke Jr., *A Methodology for Developing a Military Strategy*, in *Military Strategy: Theory and Application*. ed. Arthur F. Lykke Jr. (Carlisle Barracks: U.S. Army War College, 1993), 3, <https://www.google.ro/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwiXr4agmqjYAhUPEIAKHeTuBxgQFgggMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.dtic.mil%2Fcgi-bin%2FGetTRDoc%3FAD%3DADA279522&usg=AOvVaw2mikO6pks3I3AIQ3PEGFxM>, accesat la 20 decembrie 2017.

18 Unele dintre ele sunt aliate ale SUA.

19 [Department of Defense], *The Asia-Pacific Maritime Security Strategy*, p. 1.

20 *Ibidem*, pp. 2-3.

21 *Ibidem*, pp. 7-8.

22 *Ibidem*, pp. 9-10.

23 [Department of Defense], *The Asia-Pacific Maritime Security Strategy*, p. 19.

24 *Ibidem*, p. 20.

25 Jim Garamone, U.S. Department of Defense, U.S. Outlines Asia-Pacific Maritime Security Strategy, <https://www.defense.gov/News/Article/Article/614488/us-outlines-asia-pacific-maritime-security-strategy/>, accesat la 4 ianuarie 2018.

26 Морская доктрина Российской Федерации на период до 2020 года, <http://kremlin.ru/supplement/1800>, accesat la 3 martie 2018.

27 Dmitri Gorenburg, *Russia's New And Unrealistic Naval Doctrine*, 26 iunie 2017, *Texas National Security*, <https://warontherocks.com/2017/07/russias-new-and-unrealistic-naval-doctrine/>, accesat la 1 noiembrie, 2017.

28 Daria Litvinova, "Russia shows off its largest warships at Navy Day parade as tensions with West heighten", *The Telegraph*, 30 iulie 2017, <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/07/30/russia-shows-largest-warships-navy-day-parade-tensions-west/>, accesat la 2 ianuarie 2018.

29 [Ministry of Defence of the Russian Federation], *Seamen of the Baltic Fleet prepare to celebrate Navy Day*, Ziua Marinei Militare a Marinei Ruse se sărbătorește în ultima duminică a lunii iulie, http://eng.mil.ru/en/news_page/country/more.htm?id=12045311@egNews, accesat la 13 decembrie 2017.

30 *** Doctrina Maritimă a Federației Ruse – Морская доктрина Российской Федерации, <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/uAFi5nvux2twaqjftS5yrIZUVTJan77L.pdf>, accesat la 12 decembrie 2017.

31 Sean Mac Cormac, Global analysis, *The New Russian Naval Doctrine*, Centre for International maritime security, November 24, 2015, <http://cimsec.org/new-russian-naval-doctrine/18444>, accesat la 31 august 2018.

32 Până la această dată, 31 decembrie 2017, nu există încă o traducere oficială pe site-ul președinției Federației Ruse. Traducere personală.

33 Este menționată înainte de aspectele sociale și economice.

34 [Russia Maritime Studies Institute], US naval War College, *Fundamentals of the State Policy of the Russian Federation in the Field of Naval Operations for the Period Until 2030*, traducere Anna Davis, 2017, pp 4-5, [http://dnnlwgwick.blob.core.windows.net/portals/0/RMSI_RusNavyFundamentalsENG_FINAL%20\(1\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=i110Z1rxZVzKbB%2BdHJ1CZuTxvwL3N7W34%2FLpksgT1Bs%3D](http://dnnlwgwick.blob.core.windows.net/portals/0/RMSI_RusNavyFundamentalsENG_FINAL%20(1).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=i110Z1rxZVzKbB%2BdHJ1CZuTxvwL3N7W34%2FLpksgT1Bs%3D), accesat la 27 decembrie 2017.

35 *Ibidem*, p. 4.

36 Lucie Béraud-Sudreau, Douglas Barrie, *Cheltuielile de apărare ale Rusiei: impactul contracției economice*, 6 martie 2017, International Institute for Strategic Studies, <https://www.iiss.org/blogs/military-balance/2017/03/russia-defence-spending>, accesat la 27 decembrie 2017.

37 [Russian Ministry of Defence], "Russian Nuclear Submarine Test-Launches 'Bulava' Intercontinental Ballistic Missiles", *The Moscow Times*, 23 mai 2018, <https://themoscowtimes.com/news/russian-nuclear-submarine-test-launches-bulava-intercontinental-ballistic-missiles-61548>, accesat la 9 iulie 2018.

38 Nikolai Novichkov, Moscow, "Russia increases equipment and readiness levels", *IHS Jane's Defence Weekly* June 28, 2018, <https://www.janes.com/article/81393/russia-increases-equipment-and-readiness-levels>, accesat la 31 august 2018.

BIBLIOGRAFIE

*** *A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower: Forward, Engaged, Ready (CS21R)*, <http://www.navy.mil/local/maritime/150227-CS21R-Final.pdf>

*** AAP 6, *NATO Glossary Of Terms And Definitions* (English & French), 2013.

*** *America's Navy*, Strategic Documents, <http://www.navy.mil/StrategicDocs.asp>

*** *Basic Principles of State Naval Policy until 2030 approved*, July 20, President of Rusia, 2017, <http://en.kremlin.ru>: <http://en.kremlin.ru/acts/news/55127>

*** *Joint Doctrine Note 1-18*, Strategy, JDN 1-18, 25 aprilie 2018.

*** *Maritime Security Cooperation Policy Of The United States Of America: An Integrated Navy-Marine Corps – Coast Guard Approach*, 2013, <https://www.marines.mil/Portals/59/Publications/Maritime%20Security%20Cooperation%20Policy.pdf>

*** *Russian Maritime Doctrine*, <https://www.globalsecurity.org/military/world/russia/mf-doctrine.htm>: <https://www.globalsecurity.org/>

*** *Summary Of The 2018 National Defense Strategy Of The United States Of America*.

*** *The Asia-Pacific Maritime Security Strategy: Achieving US National Security Objectives in a Changing Environment*, 2016, https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/NDAA%20A-P_Maritime_Security_Strategy-08142015-1300-FINALFORMAT.PDF

[Department of Defense], *NDAA A-P The Asia-Pacific Maritime Security Strategy: Achieving US National Security Objectives in a Changing Environment*, https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/NDAA%20AP_Maritime_Security_Strategy-08142015-1300-FINALFORMAT.PDF

[President of Russia, Ministry of Defence of the Russian Federation], *Doctrine Of The Russian Federation For The Period Up To 2020*, 2015, <http://kremlin.ru/supplement/1800>

[President of Russia], *Basic Principles of State Naval Policy until 2030 approved*, 2017, <http://en.kremlin.ru/acts/news/55127>

[US naval War College], *Fundamentals of the State Policy of the Russian Federation in the Field of Naval Operations for the Period Until 2030*, 2017, [http://dnnlgwick.blob.core.windows.net/portals/0/RMSI_RusNavyFundamentalsENG_FINAL%20\(1\).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=i110Z1rxZVzKbB%2BdHJ1CZuTxvwL3N7W34%2FLpksgT1Bs%3D](http://dnnlgwick.blob.core.windows.net/portals/0/RMSI_RusNavyFundamentalsENG_FINAL%20(1).pdf?sr=b&si=DNNFileManagerPolicy&sig=i110Z1rxZVzKbB%2BdHJ1CZuTxvwL3N7W34%2FLpksgT1Bs%3D)

Armstrong B., „Living in a Mahanian World”, *Infinity Journal*, Vol. 2, No. 3, 2012.

Barrie L.B.-S., „Cheltuielile de apărare ale Rusiei: impactul contracției economice”, International Institute for Strategic Studies, 2017, <https://www.iiss.org>: <https://www.iiss.org/blogs/military-balance/2017/03/rus>

Barrie L.B.-S., „Cheltuielile de apărare ale Rusiei: impactul contracției economice”, International Institute for Strategic Studies 2017, <https://www.iiss.org/en/militarybalanceblog/blogsections/2017-edcc/march-f0a5/russias-defence-spending-7de6>

Connolly R., "Economic and Technological Constraints on Russia's Naval Ambitions", Swedish Defence Research Agency, 2018, <https://www.foi.se/download/18.264a15c615872434ccd7b4/1479479365544/Economic+and+technological+constraints+.pdf>

Corbett J.S., *Principles of Maritime Strategy*, Dover Publications Inc., Mineola, New York, 2004.

Friedman J.M., "5 Maps That Explain China's Strategy", *Forbes Magazine*, February 25, 2016.

Garamone J., "U.S. DEPARTMENT OF DEFENSE", 2018, US Outlines Asia-Pacific Maritime Security Strategy, 2015, <https://www.defense.gov/News/Article/Article/614488/us-outlines-asia-pacific-maritime-security-strategy/>

Gorenburg D., "Texas National Security", Russia's New And Unrealistic Naval Doctrine, 2017, <https://warontherocks.com/2017/07/russias-new-and-unrealistic-naval-doctrine/>

Gorshkov S., *The Sea Power of the State*. Official Translation, CIA, 2016.

Gray C.S., "Explorations in Strategy", *Contributions in Military Studies*, no. 164, Westport, Connecticut: Greenwood Press, 1996.

Hattendorf B. John, DP The Evolution of the U.S. Navy's Maritime Strategy, 1977–1986. (N. W. Press, Ed.) *NAVAL WAR COLLEGE NEWPORT PAPERS 19*, 2004.

Kottasová I., *Russian military spending drops for first time in 20 years* (CNN-Money, Ed.) *CNN*, 2018.

Kozloski R., *Understanding the Naval Strategy Process*, US Navy Institute Blog, 2013, <https://blog.usni.org/posts/2013/09/16/understanding-the-naval-strategy-process>

Litvinova D., Russia shows off its largest warships at Navy Day parade as tensions with West heighten, *The Telegraph*, iulie 30 2017.

Lt.Col. Riley T. Don, Col. (Ret) Lykke F. Arthur Jr., *A National Military Strategy Process For The Future*, ADA279522, US Army War College. Study project-USAWC Strategic Research Project, 1994, <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA279522>

Lykke Arthur F. Jr., *Military Strategy: Theory and Application*. (C.B. College, Ed.), *A Methodology for Developing a Military Strategy*, 1993, https://www.google.ro/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwiXr4agmqjYAhUPEIAKHeTuBxgQFggnMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.dtic.mil%2Fcgi-bin%2FGetTRDoc%3FAD%3DADA279522&usg=AOvVa_w2mikO6pks3I3AIQ3PEGfxM

Lykke F. Arthur Jr., *A Methodology for Developing a Military Strategy*, *Military Strategy: Theory and Application*, ed. 3.

Lykke L.C., *A National Military Strategy Process For The Future*, ADA279522. (US Army War College, Ed.), 1994, <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a279522.pdf>

MacCormac S., *CIMSEC - Centre for International maritime security*, Global analysis - The New Russian Naval Doctrine, 2015, <http://cimsec.org/new-russian-naval-doctrine/18444>

Mahan A.T., *The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783*, Boston: Little, Brown and Company, 1890.

Sekine D., "Review from Mahan to Corbett?, From the Oceans", *Intelligence Analysis*, 2012.

Spykman N.J., *America's Strategy in World Politics: The United States and the Balance of Power*, Routledge, Taylor and Francis Group, New York, 2007.

Til G., "Maritime Strategy and the Twenty First Century", în G. Til, *Seapower; Theory and Practice*, UK: Frank Cass& Co., Essex, 1994.

Tribune C.P., *US looks to its allies for stability in Asia and the Pacific*, 2001, <http://www.nytimes.com/2001/01/27/opinion/us-looks-to-its-allies-for-stability-in-asia-and-the-pacific.html>

Truver B.B., "Towards a New Understanding of Maritime Power", în Andrew T.H. Tan, *The Politics of Maritime Power: A Survey*, Routledge, London, 2011.

Vego M., *Naval Classical Thinkers And Operational Art*, Naval War College, Newport, Rhode Island, SUA, 2009.

Vego M., *Naval Policy and History. Maritime Strategy and Sea Control: Theory and Practice*, Routledge, New York, 2016.

Widen J., *Theorist of Maritime Strategy: Sir Julian Corbett and His Contribution to Military and Naval Thought*. (Swedish National Defence College, Ed.) Routledge, Taylor&Francis Group, New York, 2016.

Морская коллегия - Общие сведения, Regulations of the Maritime Collegium under the Government of the Russian Federation, <http://www.morskayakollegiya.ru/os/>

Federation M.O., *Seamen of the Baltic Fleet prepare to celebrate Navy Day*.

REDUCEREA AMPRENTEI LOGISTICE – UN DEZIDERAT AL OPERAȚIILOR MILITARE TRECUTE ȘI VIITOARE

REDUCING THE LOGISTIC FOOTPRINT – A DESIDERATUM OF PASSING AND FUTURE MILITARY OPERATIONS

RÉDUCTION DE L'EMPREINTE DE LOGISTIQUE – UN OBJECTIF DES OPÉRATIONS MILITAIRES ANTÉRIEURES ET FUTURES

Mr. Marius HRAB*

Odată cu tehnologizarea și cu modernizarea armatelor, odată cu apariția mijloacelor de transport autopropulsate, consumatoare de combustibili și a sistemelor de armament de toate calibrele, consumatoare de muniții, provocările din punct de vedere logistic nu au întârziat să apară, amprenta logistică se mărește, susținerea operațiilor militare implicând resurse din ce în ce mai diversificate, mai voluminoase și necesitând o abordare din ce în ce mai sistematică și integrată în concepția operației în ansamblul său.

Amprenta logistică în operația militară constă în ansamblul entităților organizaționale, al resurselor manageriate de acestea și al activităților desfășurate pentru realizarea sprijinului logistic al unităților luptătoare și de sprijin luptă, astfel încât să li se asigure condițiile de trai, precum și libertatea de acțiune, necesară îndeplinii obiectivelor.

With the technologizing and modernization of the armed forces, the emergence of fuel-consuming self-propelled means of transport and weapons systems of all ammunition-consuming gauges, the logistical challenges were not delayed, the logistics footprint grew, the support of military operations involving resources more diversified, more voluminous and requiring an increasingly systematic and integrated approach to the concept of the operation as a whole.

The logistics footprint in the military operation consists of the whole of the organizational entities, the resources managed by them and the activities carried out in order to achieve the logistic support of the fighting and the fighting support units so as to ensure the living conditions and the freedom of action necessary to achieve the objectives.

Avec la technologie et la modernisation des forces armées, l'apparition des systèmes autopropulsés de transport consommateurs de combustibles et des systèmes d'armes de tous les types consommateurs de munitions, les défis logistiques ne tardèrent pas faire relevés, l'empreinte de logistique est devenue plus visible, ainsi que le support des opérations militaires faisant appel aux ressources de plus en plus diversifiées, plus nombreuses et supposant une approche plus systématique et intégrée à la conception de l'opération dans son ensemble.

L'empreinte de logistique dans l'opération militaire comprend toutes les entités organisationnelles, les ressources gérées par celles-ci et les activités menées pour la réalisation du support logistique des unités de combat et d'appui au combat, afin de garantir les conditions de vie et la liberté d'action nécessaire pour atteindre les objectifs.

Cuvinte-cheie: amprentă logistică; inovații tehnice sau procedurale; resurse logistice.

Keywords: logistic footprint; technical or procedural innovations; logistic resources.

Mots-clés: empreinte de logistique; innovations techniques; ressources logistiques.

Sprijinul logistic al acțiunilor militare a reprezentat, încă din cele mai vechi timpuri, un element decizional esențial în planificarea, organizarea și execuția operațiilor. În același timp, structurile logistice și activitățile lor au reprezentat și reprezintă încă „o piatră în bocancul comandanților”; viteza de deplasare și mobilitatea inferioară unităților luptătoare sunt doar câteva caracteristici, care impun prudență și atenție sporită în derularea activităților specifice conflictelor armate, cu efecte asupra configurării, delimitării în timp și în spațiu și managementului lanțului de aprovizionare și a stocurilor de luptă.

* **Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**
e-mail: mariusss_hrab@yahoo.com

Ca logistician, m-am întrebat întotdeauna cum au fost organizate, din punctul de vedere al susținerii

trupelor, campaniile militare de acum două milenii, ale lui Alexandru cel Mare, ale Imperiului Persan sau Roman. Sprijinul logistic aferent acestora se rezuma la asigurarea hranei (pentru oameni și animale), a echipamentului, precum și la mișcarea și transportul forțelor.

Eficiența oricărui sistem logistic, așa cum îl percepem astăzi, este limitată, printre altele, de capacitatea de a comunica și de a transmite mesaje, solicitări, cereri în timp scurt, or această capacitate nu putea fi suficient de dezvoltată, având în vedere distanțele la care trebuia să ajungă informația. De aceea campaniile erau planificate astfel încât forțele angajate în luptă să beneficieze cât mai mult de resursele existente în teritoriile cucerite, în special de hrană și apă, evitându-se perioadele de iarnă sau de timp nefavorabil și concentrându-se pe intervalele de timp în care se efectuau lucrările de strângere a recoltelor de pe culturile agricole. Prăzile de război și capturile reprezentau o sursă importantă de aprovizionare.

Încercând să înțelegem termenul de *amprentă logistică în operația militară*, putem spune că aceasta constă în ansamblul entităților organizaționale, al resurselor manageriate de acestea și al activităților desfășurate pentru realizarea sprijinului logistic al unităților luptătoare și de sprijin luptă, astfel încât să li se asigure condițiile de trai, precum și libertatea de acțiune, necesară îndeplinirii obiectivelor. Specificul operațiilor desfășurate și mărimea grupării de forțe reprezintă factori principali, care impun dimensionarea amprentei logistice astfel încât cerințe esențiale ale sprijinului logistic, cum ar fi suficiența și continuitatea asigurării resurselor, flexibilitatea și mobilitatea sistemului logistic, să poată fi asigurate de capabilitățile existente.

Și totuși, având în vedere necesitatea tot mai stringentă a ultimelor decenii de a limita consumul de resurse și de a eficientiza utilizarea acestora în toate domeniile vieții cotidiene și, mai ales, în domeniul militar și al conflictelor armate, precum și scara din ce în ce mai mare la care se duc operațiile militare actuale, cu implicarea coalițiilor cu caracter multinațional, se observă un interes din ce în ce mai intens de reducere a amprentei logistice în teatrele de operații, concomitent cu asigurarea unui nivel calitativ superior al sprijinului acordat operației.

Cu alte cuvinte, contextul politic și economic actual impune atingerea unor obiective superioare,

utilizând resurse reduse din punct de vedere cantitativ. Amintim așadar despre eficiență și eficacitate în domeniul logistic.

Analizând din acest punct de vedere câteva dintre conflictele armate ale secolului trecut și, în special, sprijinul logistic aferent acestora, am putea extrage unele încercări de reducere a amprentei logistice prin inovații tehnice sau procedurale, unele chiar încununate de succes, care au fost în măsură să decidă succesul operației sau cel puțin să scurteze durata conflictului și să reducă considerabil costurile și resursele implicate.

În Războiul din Peninsula Coreea (1950-1953), logistica Statelor Unite ale Americii s-a bazat, în principal, pe resursele materiale din cel de-al Doilea Război Mondial. Fără existența acestora, probabil că acest conflict din peninsula coreeană nu ar mai fi avut loc sau s-ar fi desfășurat fără aportul Națiunilor Unite sau al SUA¹. Totuși, existența în mare parte a resurselor materiale nu a generat lipsa dificultăților și a provocărilor logistice. Acestea au apărut, de cele mai multe ori, în domeniul asigurării forței de muncă în aria de responsabilitate logistică, atât pe teritoriul peninsulei, cât și în punctele de transbordare a materialelor, mai ales în bazele logistice de pe teritoriul Japoniei. Pentru asigurarea necesarului de forță de muncă, SUA ar fi trebuit să suplimenteze personalul de deservire implicat în conflict cu câteva sute de mii de oameni, de la manipulatori de materiale până la ingineri și mecanici auto, fapt care ar fi condus la o creștere semnificativă a costurilor și ar fi generat o altă serie de dificultăți, legate de dislocarea și de autosusținerea acestor categorii de personal.

Soluția pentru depășirea acestor dificultăți a fost identificarea și angajarea, în rezolvarea problemelor administrative, a forței de muncă indigene. Numai în Japonia, în lipsa utilizării forței de muncă de pe plan local pentru asigurarea activităților de aprovizionare și servicii de campanie, ar fi fost necesară suplimentarea efectivelor logistice americane cu peste 200.000 de lucrători.

Pe teritoriul coreean, SUA au angajat peste 107.000 de lucrători în toată aria de operații, fără de care ar fi fost imposibilă desfășurarea activităților de aprovizionare a forțelor luptătoare sau de execuție a numeroaselor proiecte de infrastructură, necesare asigurării căilor de comunicație și a axelor de aprovizionare-evacuare. Totuși, toate aceste activități nu se puteau desfășura fără o

atență supraveghere și monitorizare a lucrătorilor coreeni. Totodată, logisticienii americani nu aveau expertiza necesară pentru angajarea, utilizarea și monitorizarea forței de muncă indigene și nu existau proceduri clare referitoare la acest proces².

În acest context, la nivelul Comandamentului Logistic al SUA din aria de operații, a fost înființată o școală, menită, inițial, să transmită către lucrătorii coreeni informațiile referitoare la metodele de lucru americane, pe domenii de activitate. Ulterior însă, acest demers s-a dovedit inoportun, iar școala a devenit o instituție pentru logisticienii americani care trebuiau să acumuleze informații și să deprindă aptitudinile necesare monitorizării forței de muncă coreene.³

Chiar dacă forța de muncă angajată pe plan local a mai fost utilizată la scară mult mai mică și în alte conflicte armate anterioare, conflictul din Coreea a reprezentat un debut pentru conștientizarea necesității includerii forței de muncă indigene în planificarea și în execuția unei operații militare și, totodată, pentru inițierea demersurilor de elaborare a doctrinelor și a procedurilor aplicabile pentru contractarea, antrenarea, organizarea, utilizarea și monitorizarea lucrătorilor.

Utilizarea forței de muncă din afara sistemului militar a dobândit noi valențe în Războiul din Vietnam (1961-1975). Teritoriul deosebit de ostil în care forțele luptătoare își desfășurau activitatea, lipsa infrastructurii de transport, a porturilor și a aeroporturilor, precum și avansul tehnologic înregistrat de echipamentele militare utilizate au generat nevoia utilizării de personal înalt calificat pentru executarea lucrărilor de infrastructură necesare (de la depozite de materiale și muniții până la puncte de debarcare – porturi și aeroporturi, poduri și spitale), a mentenanței sistemelor de armament și a echipamentelor de aviație și, nu în ultimul rând, a asigurării serviciilor de campanie a unităților luptătoare din ce în ce mai numeroase, comparativ cu structurile logistice de deservire.

În acest context, au apărut primele origini moderne ale contractării de lucrări și de servicii pentru susținerea operațiilor militare. Companii americane, cum ar fi RMK – Raymond Morisson Knodsen sau BRJ – Brown & Root Jones, alături de unitățile de geniu ale US Army și US Navy au avut realizări deosebite în ceea ce privește lucrările de infrastructură executate până în anul 1969. Prin eforturi susținute, au reușit să ducă la bun sfârșit

construcția și operaționalizarea, printre altele, a șase porturi, incluzând 29 de dane cu diferite utilizări, a câtorva aeroporturi, a 20 de spitale și baze militare care puteau adăposti 450.000 de militari.

Pentru a înțelege în ce ritm au evoluat lucrurile, putem evidenția faptul că, în anul 1962, compania RMK angajase aproape 2.900 de lucrători vietnamezi, iar, datorită numărului mare de lucrări în care era implicată, în anul 1965, fuzionează cu compania BRJ, formând consorțiul de construcții RMK-BRJ, care ajunge, în anul 1966, să aibă 52.000 de angajați atât vietnamezi, cât și din alte țări învecinate, fiind implicați în lucrări în 50 de locații din Vietnam⁴.

Pe lângă companiile angrenate în proiectele de infrastructură, alți agenți economici specializați asigurau o parte dintre serviciile de campanie, precum și mentenanța generatoarelor, a pompelor, a utilajelor sub presiune și a unităților frigorifice de toate tipurile. Dintre aceștia, putem aminti corporația PAE – Pacific Architects and Engineers –, care a ajuns la 24.000 de angajați pe teritoriul vietnamez în timpul războiului.⁵

În toată perioada de desfășurare a războiului, în Vietnam și-au desfășurat activitatea aproximativ 35 de agenți economici cu diverse specializări, având între 130.000 și 150.000 de angajați, dintre care mai puțin de 5% americani, cei mai mulți fiind vietnamezi (aproximativ 83%) și din alte țări, precum Thailanda, Filipine, Japonia sau Taiwan (12%). Utilizarea acestora a constituit o măsură de reducere a costurilor, precum și un instrument eficient pentru susținerea forțelor luptătoare prin folosirea expertizei forței de muncă atât a celei înalt calificate, cât și necalificate din afara sistemului militar. Ca urmare a experienței dobândite în acest conflict, la nivelul armatei americane a luat ființă, în anul 1985, programul LOGCAP – Logistic Civil Augmentation Program –, care statuează în mod clar posibilitățile de utilizare a contractorilor civili atât pe timp de pace, cât și în situații de criză și de război. În acest fel, importanța și implicarea acestora în operațiile militare de toate tipurile au crescut din ce în ce mai mult, ajungându-se ca, în operațiile de menținere a păcii din Bosnia, din perioada 1995-2004, să opereze câte un civil, pentru fiecare militar american, în timp ce în Afganistan, la nivelul anilor 2015-2016, numărul acestora să ajungă la trei, pentru fiecare militar⁶.

În lipsa posibilităților de utilizare a acestui tip de forță de muncă pentru susținerea tuturor

domeniilor sprijinului logistic în operații, efortul militar ar fi fost unul imens, constând, printre altele, în:

- selecția și recrutarea suplimentară a sute de mii de militari, cu toate neajunsurile și implicațiile acestor activități, de la timpul necesar derulării procedurilor și până la necesitatea finanțării lor efective, precum și a salarizării personalului recrutat;

- instruirea militarilor în domenii de la cele mai simple, cum ar fi mentenanța unei mașini de spălat rufe sau a unui frigider și până la cele mai complexe, constând în proiectarea și în construcția unui port sau în mentenanța unor sisteme de armament controlat electronic sau a avioanelor de luptă;

- dislocarea personalului în teatrele de operații, cu implicații ample, care țin de organizarea transportului, de recepția, de staționarea, de continuarea deplasării către locațiile finale și de integrarea în dispozitivul logistic planificat;

- planificarea și organizarea muncii, respectiv monitorizarea lucrătorilor, ajungând până la aspecte care țin de sănătatea și de securitatea în muncă, de asigurarea echipamentelor de protecție și de lucru etc.;

- rotirea personalului în teatrul de operații, redislocarea și repatrierea;

- rezolvarea problemelor sociale, familiale și de sănătate ale militarilor, atât pe timpul desfășurării operației, cât mai ales ulterior, după repatriere, incluzând aspecte care țin de reintegrare, de recuperare și de sindrom posttraumatic.

Resursele umane, materiale și financiare necesare derulării acestor activități, precum și timpul necesar executării lor ar fi depășit cu siguranță atât resursele consumate efectiv prin utilizarea contractorilor, cât și posibilitățile militare existente la acel moment.

Analizând sprijinul logistic în operațiile militare și amprenta logistică aferentă dintr-un alt punct de vedere, și anume cel al aprovizionării, este de luat în seamă una dintre cele mai inovative metode de eficientizare a distribuției de carburanți utilizate și îmbunătățite de-a lungul timpului de către armatele moderne, și anume distribuția prin sisteme de conducte de la rafinării sau prin porturi până la liniile de sprijin logistic care deservesc structurile luptătoare.

Această abordare a aprovizionării cu carburanți a fost utilizată, încă din al Doilea Război Mondial,

de către armata americană în teatrele de operații din Africa de Nord și după debarcarea din Normandia. În campaniile din nordul Africii, au fost instalate peste 1.600 de kilometri de conducte în Algeria și în Tunisia, în timp ce, pentru debarcarea din Normandia, a fost planificată instalarea a șase conducte, plecând din portul Cherbourg, suficiente pentru a transporta 90% din necesarul de combustibil utilizat pentru ca forțele luptătoare să avanseze până în Germania. Suplimentar, pentru aducerea combustibilului în port, a fost organizat sistemul PLUTO – Pipe Line under the Ocean –, sistem care traversa Canalul Mânecii, și a fost înființată o structură special destinată managementului sistemelor de conducte din Europa de Vest.⁷

Sistemul proiectat și utilizat în cel de-al Doilea Război Mondial a mai fost folosit ulterior, în aceeași configurație, atât în Coreea, cât și în Vietnam și, abia în anul 1983, a suferit unele modificări, menite să-l facă mai mobil, eficient și ușor de instalat. Vechiul sistemul utilizat era alcătuit din conducte metalice cu diametrul de 6 inch, de aproximativ 6,1 m lungime și 85 kg, îmbinarea acestora făcându-se prin șuruburi și piulițe. Conductele din noua configurație a sistemului au păstrat diametrul de 6 inch, dar având doar 5,8 m lungime și 53,5 kg, avantajul acestora fiind greutatea mai mică – materialul folosit fiind aluminiul –, lungimea – care făcea posibilă ambalarea sistemului în containere standard ISO 20 –, precum și modul eficient de îmbinare a acestora, utilizându-se doar un singur bolț, fiecare conductă având inclusă câte o garnitură interioară pentru prevenirea scurgerilor la îmbinări. Totodată, sistemul, în ansamblul său, a mai câștigat în ceea ce privește presiunea maximă admisă în instalație, de la 600 la 740 psi⁸.

În urma finalizării activităților de cercetare, de testare și de operaționalizare, noul sistem, denumit IPDS – Inland Petroleum Distribution System –, a fost utilizat efectiv pentru prima dată în operații, în anul 1990, în Irak, dovedindu-și însă cu adevărat utilitatea și eficiența abia începând cu anul 2003, tot în Irak, în cadrul Operației Iraqi Freedom. Planificat inițial să fie construit doar pe teritoriul kuweitian până la granița cu Irakul, până la începerea invaziei propriu-zise au fost construite 164 km de conducte, pe două trasee paralele, care făceau legătura dintre rețeaua comercială de transport combustibili a Kuweitului și ultimul terminal de depozitare și de distribuție, construit

la doar 8 km de granița cu Irakul. Având cele două sisteme paralele operaționale, în terminalul de depozitare puteau ajunge aproximativ 6.000 l de combustibil pe minut, acest ultim terminal de pe teritoriul Kuweitului având o capacitate de depozitare de peste 16 milioane de litri, cantități care puteau convinge orice comandant că necesarul de combustibil pentru inițierea operației ofensive era asigurat. Odată cu intrarea forțelor luptătoare ale coaliției pe teritoriul Irakului, a fost inițiată și etapa următoare a construcției sistemului IPDS. Astfel, din 20 martie până la 6 iunie 2003, sistemul a fost extins cu peste 180 km de conducte, cu 10 stații de pompare și cu trei terminale de depozitare și de distribuție cu o capacitate totală de stocare de peste 31 de milioane de litri.⁹

Dificultățile întâmpinate în activitatea de operaționalizare și de menținere a capacității de transport a sistemului de conducte au fost dintre cele mai diverse, pornind de la amenajarea terenului, testarea capacității de pompare și de verificare a etanșeității la îmbinări, până la paza și apărarea permanentă a acestuia pe toată întinderea sa, sistemul fiind adesea obiectul acțiunilor de sabotaj sau chiar de furt al conductelor de aluminiu.

Avantajele utilizării sistemului de transport al combustibilului sunt evidente, acesta transportând, pe întreaga perioadă a conflictului, peste 227 de milioane de litri de combustibil, echivalentul a 22.700 de cisterne a 10.000 de litri, pentru care ar fi trebuit:

- să fie amenajate și întreținute căi de comunicație;
- să se recruteze personal suplimentar pentru operare;
- să se asigure mentenanța, cu toate implicațiile aferente, de la piese de schimb până la specialiști în mecanică auto, și pentru partea specială a autocisternelor;
- să se asigure combustibilul necesar suplimentar pentru funcționare (peste două milioane de litri);
- să se asigure managementul, paza și apărarea convoaielor de transport etc.

Un alt avantaj al sistemului este dat de faptul că, după finalizarea conflictului, elementele sale componente au fost recuperate în mare parte, întreținute, conservate și depozitate, în așteptarea unei noi dislocări în teatrul de operații. Totodată, pe lângă reducerea considerabilă a resurselor

implicate și, implicit, a costurilor, utilizarea acestui sistem modern de transport și de distribuție a făcut posibilă atât managerierea lanțului de aprovizionare cu combustibil de către o singură structură, pentru întreg teatrul de operații, cât și respectarea *principiului continuității asigurării sprijinului logistic* și *principiului suficienței* resurselor necesare îndeplinirii obiectivelor operației.

Analizând elementele amprentei logistice în operațiile militare trecute în revistă, putem concluziona că reducerea acesteia nu poate fi atribuită unei singure entități din organica sistemului militar. Doar munca în echipă, cooperarea intensă dintre toate structurile și implicarea acestora, încă din timp de pace, în activități de cercetare, de inovare, de testare operațională, de instruire și de antrenare în exerciții pot face logistica operațiilor militare viitoare să fie eficientă și eficace.

Abordând din acest punct de vedere logistica viitorului și încercând să ne dăm seama cum ar putea să arate liniile de sprijin logistic, incluzând în configurația acestora entități organizaționale specializate și tehnologii de ultimă oră, constatăm că dezideratul reducerii amprentei logistice în operațiile militare poate fi obținut, printre altele, prin:

- managementul eficient și eficace al stocurilor;
- managementul eficient și eficace al lanțurilor de aprovizionare/evacuare/reparare;
- utilizarea surselor de energie alternativă;
- utilizarea în cooperare și în comun a resurselor.

Managementul eficient și eficace al stocurilor în operațiile militare viitoare se poate realiza, în primul rând, prin cunoașterea exactă și instantanee a nevoilor forțelor din teatrele de operații. Implicarea în sistemul informatic logistic a inteligenței artificiale prin realizarea sistemelor de monitorizare și de integrare a datelor până la cel mai mic eșalon de tip echipă sau echipaj ambarcat pe o mașină de luptă, care va transmite continuu și automat informații legate de numărul de kilometri parcurși, de nivelul de carburant, de consumul de muniții și chiar de necesarul de piese de schimb pentru următoarea lucrare de mentenanță planificată, va genera schimbări majore în modul de abordare a sprijinului logistic.

Astfel, în urma unei singure comenzi, comandantul va cunoaște exact, în fiecare moment, gradul de suport logistic, urgențele și prioritățile de aprovizionare pentru toate clasele de materiale,

scopul final al acestui demers fiind de a degreva cât mai mult structurile luptătoare de responsabilitățile logistice birocratice, de a asigura la timp bunurile materiale și numai în cantitățile strict necesare atingerii obiectivelor, evitând constituirea de stocuri inutile la nivelul acestora.

Totodată, eliminarea unor verigi intermediare în lanțul de aprovizionare va conduce la reducerea amprentei logistice prin crearea unui sistem logistic suplu, prin minimizarea presiunilor financiare, prin eliminarea stocurilor supranormative, printr-un răspuns mult mai rapid la cerințele beneficiarilor și prin diminuarea impactului eventualelor disfuncționalități, înainte de apariția acestora.¹⁰

Din punctul de vedere al managementului lanțurilor de aprovizionare/evacuare/reparare, un impact sesizabil îl va avea implementarea conceptului de logistică bazată pe distribuție (DBL – distribution-based logistics)¹¹, iar utilizarea pe scară largă a dronelor cu o autonomie și cu o capacitate de transport din ce în ce mai mare va augmenta capabilitățile logistice actuale. În conflictele viitoare, în condițiile utilizării unor sisteme de armament cu precizie avansată, capabile să lovească ținte aflate la mare distanță, manevra eficientă a structurilor luptătoare și a celor de sprijin va fi decisivă. Din acest motiv, operațiunile de aprovizionare vor avea o dinamică diferită, iar dezvoltarea de capabilități care să poată distribui anumite cantități de materiale, de hrană, de apă sau de muniții, în zone greu accesibile, cu o viteză sporită și fără a pune în pericol viața și integritatea operatorului, este nu doar necesară, ci chiar iminentă.

Încă din anul 2016, în cadrul armatei americane, a fost inițiat proiectul *JTAARS – Joint Tactical Autonomous Air Resupply System* –, capabilitate compusă din drone logistice de transport, având misiunea principală de a aproviziona, cu cantități cuprinse între 150 și 300 kg, subunitățile tactice izolate sau aflate în contact cu inamicul. Descentralizarea utilizării acestor echipamente de la nivelurile ierarhice superioare și integrarea lor în structura companiilor logistice constituie un deziderat care va aduce beneficii în termeni de mobilitate, de vulnerabilitate și de capacitate de folosire a fiecărei oportunități de aprovizionare într-un mediu ostil, dinamic și în continuă schimbare, caracteristic operațiilor militare viitoare¹².

Utilizarea în operațiile logistice a sistemelor aeriene fără pilot de toate tipurile, cu dimensiuni, cu

autonomie și cu capacități de transport variabile va avea influențe nu numai pe linia aprovizionării, ci și în alte aspecte legate de managementul lanțurilor de aprovizionare/evacuare/reparare, cum ar fi: evacuarea răniților și bolnavilor, supravegherea și cercetarea căilor de comunicații și a punctelor obligate de trecere, inclusiv cercetarea chimică, bacteriologică, radiologică și nucleară, transmiterea corespondenței sau a coletelor poștale etc.¹³

Dar influența realizărilor tehnologice ale ultimilor ani asupra sprijinului logistic al operațiilor militare și asupra managementului lanțurilor de aprovizionare, de evacuare și de reparare nu se oprește aici. Cu siguranță, sistemul logistic militar va evolua, urmând ritmul avansului tehnologic, prin implementarea altor inovații, cum ar fi:

- sistemul de convoaie terestre de aprovizionare sau de evacuare de tip lider – următor/i, având primul autovehicul condus de un operator și până la 10 echipamente, care, utilizând inteligența artificială bazată pe senzori, urmăresc liderul până la destinația finală;

- utilizarea imprimantelor 3D ca sursă de aprovizionare cu materiale de diferite tipuri și cu piese de schimb pentru tehnica aflată în luptă, cu efecte importante legate de scurtarea liniilor de aprovizionare și de executarea reparațiilor pe loc, fără evacuare sau fără timp pierdut în așteptarea pieselor de schimb necesare;

- utilizarea mentenanței video prin sistemele de videoconferință asistate de drone, care transmit informații video de la vehiculul defect către un hub de specialiști, care pot îndruma operatorul, în scopul remedierii defecțiunilor prin repararea sau prin înlocuirea subansamblului defect cu unul existent sau printat tridimensional.

Și, cum ar arăta toate aceste elemente integrate în liniile de sprijin logistic ale unei operații militare, dacă ar fi autonome sau semiautonomie din punct de vedere energetic?

Utilizarea surselor de energie alternativă (energie solară, energie eoliană, energie hidrolică sau a mareelor, energie geotermică) și implementarea procedurilor și mijloacelor de obținere a acestora în operațiile militare pot părea, pentru moment, un deziderat prea optimist și îndrăzneț, însă beneficiile obținute în acest fel s-ar traduce în termeni de mobilitate și de libertate de acțiune extinsă a forțelor luptătoare, pe de o parte,

iar pe de altă parte, în economie, în eficiență și în eficacitatea sistemului logistic prin obținerea unei amprente logistice suplă, în lipsa necesităților de aprovizionare, de depozitare și de distribuție a combustibililor convenționali, ca sursă principală de energie.

Depășind elementele de ordin tehnic și cele legate de inovații tehnologice, am mai afirmat că o amprentă logistică redusă se poate obține prin utilizarea în cooperare și în comun a resurselor aflate la dispoziție. Înțelegem prin aceasta eficientizarea organizării structurale și procedurale, mai ales în cadrul unei grupări de forțe întrunite și/sau multinaționale, în scopul repartizării resursei logistice existente, indiferent de proveniența sau de naționalitatea acesteia, către toate componentele și națiunile implicate.

Pentru aceasta, resursele utilizate, indiferent de natura lor, trebuie să răspundă, în primul rând, principiului comenzii unice astfel încât comandantul să poată dispune manevra și repartizarea acestora către entitățile din subordine fără restricții și, totodată, să existe responsabilități clare pentru realizarea imaginii logistice a teatrului de operații în integralitatea sa.

Entități structurale moderne, adaptate la contextul actual, sunt în curs de integrare și de dezvoltare, atât la nivelul NATO (de exemplu, JLSG – Joint Logistic Support Group), cât și la nivel național. Folosirea, în acest fel, a resursei își manifestă caracterul de necesitate, mai ales în cazul mișcării și al transportului, de la nivel strategic până la transporturile de reprovizionare a structurilor tactice.

Toate eforturile de ordin tehnic sau procedural, menite să eficientizeze realizarea sprijinului logistic în operațiile militare actuale, se vor reflecta, cu siguranță, asupra succesului în realizarea obiectivelor propuse și în dimensionarea amprentei logistice aferente. Configurarea unor linii de sprijin logistic suplă, pe lângă avantajele legate de costuri, generează reale beneficii de ordin operațional, care țin de facilitarea activităților de comandă și control, precum și de mobilitate, de securitatea acțiunilor și de protecția forțelor de logistică.

NOTE:

1 T.J. Gough, *U.S. Army Mobilization and Logistics in Korean War – A Research Approach*, Center of Military History, United States Army, Washington DC, 1987, p. 28.

2 C.R. Shrader, "Contractors on the Battlefield", *Landpower Essay Series*, No. 99-6, May 1999, p. 7.

3 *** *The Long Haul: Historical Case Studies of Sustainment in Large-Scale Combat Operations*, Army University Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2018, pp. 84-85.

4 C.R. Shrader, *op.cit.*, pp. 8-9.

5 *** *The Long Haul: Historical Case Studies of Sustainment in Large-Scale Combat Operations*, Army University Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2018, p. 100.

6 *Ibidem*, pp. 104-106.

7 <https://www.combinedops.com/pluto.htm>, accesat la 09.04.2019.

8 *** *The Long Haul: Historical Case Studies of Sustainment in Large-Scale Combat Operations*, Army University Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2018, pp. 182-183.

9 *Ibidem*, pp. 184-191.

10 Gh. Minculete, *Abordări moderne ale managementului logistic*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015, p. 112.

11 *Ibidem*, p. 110.

12 https://www.army.mil/article/197243/autonomous_aerial_resupply_in_the_forward_support_company, accesat la 25.02.2019.

13 Benone Andronic, Gheorghe Minculete, *Abordări relaționale ale sprijinului logistic al diviziei de infanterie în operația de apărare pe litoral*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019, pp. 150-153.

BIBLIOGRAFIE

*** *The Long Haul: Historical Case Studies of Sustainment in Large-Scale Combat Operations*, Army University Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2018.

Andronic Benone, Minculete Gheorghe, *Abordări relaționale ale sprijinului logistic al diviziei de infanterie în operația de apărare pe litoral*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019.

Gough T.J., *U.S. Army Mobilization and Logistics in Korean War – A Research Approach*, Center of Military History, United States Army, Washington D.C., 1987.

Minculete Gh., *Abordări moderne ale managementului logistic*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015.

Shrader C.R., "Contractors on the Battlefield", *Landpower Essay Series*, No. 99-6, May 1999.

<https://www.combinedops.com/pluto.htm>.

https://www.army.mil/article/197243/autonomous_aerial_resupply_in_the_forward_support_company

ORGANIZAREA ȘI ASIGURAREA SERVICIILOR DE CAMPANIE ÎN OPERAȚIILE BRIGĂZII MECANIZATE

ORGANIZING AND PROVIDING CAMPAIGN OPERATING SERVICES OF THE MECHANIZED BRIGADE

ORGANISATION ET ASSURANCE DES LOGISTIQUES DE CAMPAGNE DANS L'OPÉRATION AU NIVEAU DE LA BRIGADE MÉCANISÉE

Lt.col.drd. Romulus MUNTEANU*

În operație, realizarea sprijinului logistic necesar forțelor se realizează corespunzător următoarelor domenii funcționale ale logisticii: aprovizionarea, mișcarea și transportul, mentenanța, sprijinul medical, infrastructura, serviciile de campanie, contractarea, Sprijinul Națiunii Gazdă și domeniile conexe.

Domeniul serviciilor de campanie este, în prezent, cel mai complex domeniu al sprijinului logistic, deoarece acoperă o gamă variată de servicii, necesită cooperare între organisme militare și alte instituții, entități implicate în asigurarea acestora și solicită promptitudine din partea organelor de planificare și de conducere logistică în rezolvarea imediată a problemelor diverse care pot apărea.

During an operation, the logistic support necessary for the armed forces is realized according to the following functional areas of logistics: supply, movement and transportation, maintenance, medical support, infrastructure, campaign services, contracting, Host Nation Support and related fields.

The field of campaign services is currently the most complex area of logistical support as it covers a wide range of services, it requires cooperation between military bodies and various institutions, entities involved in their ensuring, and it prompts logistics planning and leadership promptness in solving immediate problems that may arise.

Dans le cadre de l'opération, le support logistique nécessaire aux forces militaires est réalisé dans les domaines fonctionnels de logistique suivants: approvisionnement, déplacements et transport, maintenance, assistance médicale, infrastructure, logistiques de campagne, engagement contractuel, soutien du pays hôte et les domaines connexes.

Le domaine des logistiques de campagne est actuellement le domaine le plus complexe du support logistique, car il couvre un large éventail de services, nécessite une coopération entre les organismes militaires et de diverses institutions, des entités impliquées dans leur assurance, et exige rapidité de la part des organes de direction et de planification logistique pour la résolution au plus brefs délais de divers problèmes qui pourraient surgir.

Cuvinte-cheie: operație; asigurare; sprijin logistic; servicii de campanie.

Keywords: operation; ensuring; logistic support; campaign services.

Mots-clés: opération; assurance; support logistique; logistiques de campagne.

Conform definiției oferite de *Dicționarul explicativ al limbii române*, acțiunea de „a organiza” are scopul de „a face ca un grup social, o instituție etc. să funcționeze sau să acționeze organic (repartizând însărcinările și coordonându-le conform unui plan adecvat); a stabili și a coordona mijloacele tehnice, economice, administrative, astfel încât să permită executarea în condiții optime a unui proces”¹.

În accepțiunea militară a termenului, organizarea sprijinului logistic presupune transmiterea misiunilor la subordonați și realizarea măsurilor care să ducă la îndeplinirea prevederilor din planul de sprijin logistic. Acest proces de organizare se desfășoară, de regulă, după validarea planului de sprijin logistic, dar, când timpul scurt avut la dispoziție impune, anumite măsuri de organizare se pot adopta în paralel cu derularea procesului de planificare a sprijinului logistic².

Din perspectiva asigurării serviciilor de campanie, „organizarea ... presupune acțiunile

***Batalionul 22 Transport „Dâmbovița”,
Târgoviște**
e-mail: romulusmunteanu@yahoo.com

întreprinse în vederea folosirii eficiente a resurselor specifice, determinarea, enumerarea și gruparea activităților pentru îndeplinirea obiectivelor pe fiecare serviciu de campanie, altfel spus, corelarea eforturilor organelor de sprijin logistic pentru îndeplinirea scopului propus²³.

Pornind de la definițiile mai sus-menționate, sunt de părere că *organizarea*, din punctul de vedere al asigurării serviciilor de campanie, are în vedere activitățile desfășurate de structurile de conducere pentru identificarea, stabilirea și repartizarea sarcinilor specifice fiecărui serviciu de campanie către structurile de execuție, astfel încât acțiunile acestora să sprijine în cel mai eficient mod îndeplinirea misiunilor unei structuri de tip brigadă mecanizată în operație.

Organizarea sprijinului logistic și, implicit, a serviciilor de campanie, la nivelul brigăzii mecanizate, se realizează pe baza Ordinului de Sprijin Logistic/Anexei de sprijin logistic la Ordinul de Operație al eșalonului superior, iar asigurarea se execută de către forțele de logistică din compunerea brigăzii, pe baza deciziei comandantului⁴.

Prin asigurarea oportună și fără sincope a serviciilor de campanie, structurile de sprijin logistic ale brigăzii mecanizate contribuie semnificativ la asigurarea condițiilor necesare structurilor luptătoare pentru îndeplinirea misiunilor încredințate.

Ca și concepție generală de realizare a sprijinului logistic în *operațiile conduse de NATO*, în timp ce fiecare națiune își asumă responsabilitatea pentru asigurarea sprijinului logistic necesar forțelor proprii, de regulă, la operații desfășurate în afara teritoriului național, serviciile de campanie pot fi asigurate atât prin forțe proprii (cu sprijinul operatorilor economici și al contractorilor internaționali disponibili în zona de desfășurare a operației), cât și cu sprijin multinațional. Sprijinul multinațional poate fi asigurat prin națiunea lider, prin națiunea cu rol specializat, prin acorduri de sprijin reciproc/de cooperare între națiunile participante sau prin Sprijinul Națiunii Gazdă, acolo unde aceste opțiuni sunt disponibile și sunt considerate mai avantajoase⁵. Sprijinul Națiunii Gazdă și al contractorilor se asigură cu precădere în zonele din spate ale ariei de operații, în afara zonelor în care militarii proprii se găsesc la contact.

Pentru desfășurarea *operațiilor ofensive*, asigurarea serviciilor de campanie se face pe baza nevoilor de sprijin anticipate ale fiecărei structuri

subordonate. Serviciile de campanie vor fi integrate în schema de manevră a brigăzii mecanizate, pentru a asigura sincronizarea operațiilor și pentru a evita interferarea cu acțiunile de manevră probabile sau planificate.

Activitățile specifice, desfășurate pentru asigurarea serviciilor de campanie, vor avea loc, pe cât posibil, în locații ascunse, mascate (natural sau artificial). Vor fi planificate puncte de decizie (trigere) pentru activarea sau dezactivarea punctelor de colectare, pe baza mișcărilor sau acțiunilor planificate de către brigada mecanizată. Pentru asigurarea promptă a serviciilor de campanie, personalul implicat va cunoaște în permanență misiunile și locațiile de dispunere ale structurilor/subunităților și mijloacelor tehnice care asigură aceste servicii. Pot fi utilizate echipamente specifice altor arme (geniu sau CBRN) pentru substituirea echipamentelor necesare asigurării unor servicii de campanie (îmbăiere, spălarea lenjeriei etc.), în vederea reducerii amprentei logistice la teren a structurilor participante la operație. Pe timpul executării operațiilor ofensive, o parte dintre serviciile de campanie sunt temporar suspendate, acestea asigurându-se pe perioada pregătirii sau după finalizarea operației. Excepție fac serviciile funerare, cărora li se acordă o atenție deosebită, ca urmare a pierderilor mai mari, estimate pentru acest tip de operație.

Pe timpul desfășurării *operațiilor de apărare*, se va evita stabilirea unor paternuri (modele) de sprijin logistic (prin planificarea activităților, desfășurate în zile diferite, la ore diferite), pentru a reduce vulnerabilitatea structurilor logistice la acțiunile inamicului. De asemenea, activitățile logistice de rutină vor fi planificate pentru a se desfășura pe timpul nopții sau pe timpul perioadelor cu vizibilitate redusă.

Structurile logistice se vor dispune în aria de operații, în locații poziționate cât mai în spate posibil, dar la o distanță care să permită asigurarea unui sprijin oportun unităților de manevră. Se va evita, de asemenea, dispunerea acestora în culoarele de zbor ale aviației inamice, în zone vulnerabile atacului artileriei sau al CBRN. Pentru aceasta, este necesară coordonarea modulului S-4 Logistică cu modulele S-2 Informații și S-3 Operații, care controlează manevra, pentru ca manevra logistică să fie integrată în planurile de manevră ale brigăzii.

Periodic, în general, la fiecare 72 de ore, în baza nivelului de amenințare cunoscut, se impune mutarea structurilor care asigură serviciile de campanie, pentru a reduce vulnerabilitatea lor la detecție. Se va maximiza utilizarea acoperirilor, a mascărilor naturale, dispersarea și protecția oferite de teren (copaci, șanțuri, alte forme naturale de camuflaj). De asemenea, militarii din structurile de logistică sau contractorii nu vor discuta cu localnicii despre mișcările viitoare ale structurilor de logistică.

În vederea asigurării serviciilor de campanie necesare desfășurării operației de apărare, se impune cooperarea cu structurile de geniu pentru logistică, pentru pregătirea locațiilor de dispunere a structurilor de hrănire, de îmbăiere și de spălare a lenjeriei (canale de scurgere, de evacuare a apei menajere, platforme betonate pentru amplasarea echipamentelor de logistică etc.) și pentru asigurarea cu apă (săparea puțurilor).

În cazul *operațiilor de stabilitate*, în faza inițială sunt utilizate, la scară largă, serviciile de campanie, asigurate de către structurile militare. Ulterior, amprenta structurilor de logistică militare se reduce, în funcție de posibilitățile oferite de zona în care se desfășoară operația, serviciile de campanie tranzitând către contractorii civili sau către Sprijinul Națiunii Gazdă (*Host Nation Support – HNS*). Pe timpul acestor operații, pot apărea cerințe de sprijin întrunit, multinațional sau interagenții. Ca o particularitate, se va avea în vedere faptul că asistența logistică acordată unei părți poate afecta relațiile cu celelalte părți implicate.

În *operațiile de sprijin*, la fel ca în cele de stabilitate, la începutul operației sunt utilizate, cu preponderență, serviciile de campanie asigurate de structurile militare specializate. Tranziția asigurării acestor servicii de către contractorii civili depinde de perioada de desfășurare a operației. Pe timpul acestor operații, pot apărea cerințe de sprijin logistic la nivel întrunit sau interagenții.

În *operațiile multinaționale*, acțiunile logisticii pentru asigurarea serviciilor de campanie necesare forțelor combatante, precum și a celor de sprijin de luptă vizează acțiuni, cum ar fi contractarea pe plan local sau Sprijinul Națiunii Gazdă. Se urmărește, astfel, reducerea costurilor impuse de deplasarea în teatrele de operații a personalului sau a unor operatori economici specializați din țările

de origine ale structurilor participante la operație, prin recrutarea, pe plan local, a forței de muncă, capabilă să asigure anumite servicii de campanie⁶.

În cadrul operațiilor desfășurate în context aliat, NATO și națiunile participante răspund de asigurarea serviciilor de campanie pentru sprijinul operațiilor. Această responsabilitate colectivă trebuie să încurajeze stabilirea și folosirea în comun a capacităților și a resurselor logistice pe bază de cooperare, în scopul sprijinirii eficiente a forței multinaționale. Cu toate acestea, fiecare națiune în parte are, în ultimă instanță, responsabilitatea asigurării resurselor logistice pentru forțele proprii.

În ceea ce privește asigurarea serviciilor de campanie în operațiile multinaționale de stabilitate și de sprijin, conduse de Alianță, națiunile membre și NATO (datorită responsabilităților comune) au căzut de acord ca aceasta să facă fie individual, fie prin memorandumuri acorduri tehnice sau înțelegeri mutuale.

În funcție de tipul de operație la care participă brigada mecanizată și de alți factori care pot influența asigurarea serviciilor de campanie (condițiile de climă, de mediu în care se desfășoară operația), unele dintre servicii pot căpăta o importanță mai mare, în raport cu celelalte. De exemplu, în situația desfășurării unor operații într-un mediu cu climă deșertică, asigurarea facilităților de îmbăiere a militarilor sau a celor de spălare a echipamentului individual poate deveni prioritară pentru comandantul forței.

Cu toate acestea, deși teoreticienii militari au încercat o ierarhizare a serviciilor de campanie, experiența acumulată în operațiile desfășurate de structurile Armatei României în afara teritoriului național a arătat faptul că aceste servicii nu pot fi ierarhizate din punctul de vedere al importanței, fiecare dintre ele având importanța cuvenită în menținerea unui moral ridicat al trupelor.

În cele ce urmează, vom prezenta câteva aspecte teoretice, care reglementează modalitatea în care se organizează și se asigură o parte dintre serviciile de campanie în operație.

Hrănirea efectivelor

Ca parte componentă a serviciilor de campanie, hrănirea efectivelor în cantitatea și la standardele de calitate prevăzute de instrucțiuni influențează în mod direct starea de sănătate a militarilor și

contribuie la menținerea unui moral ridicat al acestora.

Atât la nivelul brigăzii mecanizate, cât și la nivelul fiecărui batalion din organica acesteia, organizarea hrănirii efectivelor este atributul șefului modulului logistic și al ofițerului specialist responsabil cu hrănirea efectivelor.

Pe timpul desfășurării operațiilor, pentru organizarea hrănirii personalului brigăzii mecanizate, se va ține seama de următoarele: gradul de asigurare a stocurilor de produse agroalimentare existente la nivelul structurilor și posibilitatea completării acestora; rolul, locul și misiunile unităților care intră în compunerea brigăzii mecanizate; posibilitatea adaptării regimului de hrănire la specificul situației tactice; mijloacele de preparare a hranei existente și posibilitățile de aprovizionare; posibilitățile de folosire a mijloacelor mecanizate; raționalizarea consumului, în situația limitării sau dispunerii resurselor la distanțe mari; posibilitățile de asigurare a apei potabile, necesară pentru prepararea hranei; posibilitățile limitate de asigurare a hrănirii personalului care duce acțiuni de luptă izolate; posibilitățile de transport al hranei preparate, astfel încât aceasta să poată ajunge la timp și în condiții igienico-sanitare la militari.

Referitor la procesul de organizare a hrănirii efectivelor, acesta constă în: stabilirea regimului de hrănire, în funcție de misiune și de efort; întocmirea meniurilor și a tabelului de repartitie a produselor agroalimentare; organizarea depozitării, distribuției și prelucrării produselor agroalimentare; organizarea preparării hranei; transportul și distribuția hranei la luptători; organizarea servirii hranei.

În funcție de situația tactică în care se află unitățile și subunitățile brigăzii mecanizate, comandantul brigăzii mecanizate, la propunerea șefului modulului logistic, stabilește unul dintre următoarele regimuri de hrănire, cu trei mese, în timp de 24 de ore: regim de hrănire normal, cu hrană caldă (atunci când există posibilitatea preparării termice a produselor agroalimentare, pentru cele trei mese zilnice), regim de hrănire de luptă, cu rații individuale (atunci când se desfășoară acțiuni de luptă) și regim de hrănire cu hrană rece, atunci când nu se poate asigura hrană caldă.

Hrănirea efectivelor se realizează cu respectarea plafoanelor calorice și valorice, în funcție de normele de hrană, prevăzute pentru fiecare categorie de militari în parte. Alimentele asigurate

prin normele de hrană la care au dreptul militarii se acordă gratuit.

În situațiile în care anumite unități sau subunități execută misiuni izolate, comandantul structurii respective, în funcție de situația concretă, poate schimba regimul de hrănire a militarilor, pe care îl comandă.

Pentru unitățile și subunitățile brigăzii mecanizate care intră în compunerea forței de angajare imediată și a forței de sprijin, hrănirea militarilor se realizează diferit, pe timpul pregătirii și desfășurării acțiunilor militare. În perioada de pregătire a operației, această activitate se realizează în regim de hrană caldă, iar în perioada de ducere a operației, în regim de rație de luptă.

Pentru unitățile din forțele din eșalonul I și pentru unitatea (subunitățile) de sprijin logistic, hrănirea se poate executa pe timpul atât al pregătirii, cât și al ducerii operației, în regim de hrană caldă, pentru toate cele trei mese.

Hrănirea răniților și a bolnavilor, spitalizați în cadrul raioanelor de dispunere a facilităților medicale de tratament, se execută cu respectarea dietelor prescrise de către medic, fără a depăși cantitățile de alimente prevăzute de norme.

Asigurarea cu apă a trupelor

Organizarea asigurării cu apă a trupelor este un proces complex, care solicită expertiză de specialitate, din cel puțin trei domenii distincte (geniu, medical, logistică). La nivelul brigăzii mecanizate, organizarea acestui proces complex presupune implicarea a trei factori de decizie din cadrul comandamentului brigăzii: ofițerul specialist pe linie de geniu, pentru forarea puțurilor de apă, pentru aducerea la suprafață a apei și pentru purificarea acesteia; medicul șef, pentru avizul de potabilitate a apei și șeful logisticii, pentru depozitarea, transportul și distribuția apei la unitățile și subunitățile din organica marii unități⁷.

În vederea organizării asigurării cu apă a forțelor pe timpul desfășurării operațiilor, la nivelul structurilor specializate din organica brigăzii mecanizate se întreprind următoarele măsuri: se evaluează existența facilităților de alimentare cu apă din surse publice sau private; se recunosc și se evaluează alte surse de apă, până acum nedescoperite, pentru extragerea apei atât din surse de suprafață, cât și de adâncime; se examinează calitatea apei și se decide dacă apa este potabilă sau

necesită purificare; se purifică și se potabilizează apa, cu ajutorul instalației de purificare a apei; se stabilește dacă apa este potabilă, în urma procesului de purificare; se depozitează apa purificată; se transportă și se distribuie apa la unitățile din organica brigăzii mecanizate.

Sursele folosite pentru asigurarea cu apă a forțelor în operație sunt următoarele: sursele amenajate existente (rețele de apă, fântâni, captări subterane); sursele de suprafață (râuri, fluvii, iazuri, bălți, lacuri, mări); sursele de apă subterane; precipitațiile atmosferice (ploi, zăpezi și gheața de la suprafața solului sau din subteran).

Aprovizionarea cu apă se face, preferabil, din sistemul public de alimentare cu apă sau din surse locale. Atunci când, în zona de desfășurare a acțiunilor militare, aceste surse lipsesc sau când, pe timpul desfășurării operațiilor, se întrerupe aprovizionarea cu apă prin sistemul public de alimentare, forțele de geniu pentru logistică trebuie să fie în măsură să satisfacă necesitățile de apă potabilă și de apă menajeră, pentru menținerea capacității operaționale, prin alimentarea de urgență cu apă, din resursele proprii⁸.

Specialiștii din domeniul genului pentru logistică joacă un rol major în obținerea și în purificarea apei, contribuind în mod direct la completarea deficitului de apă, înregistrat la nivelul brigăzii mecanizate.

În această situație, se au în vedere, în primă fază, sursele subterane disponibile, deoarece necesită un proces minim de purificare sau asigură în mod direct apă potabilă. Apa din aceste surse subterane se obține prin forarea, până la pânza freatică, a unor puțuri de apă. Puțurile vor fi, de regulă, forate de către grupa de foraj din compania geniu, aflată în structura batalionului de geniu al diviziei, în zona de dispunere a unităților brigăzii mecanizate, la solicitarea acestora.

Dacă sursele subterane lipsesc, aprovizionarea de urgență cu apă se face de către structurile specializate din organica batalioanelor brigăzii sau din organica eșalonului superior, folosind alte surse ca: apa de suprafață, apa din precipitații sau chiar apele uzate, acestea din urmă numai pentru obținerea apei tehnologice.

Pentru asigurarea apei potabile, sursele de suprafață se vor exploata limitat și vor funcționa până la darea în exploatare a apei din sursele subterane; aceste surse se vor folosi însă cu prioritate

în vederea procurării apei pentru nevoi tehnice, de decontaminare și pentru stingerea incendiilor⁹.

Apa potabilă trebuie să îndeplinească standardele de calitate, stabilite pentru apa din sistemul public de alimentare cu apă. În situații de urgență, trebuie să se asigure o cantitate minimă de 5 - 7 litri pe zi, de persoană, pentru o perioadă de până la șapte zile.

Informațiile necesare referitoare la existența, la disponibilitatea, la locația și la tipul surselor de apă (dezvoltate – rețele de aprovizionare cu apă publice și private – sau nedezvoltate – izvoare, apă subterană, surse de apă dulce, sărată, de suprafață) sunt obținute de subunitățile de cercetare de geniu din organica companiei geniu luptă a brigăzii sau din organica companiilor sprijin ale forțelor luptătoare ale brigăzii, iar detaliile referitoare la cantitatea de apă care poate fi furnizată, la debitul, la facilitățile de captare, de extragere, de depozitare și de distribuție, de transport și de asigurare a apei sunt stabilite de structurile specializate (geniu pentru logistică, logistică, medical) din cadrul marii unități¹⁰.

Verificarea calității apei se execută atât cu mijloacele de verificare, existente la nivelul structurilor specializate, cât și în laboratoarele specializate, prin analizele efectuate pe probele de apă, recoltate zilnic, prin serviciul medical. Apa se dă în consum numai după verificarea din punctul de vedere al contaminării chimice, bacteriologice și radiologice (CBR) și după obținerea avizului medical de la medicul șef al unității/marii unități beneficiare¹¹. Determinarea calității apei din punctul de vedere al contaminării acesteia se realizează în urma verificării CBR, efectuată de structurile specializate din organica unităților brigăzii mecanizate.

Pe timpul desfășurării operațiilor, pentru depozitarea apei se pot folosi și alte capacități de stocare disponibile în zona de responsabilitate logistică a brigăzii sau se pot executa, cu sprijinul structurilor de geniu pentru logistică, bazine în pământ, care se căptușesc și se acoperă corespunzător, capacitățile acestor bazine determinându-se conform nevoilor de depozitare.

Privită din perspectiva organelor de logistică ale unităților din compunerea brigăzii mecanizate, nevoile de asigurare cu apă au în vedere apa necesară pentru prepararea hranei militarilor, pentru băut, pentru igienă personală, pentru

nevoile serviciului medical, dar și pentru nevoile menajere, cum ar fi: spălarea veselei, a lenjeriei sau pentru nevoile tehnice (completarea plinurilor de lichid în instalațiile de răcire ale tehnicii). Toate aceste nevoi implică un consum de apă major și ne arată că asigurarea cu apă este esențială în special pentru satisfacerea necesităților individuale ale militarilor.

Apa pentru consum și pentru prepararea hranei se va asigura din sursele autorizate de organele sanitare militare și teritoriale, cu respectarea standardelor de potabilitate.

La nivelul brigăzii mecanizate, persoana responsabilă, în mod direct, de organizarea efectuării testelor de omologare a calității apei destinate consumului, obținută din surse de suprafață sau de adâncime, cu atribuții de monitorizare permanentă a calității ei și de interpretare a rezultatelor testelor efectuate, este medicul șef al mării unități. Pentru aprobarea distribuirii apei necesare asigurării hrănirii efectivelor, serviciilor funerare, îmbăierii efectivelor și spălării lenjeriei, structura de logistică va coopera și se va coordona cu specialiștii în medicină preventivă.

Prepararea și distribuirea la timp și în condiții igienico-sanitare a hranei la militari depind de modul în care se realizează asigurarea cu apă potabilă a brigăzii mecanizate.

De asemenea, activitatea de îmbăiere a efectivelor și de spălare a lenjeriei este influențată în mod direct de existența surselor de aprovizionare cu apă și de cantitatea de apă care se poate asigura brigăzii mecanizate.

Îmbăierea efectivelor

Îmbăierea efectivelor din compunerea unităților și subunităților brigăzii mecanizate se execută, de regulă, în raport cu situația tactică în care se găsesc structurile respective. De regulă, îmbăierea militarilor se execută la două zile, iar dacă situația nu permite, săptămânal, în facilități permanente sau mobile, special destinate.

În prezent, în organica brigăzii mecanizate nu sunt prevăzute structuri specializate care să asigure îmbăierea efectivelor mării unități. Instrucțiunile de specialitate în vigoare precizează că îmbăierea efectivelor se organizează și se execută, de regulă, prin forțe proprii, fiind însă specificat faptul că, în situația în care acest lucru nu este posibil, unitățile pot încheia contracte cu operatorii economici din

zona de desfășurare a acțiunilor militare, care au ca obiect de activitate aceste servicii.

În cazuri deosebite, când situația tactică sau timpul avut la dispoziție nu permite îmbăierea militarilor prin una dintre modalitățile prezentate anterior, se pot utiliza și instalațiile de duș și de dezinfecție, montate pe autospecialele de decontaminare din dotarea subunităților de protecție CBRN.

Pe timpul executării recunoașterilor de logistică, personalul de specialitate participant la activitate va identifica posibilitățile de îmbăiere disponibile în zona de responsabilitate logistică a brigăzii mecanizate, în vederea repartizării acestora structurilor din subordine, prin ordinul de sprijin logistic.

Selectarea locului de dispunere a facilităților pentru îmbăierea militarilor sau pentru spălarea lenjeriei și curățatul echipamentului se face ținând cont de numărul de militari care vor beneficia de aceste servicii, de locațiile disponibile și de constrângerile de timp. Locația de dispunere trebuie să fie cât mai aproape de structurile sprijinite, terenul să fie ușor înclinat (pentru a facilita evacuarea apei reziduale), să fie în apropierea unei surse de apă curată și în apropierea unor căi de comunicație și să asigure posibilități naturale de acoperire și de mascare. De asemenea, pentru a nu contamina pânza freatică de suprafață, evacuarea apelor menajere trebuie să se facă printr-un șanț săpat sau folosind un sistem de evacuare disponibil în zonă.

Dacă apa disponibilă în zonă nu este potabilă, pentru îmbăiere și pentru spălat se poate folosi și apă nepotabilă, fără impurități și dezinfectată în prealabil cu clor.

Pentru păstrarea unei igiene corespunzătoare și pentru a evita apariția bolilor, după efectuarea îmbăierii efectivelor este necesară schimbarea lenjeriei.

Spălarea lenjeriei și curățatul echipamentului

Spălarea lenjeriei și a echipamentului individual sunt servicii esențiale în menținerea moralului ridicat și a unui nivel corespunzător de igienă personală pentru militari. Schimbarea lenjeriei militarilor se execută, de regulă, la două zile, iar dacă acest lucru nu este posibil, la cel mult șapte zile.

Ca și în cazul îmbăierii efectivelor, deși spălarea lenjeriei și curățatul echipamentului pot

fi asigurate prin forțe proprii, la nivelul unităților din brigada mecanizată nu sunt prevăzute structuri organice specializate în asigurarea acestor servicii. În situația în care nu se pot realiza prin forțe proprii, este menționată și posibilitatea încheierii unor contracte cu operatori economici (spălătorii și curățătorii) din zona de desfășurare a acțiunilor militare, care au ca obiect de activitate aceste servicii.

O altă modalitate prin care se poate organiza asigurarea acestor servicii la nivelul brigăzii mecanizate este instalarea în raioanele de dispunere a unităților din subordinea brigăzii, atunci când situația permite, a spălătoriei din organica batalionului de sprijin al diviziei. Instalarea acestei spălătorii presupune existența acoperirilor naturale ale terenului care să ofere condiții bune de mascare și a surselor de apă curgătoare, cu un debit suficient de puternic pentru a permite funcționarea acesteia în bune condiții. Spălătoria va funcționa după un program întocmit de modulul logistic și aprobat de către șeful de stat major al brigăzii.

Când situația impune, ca o variantă la soluțiile menționate anterior, se pot amenaja spălătorii improvizate, spălarea lenjeriei putând fi executată cu personal pus la dispoziție de organele administrației publice locale, din zona de responsabilitate a brigăzii mecanizate.

În situații deosebite, cu aprobarea comandantului, se poate executa spălarea lenjeriei cu ajutorul autospecialelor pentru decontaminarea echipamentului, existente la compania CBRN a brigăzii mecanizate¹².

Spălarea lenjeriei militarilor bolnavi sau răniți se execută prin grija structurilor medicale în care sunt spitalizați, la spălătoriile de care aceste structuri dispun. Atunci când structurile medicale nu au în dotare astfel de spălătorii, spălarea lenjeriei se realizează la structurile medicale de la nivelul superior sau la spălătoriile civile din zona de dispunere.

Ca o regulă generală, atunci când intensitatea activităților militare este redusă, aceste servicii pot fi asigurate foarte ușor de contractorii locali disponibili în zona de desfășurare a operației. În situația în care intensitatea activităților militare este crescută, de regulă, serviciile de spălare sunt asigurate la contactul cu adversarul prin forțe proprii sau de către structuri militare specializate, iar pentru unitățile din eșalonul al doilea, de către operatori economici specializați, prin contractare.

Serviciile poștale și de curierat

În funcție de teritoriul pe care se desfășoară operația (pe teritoriul național sau în afara acestuia) și de tipul de operație la care participă brigada mecanizată, modalitatea de asigurare a serviciilor poștale și de curierat are anumite particularități. La modul general, serviciile poștale și de curierat se organizează prin intermediul societății naționale de poștă, al agențiilor private, a *națiunii lider* (Lead Nation) sau al *națiunii cu rol specializat* (Role Specialist Nation), în situația în care s-a desemnat un stat pentru a furniza acest serviciu sau când acest serviciu este inclus pe lista celor oferite de către un alt stat cu care România a încheiat, în prealabil, un acord tehnic privind sprijinul în teatru.

În baza *Convenției privind asigurarea cu servicii poștale a unităților militare pe timp de pace, în situații de criză și la război*, încheiată între Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale, aprobată prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. M-61, din 02.06.2009, pregătirea sistemului poștal național pentru apărare se asigură prin Serviciul Asigurarea Continuității Comunicațiilor Poștale și se materializează prin Planul de Mobilizare al Companiei Naționale Poșta Română SA.

În operațiile desfășurate pe teritoriul național, pentru asigurarea serviciilor poștale, unitățile militare se înscriu în evidența subunităților poștale, pe bază de cerere. Prin această cerere, structurile semnalează prezența în zonă, putând solicita și deschiderea unei căsuțe poștale. La centrele regionale de tranzit, la oficiile județene poștale și la direcțiile regionale de poștă se păstrează și se actualizează de către șeful subunității poștale respective o evidență a unităților militare din zonele acestora de responsabilitate, cu respectarea măsurilor de confidențialitate.

În condițiile instituirii stării de asediu, de urgență și de război, trimiterile poștale pe care sunt înscrise numai indicativele unităților militare, fără precizarea localităților, sunt cartate, cu sprijinul structurilor de poștă militară, la nivelul Centrului Național de Tranzit Brașov, și sunt redirecționate în rețeaua poștală națională în vederea redistribuirii, în conformitate cu dislocările precizate.

La declararea stării de criză, pe timp de război, subunitățile Companiei Naționale Poșta Română SA vor permite instalarea și funcționarea

formațiunilor de poștă militară în spațiile deținute de acestea. În cazul evacuării instituțiilor din zonele de operații, sediile oficiilor poștale vor fi preluate, pe bază de proces-verbal de predare primire, de către formațiunile de poștă militară care operează în zona respectivă.

La dislocarea în teatrele de operație de pe teritoriul altor state, asigurarea cu servicii poștale a unităților militare și a personalului acestora se face astfel: din țară, corespondența se transportă, prin grija Companiei Naționale Poșta Română SA, până la cel mai apropiat punct de deservire al administrației poștale cu care Poșta Română are relații comerciale; din acest punct, transferul trimiterilor poștale se face conform înțelegerii dintre unitatea militară și administrația poștală din acea țară, după înscrierea, în prealabil, a unității militare dislocate la cel mai apropiat punct de lucru din rețeaua poștală a țării respective. Compania Națională Poșta Română SA va asigura verificarea antiteroristă a acestor trimiteri poștale.

Asigurarea serviciilor poștale se face prin rețeaua de subunități poștale, precum și de către poștașii militari sau persoanele împuternicite din unitățile militare. Poștașii militari asigură primirea la/de la subunitățile poștale, unde fiecare unitate militară s-a înscris pentru a fi deservită.

În sistemul NATO, la nivelul comandamentului forței, de regulă, se organizează o structură, care are rolul de a coordona, în mod deosebit, serviciile poștale și de curierat.

Fiecare națiune este responsabilă de organizarea și de controlul propriului sistem militar de asigurare a serviciilor poștale și de curierat. Pentru asigurarea serviciilor de curierat, printre alte responsabilități specifice, națiunile sunt responsabile pentru asigurarea măsurilor de securitate care să prevină accesul terorist la corespondență, prin verificări de securitate, prin procesarea fizică a itemilor prin scanare, pentru a detecta agenți chimici, biologici, substanțe explozive sau dispozitive improvizate, și prin asigurarea carantinei itemilor suspecti.

Pentru a îndeplini cerințele de securitate și pentru a asigura facilitățile adecvate, s-a convenit ca sistemul poștal militar și de curierat al unui stat membru care acționează pe teritoriul unui alt stat membru să beneficieze de o serie de facilități, cum ar fi stabilirea și operarea unor oficii poștale militare.

Unitățile sau detașamentele care nu au propriul oficiu poștal al forțelor vor fi deservite de oficiul

poștal al forțelor, operat de națiunea responsabilă pentru asigurarea serviciilor în localitatea/ zona de dispunere a acelor structuri.

Responsabilul cu serviciile poștale din organizația care administrează zona respectivă răspunde de pregătirea aranjamentelor necesare în acest sens. Pe bază de reciprocitate, personalul forțelor NATO beneficiază, din partea oficiului poștal al forțelor, de aceleași privilegii pe care le are personalul forțelor armate ale națiunii care operează acest oficiu.

Punctele de transfer pentru corespondența transmisă între forțele armate și autoritățile poștale civile vor fi stabilite în urma discuțiilor, pe bază de acorduri între părțile implicate.

Fiecare națiune implicată va asigura mijloacele pe care le consideră necesare pentru transportul corespondenței. Totuși, oricând situația impune folosirea în comun de către națiunile NATO a unor mijloace de transport limitate, aceasta se va realiza în mod echitabil.

În operațiile desfășurate sub egida ONU și sub comanda ONU, serviciul poștal și de curierat poate fi asigurat pe bază de HNS, prin intermediul serviciului poștal existent în țara de desfășurare a acțiunilor militare. Corespondența sosită în țară pentru militarii care încadrează contingentul propriu se livrează gratuit, beneficiu asigurat de către autoritățile poștale naționale.

În vederea creșterii sau menținerii moralului trupelor, se va depune orice efort pentru asigurarea livrării corespondenței personale a militarilor din subordine. Sistemul logistic al brigăzii poate asigura serviciile poștale pentru unitățile angajate, prin intermediul lanțului de aprovizionare. Rețeaua de livrare trebuie să mențină, prin activități poștale și de curierat zilnice, legătura dintre comandamentul brigăzii mecanizate și unitățile din subordine.

Serviciile funerare

Având în vedere participarea armatei noastre, în ultimii ani, la tot mai multe misiuni internaționale și cunoscând faptul că această participare a presupus și înregistrarea unor pierderi de vieți omenești din rândul militarilor români, asigurarea serviciilor funerare a căpătat o importanță tot mai mare, prin influența pe care o are asupra moralului trupelor și asupra opiniei publice.

Conform legislației naționale în vigoare, în operațiile întrunite, serviciile funerare sunt în

responsabilitatea națională și presupun „înhumarea militarilor decedați în zona de desfășurare a operațiilor, după evacuarea acestora de pe câmpul de luptă de către echipe aparținând formațiunilor necombatante, [...] cu asigurarea asistenței religioase corespunzătoare confesiunii de care aparțin, după ce au fost adunați, identificați și înregistrați”¹³.

Formalitățile, în caz de deces, reprezintă responsabilitate națională, iar fiecare națiune trebuie să aibă propriile instrucțiuni specifice pe această linie. În general, serviciile de evidență a mormintelor includ toate etapele, începând cu procesul de căutare și de recuperare a rămășițelor persoanelor decedate, până la înmormântarea de urgență pe câmpul de luptă sau returnarea acestora rudelor apropiate.

Responsabilitățile pe linia evidenței mormintelor încep cu unitatea în care are loc decesul militarului. Unitățile își vor recupera propriile persoane decedate și le vor evacua la punctul cel mai apropiat de colectare și de evidență a mormintelor. Situațiile de urgențe tactice pot impune proceduri urgente, în acest sens¹⁴.

Înhumarea militarilor din forțele proprii sau din cele ale inamicului, decedați în zona de desfășurare a operației, se execută potrivit reglementărilor în vigoare, cu asigurarea, atunci când este posibil, a asistenței religioase corespunzătoare confesiunii de care aparțin, după ce au fost adunați de personalul destinat de către comandantul unității, identificați și înregistrați.

Militarii decedați care fac parte din armatele aliate care acționează pe teritoriul țării noastre, cu aprobarea eșalonului superior, în funcție de situație, se predau reprezentanților acestora sau sunt înhumați prin grija comandantului unității, ținându-se și evidența lor.

Militarii decedați din rândul forțelor armate ale inamicului se identifică, se înscriu într-o evidență separată, întocmită de marea unitate în fâșia căreia au fost găsiți și sunt înhumați în locuri separate, individual, cu excepția cazurilor de forță majoră, care impun un loc de înhumare colectiv¹⁵.

Evacuarea decedaților din zona de operații a brigăzii mecanizate spre locul de proveniență a acestora se va face pe circuite de transport special destinate în acest sens. Transportul decedaților din zona de adunare spre cimitirele constituite se va face cu alte autovehicule decât cele sanitare.

Locurile în care se înhumează militarii decedați sunt trecute pe hărți sau în planuri și se marchează cu semne vizibile. Hărțile sau planurile respective intră în arhiva brigăzii mecanizate care a efectuat înhumarea.

Morții contaminați care provin din zona de operații a brigăzii mecanizate vor fi evacuați sau înhumați temporar, cu acordul autorităților locale, iar locul de înhumare temporară a acestora va fi indicat pe o hartă specială.

Lucrurile personale ale militarilor decedați și care au fost identificați sunt expediate, prin canalele normale de sprijin logistic, familiilor acestora sau, în cazul militarilor decedați care au aparținut inamicului, autorităților naționale abilitate.

Conform doctrinei logistice NATO pentru forțele terestre, organizarea acestui serviciu presupune ca fiecare națiune să aibă instrucțiuni specifice pe această linie, care să detalieze întregul proces desfășurat, de la căutarea și recuperarea rămășițelor persoanelor decedate, până la înmormântarea de urgență pe câmpul de luptă sau returnarea acestora rudelor apropiate.

Legislația națională face referiri foarte sumare la aceste servicii, în momentul actual, la nivelul Armatei României nefiind elaborate instrucțiuni specifice, care să detalieze acest proces complex de gestionare a personalului decedat pe timpul desfășurării acțiunilor militare.

Mai mult, deși serviciile funerare intră în responsabilitatea națională, la nivelul armatei noastre nu există personal sau structuri specializate în astfel de servicii. De aceea sunt de părere că se impune adoptarea unor măsuri imediate pe această linie, în vederea reglementării cu o mai mare claritate a serviciilor funerare.

Având în vedere experiența dobândită de militarii armatei noastre, în misiunile executate în comun cu alte armate ale statelor membre ale NATO, consider că un punct de plecare și o posibilă soluție la îndemână pentru rezolvarea acestei probleme este studierea, înțelegerea, adaptarea la cerințele armatei noastre și, ulterior, adoptarea unui model viabil, folosit de unul sau de mai multe state membre ale NATO, pentru organizarea și asigurarea serviciilor funerare.

Concluzii

Parte integrantă a planului de operații, sprijinul logistic al forțelor participante la operații este

fundamental pentru asigurarea succesului misiunii. Realizarea sprijinului logistic și a serviciilor de campanie necesare militarilor solicită o atenție sporită, în condițiile schimbătoare ale câmpului de luptă.

Ca urmare a acestei dinamici permanente, sistemul prin care se asigură serviciile de campanie trebuie să fie flexibil și în măsură să sprijine deciziile comandanților forței.

De asemenea, este necesar ca asigurarea serviciilor de campanie să fie rezultatul unui proces cu caracter anticipativ, rezolvarea oportună a sarcinilor logistice fiind una dintre misiunile de bază ale structurilor logistice.

NOTE:

1 [Academia Română], Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009, <https://dexonline.ro/definitie/a%20organiza>

2 *** L-2, *Manualul conducerii sprijinului logistic în operații întrunite*, București, 2008, p. 24.

3 Mihai Adrian Zisu, *Serviciile de campanie în operațiile de stabilitate și sprijin*, teză de doctorat, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Fondul de carte al Bibliotecii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012, p. 195.

4 *** *Regulamentul logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008, p. 3.

5 *** AJP-4 (A), *Aliat Joint Logistic Doctrine (NATO Standard), Original*, NATO Standardization Office, 2003, pp. 1-7.

6 Gheorghe Minculete, *Abordări moderne ale sprijinului logistic*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015, pp. 199-202.

7 Benone Andronic, Bixi-Pompiliu Mocanu, *Sprijinul logistic al acțiunilor militare ale unei brigăzi mecanizate*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008, p. 217.

8 *** FT/G-5/3, *Manualul pentru luptă al grupelor de geniu cu sarcini în sprijinul menținerii capacității operaționale*, Râmnicu-Vâlcea, 2007, p. 22.

9 *** FT/G – 7.4, *Manualul instrucției genistului – militarul din subunitățile tehnice de geniu*, Râmnicu-Vâlcea, 2008, p. 26.

10 *** FT/G-5/3, *Manualul pentru luptă al grupelor de geniu cu sarcini în sprijinul menținerii capacității operaționale*, Râmnicu-Vâlcea, 2007, p. 23.

11 *** FT/G – 7.4, *Manualul instrucției genistului – militarul din subunitățile tehnice de geniu*, Râmnicu-Vâlcea, 2008, p. 52.

12 *** *Regulamentul logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008, p. 20.

13 *Ibidem*, p. 26.

14 *** FT/L – 1, *Manualul Sprijinului logistic al Forțelor Terestre în operații conduse de NATO*, Ediția a II-a, București, 2012, p. 83.

15 Gheorghe Minculete, Benone Andronic (coordonatori și colectiv), *Sprijinul logistic al operației ofensive a brigăzii mecanizate*, Curs, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010, p. 161.

BIBLIOGRAFIE

*** AJP-4 (A), *Aliat Joint Logistic Doctrine (NATO Standard), Original*, NATO Standardization Office, 2003.

*** L-2, *Manualul conducerii sprijinului logistic în operații întrunite*, București, 2008.

*** *Regulamentul logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008.

*** FT/G – 7.4, *Manualul instrucției genistului – militarul din subunitățile tehnice de geniu*, Râmnicu-Vâlcea, 2008.

*** FT/L – 1, *Manualul Sprijinului logistic al Forțelor Terestre în operații conduse de NATO*, Ediția a II-a, București, 2012.

*** FT/G-5/3, *Manualul pentru luptă al grupelor de geniu cu sarcini în sprijinul menținerii capacității operaționale*, Râmnicu-Vâlcea, 2007.

Andronic Benone, Mocanu Bixi-Pompiliu, *Sprijinul logistic al acțiunilor militare ale unei brigăzi mecanizate*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008.

Minculete Gheorghe, Andronic Benone (coordonatori și colectiv), *Sprijinul logistic al operației ofensive a brigăzii mecanizate*, Curs, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.

Minculete Gheorghe, *Abordări moderne ale sprijinului logistic*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015.

Zisu Mihai Adrian, *Serviciile de campanie în operațiile de stabilitate și sprijin*, teză de doctorat, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Fondul de carte al Bibliotecii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

ANALIZA CONSTRÂNGERILOR EXISTENTE ÎN PREZENT ÎN INFRASTRUCTURA FORTELOR ARMATE

ANALYSIS OF EXISTING CONSTRUCTIONS AT THE ARMED FORCES OF INFRASTRUCTURE

ANALYSE DES RIGUEURS ACTUELLES EXISTANTES DANS L'INFRASTRUCTURE DES FORCES ARMÉES

Lt.col.drd. Petrică ZAHARIA*

Includerea țării noastre în rândul țărilor membre NATO a determinat restructurarea și redimensionarea Armatei României, începând cu eliminarea stagiului militar obligatoriu și cu realizarea unei armate profesioniste, ceea ce a condus la modificarea cerințelor funcționale la care infrastructura din cazărmi trebuie să răspundă pentru buna desfășurare a activităților structurilor dislocate. În acest sens, se impune o nouă abordare conceptuală care să ducă la reconfigurarea sistemică a tuturor elementelor de infrastructură, în scopul asigurării facilităților necesare structurilor militare. Managementul proiectelor în infrastructură ar putea descrie procedurile și mecanismele pentru realizarea unor planuri de către comandanții structurilor militare și pentru evitarea abordării unei planificări ad-hoc sau a fragmentării lucrărilor de infrastructură militară la cazarmile din administrare sau pe care le utilizează.

The inclusion of our country among NATO member countries has led to the restructuring and reshaping of the Romanian Army, starting with the abolition of the compulsory military service and the establishment of a professional army, leading to the modification of the functional requirements that the barracks infrastructure must respond to for the smooth functioning of the deployed structures. In this respect, a new conceptual approach is needed to bring about the systemic reconfiguration of all elements of infrastructure in order to provide the necessary facilities military structures. Infrastructure Project Management could describe the procedures and mechanisms for military commanders to draw up plans by military commanders to avoid addressing ad hoc or fragmentation of military infrastructure work to barracks in administration or that they use.

L'inclusion de notre pays parmi les pays membres de l'OTAN a mené à la restructuration et au redimensionnement de l'Armée roumaine, initiés par la suppression du service militaire obligatoire et par l'organisation d'une armée professionnelle, ce qui avait déterminé des changements au niveau des exigences fonctionnelles auxquelles devait répondre l'infrastructure des casernes pour la bonne exécution des activités des structures déployées. Il s'impose, à cet égard, une nouvelle approche conceptuelle conduisant à la reconfiguration systémique de tous les éléments de l'infrastructure afin d'assurer les facilités nécessaires aux structures militaires. La gestion des projets dans l'infrastructure pourrait décrire les procédures et les mécanismes permettant aux commandants militaires d'établir des plans pour éviter ainsi une planification ad hoc ou la fragmentation des travaux d'infrastructure militaire aux casernes gérées ou utilisées par eux.

Cuvinte-cheie: evoluție; construcții militare; cartiruire trupe; structuri militare; planificare.

Keywords: evolution; military construction; charity troops; military structures; planning.

Mots-clés: évolution; constructions militaires; cantonnement des troupes; structures militaires; planification.

Geneza construcțiilor și cartuirii trupelor militare se pierde în vremurile străvechi și se poate identifica cu istoria militară a poporului român, iar istoria construcțiilor militare constituie o componentă esențială a acesteia. Atât nivelul de dezvoltare a oștirilor sau a armatelor, cât și cel

al cerințelor necesare acestora privind apărarea și adăpostirea trupelor și a resurselor au dictat, de fiecare dată, evoluția construcțiilor militare, complexitatea lor crescând în raport cu stadiul perfecționării tacticilor de luptă, a armamentului, a uneltelor și a forțelor necesare punerii în operă a lucrărilor de construcții militare.

Spre deosebire de evoluția altor specialități militare, activitatea de construcții militare și

*Centrul 47 Cartiruire Trupe și Administrare

Cazărmi, Iași

e-mail: zahariapetrica74@gmail.com

cartiruire trupe a fost marcată, în mod diferit, de anii de după evenimentele din cele două războaie mondiale, când toate eforturile financiare și materiale au fost îndreptate fie pentru satisfacerea nevoilor frontului, fie pentru redresarea economiei. Am constatat că, în situații de austeritate, nu numai construcțiile noi pentru armată sunt date deoparte, ci și lucrările de întreținere și de reparații care depășesc strictul necesar. Luând în calcul cele menționate, am considerat, ca limite de segmente istorice, anii: 1830, 1859, 1877, 1918, 1940, 1945, 1989 și 2004.

Între evenimentele din acești ani, activitatea de construcții militare și de cartiruire trupe a avut evoluții variabile, pentru fiecare componentă a sa: construcțiile, administrarea patrimoniului, asigurarea resurselor energetice și cartiruirea trupelor.

Evoluția construcțiilor militare și cartiruirii trupelor

Între secolele XIV și XIX, poporul român a luptat contra dominației și extinderii unor mari puteri, cum ar fi: hanatul mongolilor, Regatul Ungariei, Regatul Poloniei, Imperiul Habsburgic și Imperiul Otoman. Conjunctura externă a avut un impact major și a influențat semnificativ evoluția sistemului militar.

Conducătorii țărilor române și-au format, în mod corespunzător, oștirile, structurile de comandă și organizatorice, instruirea și dotarea acestora, precum și dispunerea construcțiilor de apărare. În perioada cuprinsă între secolele XIV și XVI, construcțiile militare de apărare au cunoscut mai multe etape de dezvoltare și au fost dispersate pe întreg teritoriul românesc, de la hotare până în interior, remarcându-se prin ingeniozitatea și prin multitudinea soluțiilor tehnice adoptate, în funcție de problemele identificate, ca urmare a configurației terenului și a materialelor avute la dispoziție în acea epocă.

În urma războiului ruso-turc, purtat între 1828 și 1829, și a situației favorabile, apărute ca urmare a Tratatului de pace de la Adrianopol (1829), s-a trecut la elaborarea Regulamentelor pentru fiecare dintre cele două Principate.

Ca urmare a consultărilor reciproce, cele două Regulamente au cuprins reguli de organizare, de conducere și de administrare identice, exprimând însă și unele particularități nesemnificative. Organizarea milițiilor naționale era detaliată într-un

capitol distinct, care cuprindea dispoziții amănunțite privind recrutarea, înzestrarea, organizarea, instruirea și resursele necesare corpurilor de trupă, rolul și misiunile acestora, precum și dislocarea în teritoriu a fiecărei subunități sau unități.

Problemele de construcții și de cazare nu erau prevăzute atât de explicit ca cele privind dotarea tehnică, echiparea, hrănirea sau îngrijirea sanitară, dar se prevedea că: „O pravilă întrândis alcătuită va pune la orânduială îndatoririle locuitorilor pentru ceea ce privește cartiruirile militarești și la care urma a se supune fie-și-care, până când se vor zidi cazarmele statului sau se vor învoi oștirile într-o găsiere mijloacelor pentru aceste cartiruirii”¹.

Înființarea armatei naționale române, care era constituită din unități cu organizare și cu dislocare stabile, a condus la necesitatea realizării unor construcții care să asigure condiții corespunzătoare pentru desfășurarea activităților specifice, ca: hrănirea, igiena și odihna trupelor, adăpostirea animalelor, depozitarea bunurilor materiale, cancelariile corpurilor de comandă, asigurarea pazei etc. Din cauza stării de sărăcie, la început, principala formă de asigurare a clădirilor necesare a fost rechiziționarea unor spații care satisfăceau măcar nevoile minime, apoi în mediul urban s-au închiriat și s-au adaptat construcții disponibile.

În ceea ce privește construcțiile noi, acestea au fost realizate în special pentru cordonul sanitar (carantine, cazărmi și pichete) în clădiri cu caracter provizoriu, executate din materiale ușoare (bordeie sau baracamente cu pereți din gard de nuiele, căptușiți cu pământ, acoperiș din stuf sau din paie), ceea ce a făcut ca întregul dispozitiv să fie asigurat cu construcții până în 1838.

Greutățile întâmpinate pentru asigurarea condițiilor de trai, de construire și de realizare a disciplinei trupelor, precum și unele consecințe negative pentru viața cetățenilor unde erau dislocate unitățile au determinat începerea construirii unor cazărmi și localuri corespunzătoare nevoilor specifice armatei. Sarcina a revenit „Departamentelor treburilor interne”, de care armatele depindeau din punct de vedere administrativ și care aveau în compunere câte o „secțiune a inginerilor”, care asigura proiectarea și realizarea construcțiilor publice, inclusiv a celor destinate armatei. Reglementările din acea perioadă nu cuprindeau prevederi specifice întreținerii și reparării construcțiilor militare, acestea erau luate

prin hotărâri ale comandanților, în funcție de spiritul gospodăresc al acestora.

Lucrările de întreținere și de reparații au fost executate, în mare parte, prin regia armatei, iar cele mai importante în antrepriză prin antreprenori civili specializați, angajați în domeniul achizițiilor publice. La executarea construcțiilor noi și la amenajările efectuate în timpul ocupării Principatelor Române de către trupele țariste, a participat personal specializat din armata de

ocupație pentru îndrumarea și pentru proiectarea lucrărilor necesare.

În figurile 1 - 3 sunt prezentate câteva clădiri importante, cu valoare istorică remarcabilă, care au aparținut cândva armatei României, unele dintre ele fiind în patrimoniul ei și astăzi.

Din informațiile acelei perioade, aflăm că mai întâi se realizau proiectele construcțiilor, apoi acestea erau analizate de statul major al armatei, care publica licitația. Antreprenorii particulari care

a – imagine din curtea interioară, fără an

b – imagine actuală

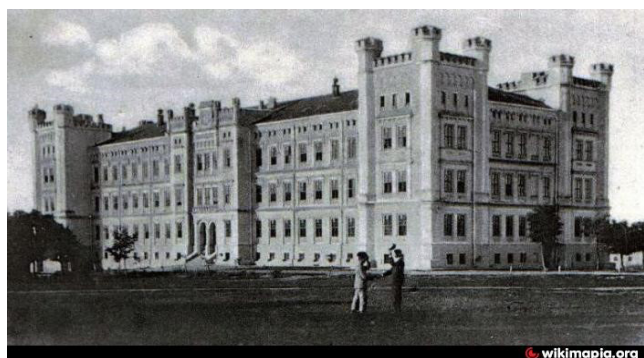
Figura 1. Cazarma Malmaison, Calea Plevnei, București

Sursa: <https://armyuser.blogspot.com/2009/06/cazarma-malmaison.html>

Figura 2. Clădirea Spitalului Militar Central, București

Sursa: <https://jurnalul.antena3.ro/stiri/observator/spitalul-militar-va-avea-un-nou-corp-de-cladire-cu-12-etaje-heliport-si-centru-de-arsi-749922.html>

a – imagine din anii 1900

b – imagine din anii 2000

Figura 3. Palatul Oștirii, Dealul Copoului, Iași

Sursa: http://www.bg15mc.ro/?page_id=116 și <http://wikimapia.org/22986395/ro/Palatul-Ostirii>

doreau să execute lucrările participau la licitație, și construcția era încredințată celui ce oferea cele mai convenabile condiții. În final, lucrarea era recepționată de către o comisie de specialiști, după care era predată spre folosință comandantului unității utilizatoare.

Influența specialiștilor constructori din armata țaristă a încetat odată cu retragerea acesteia de pe teritoriul Principatelor, iar preluarea sarcinilor privind proiectarea și realizarea construcțiilor militare a revenit specialiștilor din „secțiunea inginerilor”, care erau ingineri, arhitecți sau constructori-tehnicieni, cu studii la Viena, la Berlin sau la Paris, și care, deși nu cunoșteau în detaliu realizările pentru armatele marilor puteri din Europa, aveau temeinice cunoștințe teoretice și practice².

Concepția despre structura cazărnilor și organizarea interioară a fiecărei categorii de clădiri s-a format într-un timp îndelungat; primele cazărmi au avut un pronunțat caracter experimental, cu neajunsuri funcționale, unele dintre ele rămânând unicat.

Clădirile realizate în perioada 1842 - 1859, din punct de vedere constructiv, au avut structuri rezistente și durabile, care au permis numeroase reparații capitale, adaptări și îmbunătățiri. Mărturii ale acestor lucruri stau astăzi clădirile din fosta cazarmă Malmaison, clădirea construită pentru Spitalul Militar Central, precum și clădirea cazărmi (Palatul Oștirii) de pe Dealul Copoului, din Iași, folosite și în prezent.

Având în vedere că, până în anul 1859, s-a considerat a fi necesar și suficient un număr redus de cazărmi și de localuri, realizarea și administrarea lor s-au putut face după regulile pentru orice construcție publică, în consecință persoanele care răspundeau de problemele construcțiilor militare aveau și alte atribuții în domeniul administrației și al serviciilor logistice. Păstrarea igienei și funcționalității construcțiilor prin executarea lucrărilor de întreținere și de reparații curente se asigura din suma globală care se aloca de la buget pentru fiecare corp de trupă, la latitudinea comandanților.

După Unirea Principatelor, odată cu măsurile pentru dezvoltarea armatei, s-a simțit nevoia de a crea organe specializate și reglementări clare și unitare, pentru realizarea și administrarea cazărnilor și domeniilor militare. Activitatea specializată

privind construcțiile militare a fost încredințată celei de-a patra arme create în armata română, după infanterie, cavalerie și artilerie: arma geniu. Pentru coordonarea activităților de construcții, prin Înaltul Ordin de zi Domnesc nr. 83, din 12.11.1859, a fost constituit „Corpul de Stat-Major General al Armatei Principatelor Unite Române”, care, printre alte atribuții, le avea și pe cele referitoare la „toate lucrările privind construcția și repararea clădirilor militare pentru cazărmi, corpuri de gardă, grajduri, spitale, închisori și altele”³.

Activitatea de întreținere și de reparații a construcțiilor existente a fost detaliată în regulamentele privind serviciul interior din corpurile de trupe, acestea fiind și primele regulamente militare. În conformitate cu prevederile acestora, comandanții răspundeau de întreținerea construcțiilor, indiferent dacă acestea erau proprietatea statului sau închiriate.

Prin Înaltul Decret nr. 517, din 03.01.1863, a fost aprobat „REGULAMENTUL CASAR-MELOR”, primul regulament din istoria armatei române prin care s-a încercat legiferarea întregii activități de construcții-cazare. Noul regulament răspundea nevoilor privind statuarea unui cadru specific de legalitate și de autoritate, desemnarea unui personal distinct specializat și organizat și cu responsabilități și relații clar delimitate față de celelalte componente ale armatei, acesta fiind, de fapt, o prelucrare a celui francez, dar adaptat specificului armatei române. Regulamentul preciza principiile administrării, exploatarei, păstrării și reparării clădirilor din cazărmi, precum și regulile generale după care se puteau executa construcțiile noi, lucrările de reparații și cele de întreținere. Este posibil ca regulamentul să fi părut atunci o enormitate, pentru că punea pe tapet multe noțiuni necunoscute și stabilea modalități de rezolvare a unor situații curente pe căi neobișnuite și neutilizate în experiența de aproape 30 de ani de existență a armatei române moderne.

Mărirea numărului unităților, a efectivelor, apariția unor noi arme și a structurilor lor au reclamat crearea spațiilor necesare de cazare, de depozitare, de instruire etc. Se construiesc cazărmi noi, încăpătoare, cu dotări militare moderne, precum „Alexandria” (1864) și „Cuza” (1865) din București, fiecare dintre ele putând adăposti efectivele și materialele unui regiment de infanterie; cele din Focșani, din Ploiești (1863) și din Buzău (1864),

fiecare pentru un escadron de cavalerie. S-au dat în folosință spațiile special amenajate pentru spitalele militare din București (1858-1861), din Bolgrad (1863), din Ismail (1863) și din Galați (1865), Școala militară (1862), tipografia Ministerului de Război, ambele la București, pentru taberele de instrucție, de aplicații și poligoanele de la Florești, din Iași (1859), București – Colentina (1861) și Cotroceni (1863). Numeroase alte construcții militare au fost refăcute, extinse, adaptate cerințelor tot mai mari, generate de dezvoltarea organismului militar național⁴.

În deceniul de dinaintea Războiului de Independență s-a îmbunătățit cazarea trupelor. S-au ridicat, într-un ritm alert, cazărmi pentru unități și subunități de toate armele, s-au construit spații pentru întreprinderi de profil militar, spitale, depozite și magazine necesare depozitării armamentului, munițiilor, echipamentului, hranei etc. Prin aceste condiții, s-au asigurat unităților și comandamentelor cea mai mare parte a spațiului necesar cartuirii trupelor, în condiții satisfăcătoare de confort, de igienă și de funcționalitate, și depozitarea armamentului, a echipamentului și a furniturilor militare într-un mediu propice de întreținere și de conservare.

Conducerea Ministerului de Război a întreprins, încă din cursul anului 1878, o serie de măsuri care vizau îmbunătățirea situației construcțiilor de uz militar, fiind alocate, totodată, credite pentru repararea imobilelor degradate.

Problema construcțiilor militare a fost reglementată, prin „Legea asupra comandamentelor armatei”, promulgată la 28 mai/9 iunie 1882. Legea se referea, cu deosebire, la clădirile armatei teritoriale, a căror situație era cu mult mai precară decât cea a trupelor permanente. Articolul nr. 23 prevedea obligația administrației județelor de a construi cazărmi și magazine necesare dorobanților și călărașilor cu cheltuiala lor, conform planurilor tip, determinate de Ministerul de Război.

Ca rezultat al activității desfășurate în cadrul serviciului de geniu și, ulterior, de Direcția geniu, în vederea ridicării edificiilor militare, experții militari și civili au stabilit o serie de tipuri de imobile standard, recomandate unităților militare.

Perioada de căutări și de experimente a durat, în general, până în anul 1886. Din această cauză, imobilele ridicate între 1880 și 1886

sunt caracterizate de o diversitate tipologică destul de mare. Au fost construite așa-numitele cazărmi „tip maior Gheorghiu”, după sistemul „descentralizator”, compuse din corpuri de clădiri cu parter și cu etaj, în care erau cazați soldații. Capacitatea unei asemenea clădiri era de două companii de infanterie sau de două escadroane de cavalerie.

Un alt model de cazarmă, experimentat în această perioadă, a fost așa-numitul „tip centralizat”, în proiectarea căruia s-a ținut seama, destul de mult, de planul cazărmi franceze cu coridor central, denumită „tip colonel Emy”. Pentru unitățile de artilerie, au fost stabilite planurile cazărmi „tip artilerie”, constituită din pavilioane cu parter și cu etaj, putând adăposti fiecare clădire câte două baterii. Constructorii au respectat acești parametri la ridicarea cazărmiilor artileriei din Craiova, din Pitești, din Slobozia, din Focșani, din Botoșani (pentru câte un regiment), între anii 1881 și 1884⁵.

După anul 1886, arhitecții militari s-au hotărât la un plan de cazarmă bazat pe „tipul descentralizat – căpitan Alexandru Pavlo”, căreia i s-au stabilit următorii parametri: pavilioane separate, pentru trupă; serviciile administrative, învățământ, infirmerii, pentru sala de mese, bucătărie și serviciul aprovizionare: magazine de armament, muniții și echipament (clădiri cu parter); atelierele regimentului: croitorie, cizmărie, armurerie, fierărie, lemnărie și un șopron pentru repararea vehiculelor aflate în dotare; clădirea grajdului, pentru caii ofițerilor și pentru caii de serviciu ai unității, clădirea remizei, pentru vehiculele de serviciu, și cea a remizei, pentru vehiculele „trenului regimentar” etc. Materializarea acestor proiecte s-a făcut, în cea mai mare parte, prin intermediul societăților de construcții sau al întreprinzătorilor particulari, cărora le-a fost încredințată construcția edificiilor militare prin antrepriză. Ca urmare a eforturilor în vederea completării și amenajării fondului de construcții pentru trupele române, în preajma izbucnirii Primului Război Mondial, Ministerul de Război reușise să asigure ridicarea majorității clădirilor necesare cazării unităților, depozitelor de materiale militare și poligoanelor, pentru desăvârșirea pregătirii de luptă.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, se poate remarca separarea activității organelor de construcții și de domenii militare de trupele de geniu, ceea ce s-a dovedit a fi o măsură inspirată.

În această primă perioadă, din activitatea organelor de construcții, toate cazarmile vechi ale armatei au fost readuse într-o stare tehnică bună, prin lucrări de reparații curente, și a fost creat un fond important de construcții noi.

Tot atât de importante în realizările constructorilor militari din această perioadă sunt: sistemul organizatoric, articulat cu legislația și cu reglementările impuse, precum și corpul de cadre de specialitate, creat prin selecție, pregătire și perfecționare, foarte bine puse la punct.

După cel de-al Doilea Război Mondial, s-au proiectat și s-au executat reparații capitale, s-au construit cazărmi noi, instalații, tabere, magazii, remize pentru tehnica de luptă, hale, hangare, poligoane de tragere, aerodromuri, ateliere de reparații, instalații sanitare, de încălzire centrală, racorduri electrice, locuințe pentru cadre, cercuri militare, hoteluri militare, școli, spitale etc.

Noile construcții au reprezentat un foarte mare pas înainte în ceea ce privește structura, funcționalitatea și dotările, aspectul, dispunerea și termicitatea.

Constrângerile existente în prezent în infrastructura forțelor armate

O caracteristică a mediului internațional de securitate o reprezintă restructurarea sistemelor de apărare, care s-a manifestat, în principal, în ultimele două decenii. În România această caracteristică include și atribute specifice în ceea ce privește cauzele declanșatoare, cum ar fi:

- desființarea obligativității stagiului militar, începând cu anul 2006, ceea ce a condus la reducerea semnificativă a efectivelor militare;

- reformarea structurilor Armatei române, impusă de condițiile de aderare, care continuă și în prezent, punând accent pe managementul integrat al resurselor de apărare;

- modificarea substanțială a politicilor fiscale și financiare odată la patru ani, care a avut drept consecințe reducerea bugetului Ministerului Apărării Naționale la valori mult prea mici – 1,42% din PIB, în anul 2014 –, astfel încât a fost imposibilă asigurarea fondurilor minime necesare pentru executarea lucrărilor de mentenanță la infrastructură.

Strategia de Transformare a Armatei (2007), *Strategia Națională de Apărare* (2015) și *Strategia Militară a României* (2016), documente

programatice din domeniul apărării naționale, au definit și au stabilit că asigurarea apărării naționale se va face prin dezvoltarea capacităților optime de apărare, având drept obiectiv modernizarea infrastructurii militare, îmbunătățirea eficienței sistemului de planificare, programare, bugetare și evaluare a metodelor și a practicilor de management al resurselor pentru apărare, reducerea forțelor, trecerea de la planificarea bazată pe capabilități la cea bazată pe amenințări. Aceste documente urmăresc, în ceea ce privește infrastructura:

- asigurarea cartuirii și instruirii forțelor prin standardizarea infrastructurii utilizate de marile unități și de unități de același tip;

- crearea și dezvoltarea infrastructurii necesare dislocării forțelor NATO și a celei necesare prepoziționării de tehnică militară;

- misiunile, structura de forțe și procesul de dezvoltare a capabilităților militare vor fi corelate cu crearea și dezvoltarea infrastructurii militare;

- asigurarea și dezvoltarea facilităților necesare refacerii capacității de luptă a personalului;

- asigurarea HNS pentru forțele aliate care staționează, se află în tranzit sau desfășoară operații pe teritoriul României⁶;

- crearea unor noi facilități pentru instruirea și dezvoltarea celor existente, realizarea unui poligon de instruire pentru lupta urbană și utilizarea lor în comun printr-un acord la nivel interinstituțional;

- înființarea bazelor militare și a instalațiilor militare;

- dezvoltarea fondului de locuințe pentru militari.

Printr-un management integrat al resurselor apărării, care va fi adaptat acțiunilor subordonate obiectivelor de transformare a capacității de apărare, putem realiza o planificare a apărării prin care să urmărim:

- asigurarea capacităților de dislocare, prin dezvoltarea elementelor de infrastructură;

- dezvoltarea unui sistem integrat de apărare antirachetă, bazat pe capacități de detecție și de interceptare;

- reformarea și eficientizarea industriei naționale de apărare.

Procesul de transformare continuu al armatei are un caracter atât conservator, cât și prospectiv. Printre factorii determinanți ai transformării armatelor, amintim:

- noi forme de provocări de securitate;

- apariția noilor tehnologii militare;
- schimbarea tacticilor și strategiilor;
- nevoia de a ne alinia constrângerilor sociale (drepturile democratice, legile războiului etc.);
- încercarea continuă de a avea un avans în fața adversarului;
- combinarea unor noi structuri, metode, tehnici și tehnologii (cooperare civil-militară – CIMIC, PSYOPS etc.).

Armata, ca instrument de putere, se află într-o continuă dinamică. Procesul de transformare este însoțit de caracteristici importante de mobilitate și de flexibilitate. Renunțarea la vechile politici de securitate este esențială acum mai mult ca oricând, în sensul regândirii strategiilor de apărare. Prin urmare, se impune premisa intervenției nu numai în interiorul zonelor cu destinație specială (cazărnilor), ci și în punctele lor tangențiale la „mediul extern”, adică la limitele acestora, care necesită modificări esențiale. Așadar, este evidentă importanța regândirii spațiilor cu destinație specială atât din punctul de vedere al definirii și al încadrării acestor categorii într-o tipologie specială, cât și din perspectiva utilizării și funcționării acestora într-un domeniu specific.

Se impune o nouă abordare conceptuală care să conducă la *reconfigurarea* tuturor *elementelor de infrastructură*, în scopul asigurării facilităților necesare cariturii, instruirii, antrenării, recreării forțelor proprii și/sau aliate, având în vedere atât noile cerințe operaționale ale forțelor dislocate, cât și faptul că infrastructura existentă este învechită, iar cheltuielile de întreținere și de operare presupun alocarea de fonduri financiare importante. Infrastructura patrimoniului imobiliar este un bun aparținând domeniului public al statului și oferă fundamentul pentru construirea facilităților destinate cazării și activităților de instruire a structurilor militare.

Procesul de restructurare și de modernizare a Armatei României, derulat în vederea alinierii la standardele structurilor euroatlantice, a condus la diminuarea personalului militar, de la aproximativ 350.000 de persoane, în perioada în care serviciul militar era obligatoriu, la aproximativ 90.000, în prezent.

Această restructurare a avut drept consecință firească restrângerea numărului de cazărmi opera-tive ale forțelor armate, precum și a personalului care asigura administrarea, gestionarea și întreținerea acestora.

Problematica acestor cazărmi excedentare nevoilor armatei a fost abordată în anul 2007, prin inițierea procesului de transfer al unui număr de cazărmi dezafectate (desființate) din administrarea structurilor militare în administrarea structurilor specializate de domenii și infrastructuri. Scopul acțiunii a fost acela de a degreva structurile militare luptătoare de sarcina administrării cazărnilor dezafectate și concentrarea acestora exclusiv asupra cazărnilor active, ca urmare a faptului că procesul de restructurare a condus la diminuarea efectivelor personalului administrativ (formațiunile de administrare) al structurilor militare.

De asemenea, s-a preconizat că structurile specializate din cadrul sistemului de apărare vor stabili un program judicios de conservare a acestor cazărmi și vor asigura premisele valorificării acestora în formele permise de cadrul legal în vigoare. În acest sens, acestor structuri le-au fost conferite atribuții pentru:

- gestionarea, conservarea și întreținerea cazărnilor dezafectate;
- evaluarea potențialului cazărnilor devenite disponibile, în scopul schimbării destinației, valorificării, în condițiile legii, sau conversiei;
- identificarea mijloacelor de valorificare, în condițiile legii, pe termen mediu și lung a acestora.

Patrimoniul imobiliar se confruntă cu o serie de provocări și de oportunități în următorii ani. Toate indiciile arată că, în funcție de modul în care este argumentată, dezvoltarea infrastructurii va deveni tot mai importantă. Printre provocări și oportunități, se pot aminti următoarele:

- managementul patrimoniului imobiliar;
- revizuirea politicii de apărare;
- utilizarea parteneriatelor publice – public sau a inițiativelor private de finanțare (PPP / PFI);
- dezvoltarea durabilă a infrastructurii;
- responsabilizarea publică a cheltuielilor;
- recrutarea și menținerea personalului, creșterea calității vieții;
- securitatea;
- necesitatea sporirii cooperării dintre serviciile destinate structurilor.

Strategia de apărare ridică întrebări fundamentale, care vor avea un impact, în cele din urmă, asupra directorilor de program și, implicit, asupra facilităților din cadrul infrastructurii:

• Ce se întâmplă cu infrastructura devenită disponibilă în urma procesului de restructurare prin care trec structurile?

• Care sunt nevoile operaționale și alte cerințe, care vor trebui să fie planificate?

• Cum și unde vor fi îndeplinite aceste nevoi?

• Este necesară o extindere a infrastructurii?

• Este necesară închiderea sau raționalizarea infrastructurii?

Concluzii

Identificarea cerințelor operaționale pe termen îndelungat și a mijloacelor pentru materializare oferă avantajul unor implicații de durată a infrastructurii și asigură o utilizare eficientă a cazărmilor și o reducere a costurilor.

O parte dintre cazărmile structurilor militare au fost înființate în afara perimetrului de dezvoltare a localităților, neexistând pericolul simultan al perturbării activităților. Odată cu dezvoltarea urbanistică a localităților, a existat și există premisa includerii cazărmilor în planurile de urbanism generale sau zonale, fapt care conduce la o nouă abordare a modului de asigurare a facilităților destinate structurilor, printr-o remodelare a infrastructurii existente.

Modificările mediului de securitate, precum și ale cerințelor, ale doctrinei, managementul și noile tehnologii conduc la o cerință constantă pentru schimbări în configurația patrimoniului imobiliar.

NOTE:

1 Col. (r) ing. Mircea Târzioru, col. (r) Simion Pădureanu, *Istoria construcțiilor și domeniilor militare*, Editura Militară, București, 1995.

2 *Ibidem*.

3 *Ibidem*.

4 Ștefan Pascu, ș.a., *Istoria militară a poporului român*, Editura Militară, București, 1988.

5 *Ibidem*.

6 Gheorghe Minculete, *Abordări moderne ale managementului logistic*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015, pp. 200-201.

BIBLIOGRAFIE

*** *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2007.

*** *Real Property Master Plannig Technical Manual*, 4th Edition, March 2011.

Bruce Andy & Langdon Ken, *Essential Managers Project Management*, Dorling Kindersley Kindle Edition, New York, 2000.

Frame J.D., *Managing Projects in Organizations*, Jossey-Bass, 2003.

Minculete Gheorghe, *Abordări moderne ale managementului logistic*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015.

Pascu Ștefan, ș.a., *Istoria militară a poporului român*, Editura Militară, București, 1988.

Romanu Ion, Vasilescu Ion, *Managementul investițiilor*, Editura Mărgăritar, București, 1997.

Col. (r) ing. Târzioru Mircea, col. (r) Pădureanu Simion, *Istoria construcțiilor și domeniilor militare*, Editura Militară, București, 1995.

<http://www.icivil-hu.com/Civil-team>

<http://www.presidency.ro>

<https://epdf.tips/queue>

<https://spodas.unap.ro/revista/index.php>

MINERALE CU IMPLICAȚII ÎN SUSȚINEREA EFORTULUI FIZIC AL MILITARILOR

MINERALS WITH IMPLICATIONS IN SUPPORTING PHYSICAL EFFORT OF SOLDIERS

LES MINÉRAUX ET LEURS EFFETS POUR OPTIMISER L'EFFORT PHYSIQUE DES MILITAIRES

Lt.col.lect.univ.dr. Gabriel Constantin CIAPA *

Realitatea militară ne-a arătat, nu de puține ori, că operațiile militare sunt importante consumatoare de resurse economice, materiale, financiare și umane, bugetul de timp, pentru desfășurarea lor, nefiind unul foarte precis. Lipsa preciziei în finalizarea operațiilor militare poate constitui un factor pentru suplimentarea tuturor resurselor necesare desfășurării acțiunilor de luptă, dar și o motivație pentru găsirea de soluții ajutătoare celor existente. Pregătirea și ducerea acțiunilor de luptă, indiferent de anotimp și de condițiile meteorologice, necesită din partea operatorilor realizarea unui efort fizic și psihic susținut, de cele mai multe ori.

Din punctul de vedere al resursei umane, al luptătorilor în mod special, susținerea capacității de luptă se poate realiza și prin utilizarea suplimentelor nutritive, a vitaminelor și a mineralelor. De altfel, în prezentul material, voi realiza o sinteză a trei minerale, precum și rolul lor pentru susținerea efortului fizic al militarilor în ducerea acțiunilor de luptă.

Military reality has shown us, not a few times, that military operations are important economic, material, financial and human resources consumers, the time budget for their deployment not being very precise. Lack of precision in the completion of military operations may be a factor in supplementing all the resources needed to conduct combat actions, but also a motivation to find helpful solutions for the existing ones. Preparing and conducting combat actions, regardless of season and weather conditions, require operators to undertake a sustained physical and mental effort, most of the time.

From the point of view of human resources, especially of fighters, the support of combat ability can also be achieved by the use of nutritional supplements, vitamins and minerals. Besides, in this paper I will make a synthesis of three minerals as well as their role in supporting physical effort of soldiers in conducting combat actions.

Ce n'est pas souvent que la réalité militaire a démontré que les opérations militaires nécessitent d'importantes ressources économiques, matérielles, financières et humaines, et que l'espace de temps nécessaire à leur déploiement n'est pas bien défini. Le manque de précision dans l'achèvement des opérations militaires peut constituer un facteur supplémentaire pour compléter toutes les ressources nécessaires à la conduite des actions de combat, ainsi qu'une motivation pour trouver des solutions complémentaires. La préparation et la conduite des actions militaires, quelles que soient la saison et les conditions météorologiques, exigent, la plupart du temps, que les opérateurs fassent un effort physique et psychique soutenu.

En ce qui concerne les ressources humaines, en particulier les combattants, le recours à des suppléments nutritionnels, des vitamines et des minéraux peut également optimiser la capacité de combat des militaires. En effet, dans cet article, on va présenter une synthèse sur trois minéraux, ainsi que sur leur rôle dans le processus d'optimiser l'effort physique des militaires dans les opérations de combat.

Cuvinte-cheie: minerale; vitamină; efort fizic; luptători; conflicte militare; necesar energetic.

Keywords: minerals; vitamins; physical effort; fighters; military conflicts; energy needs.

Mots-clés: minéraux; vitamines; effort physique; combattants; conflits militaires; énergie nécessaire.

***Academia Tehnică Militară**

e-mail: ciapagabriel@yahoo.com

Dezvoltarea societății umane implică modificări profunde în toate mediile sale, acestea coexistând și influențându-se reciproc. Păstrând tendința evolutivă, nici mediul militar nu face excepție de la aceste schimbări, uneori fiind chiar radicale, uneori apelând la formele sale violente de manifestare. Că acceptăm sau nu, mediul militar cu ale sale conflicte militare este parte integrantă a societății, parte din viața omului, cu potențiale efecte negative, adânci, în conștiința colectivă sau în cea individuală. Din desfășurarea conflictelor militare, fie că apare forma sa violentă de manifestare, lupta armată, fie că aceasta lipsește, trebuie reliefate efectele sale asupra omului și asupra societății, trebuie emise învățăminte, care să ne permită să evoluăm ca umanitate și, de ce nu, evoluția să se regăsească și în noi forme și modalități de ducere și de susținere a luptei.

Chiar dacă societatea respinge și neagă, în unele cazuri, existența conflictelor militare, mediul militar se află și el *în trend*, materializarea evoluției militare regăsindu-se atât în dezvoltarea și consolidarea „existentului”, cât și în descoperirea și implementarea de mijloace și de metode noi, aparținând viitorului, pentru menținerea capacității de luptă și de ducere a acestora. Lupta armată efectivă nu se poate realiza independent de resursa umană, fie că vorbim despre operatorii din spatele calculatoarelor, ai tehnologiilor ultramoderne, din mediul virtual, fie că vorbim despre cei prezenți în câmpul real de luptă, unde contactul direct cu inamicul este omniprezent.

Implicarea componentei umane, a luptătorilor, în mediul real de luptă solicită intervenția și utilizarea tuturor mijloacelor necesare pentru ca aceștia să poată îndeplini obiectivele trasate, misiunile încredințate, plecând de la susținerea logistică (tehnică de luptă, echipament, hrănire, asistență medicală etc.) și continuând cu crearea unor posibilități specifice de pregătire, dar și de angrenare a acestora în programe mixte de instruire. Implicarea luptătorilor în diferitele forme de pregătire duce la realizarea atât a unui efort neuropsihic, cât și a celui fizic. De altfel, efortul fizic este definit ca fiind „procesul învingerii conștiente sau inconștiente a solicitărilor psihice și fizice, diferite ca intensitate, volum, complexitate, ca urmare a participării la o formă de pregătire, în vederea perfecționării și modificării capacității de performanță și adaptării aparatelor și sistemelor organismului uman”¹.

Mineralele și implicațiile lor în efortul fizic

Necesarul energetic al unui om sănătos pentru desfășurarea activităților zilnice solicită un consum energetic, dictat de două cerințe: rația energetică de bază și rația energetică de efort – suplimentară –, această rație este cea care permite susținerea unui efort fizic, atunci când apare o activitate suplimentară și care implică efort fizic. În această situație, pentru a menține o activitate normală a organismului, sunt necesare, pentru fiecare kg din masa corporală, circa 1,334 kcal pe oră². De exemplu, un om cu masa de 75 kg ar avea cerințe calorice zilnice, în condiții normale: 1,334 kcal x 24 h x 75 kg = 2.401 kcal.

Necesarul energetic al luptătorilor este evident mai mare decât cel al civililor, situație demonstrată în studiul „Energy requirements of military personnel”³, unde consumul energetic al militarilor a fost cuprins între 2.300 și 7.100 kcal, având o medie de 4.620 kcal.

În baza aceluiași studiu, cheltuielile energetice ale unităților luptătoare sunt mai mari cu circa 20% decât ale celor din unitățile din eșalonul doi, cele din sprijin.

De asemenea, consumul energetic poate crește, fiind condiționat de zona geografică și de condițiile de teren, de numărul de zile consecutive cu activități prelungite, de intensitatea și durata acțiunilor militare.

Necesarul energetic al organismului este asigurat de cele trei substanțe indispensabile vieții: glucide, lipide și proteine. Alături de aceste substanțe vitale pentru supraviețuire, se regăsesc alte componente cu rol important în funcționarea corectă a organismului și a proceselor fiziologice ale acestuia: *apa, vitaminele și mineralele*.

Vitaminele sunt substanțe chimice organice complexe necesare corpului uman, obținute în urma procesului nutrițional⁴, cunoscând că acestea, în cea mai mare parte a lor, nu pot fi sintetizate de organism. Ele se găsesc în majoritatea alimentelor și lichidelor naturale pe care le consumăm, fiind împărțite în două categorii: liposolubile – A, D, E, K – și hidrosolubile – complexul B, C, PP. Vitaminele au rol în funcționarea proceselor metabolice și sunt necesare evoluției și reproducerii omului.

În ceea ce privește *mineralele*, acestea sunt elemente anorganice esențiale vieții, necesare unei bune funcționalități a metabolismului, cu rol în activitatea celulară, enzimatică și hormonală.

Mineralele cele mai cunoscute se împart în două categorii: macrominerale – calciu, fosfor, sulf, magneziu, sodiu, potasiu și clor; microminerale – fier, zinc, mangan, cobalt, cupru, fluor, molibden, iod, crom, seleniu.

Atât în situația mineralelor și a vitaminelor, cât și în cea a glucidelor, a proteinelor și a lipidelor, standardele nutritive sunt stabilite pentru a se asigura că populația beneficiază de posibilitatea unei diete adecvate, corespunzătoare zonei geografice, tipologiei omului, categoriei sexuale, activităților desfășurate și efortului depus.

Dintre toate mineralele esențiale cunoscute, doar o parte dintre ele au trecut printr-un proces de analiză și au fost identificate ca având relevanță pentru performanța cognitivă și fizică, acestea fiind admise inclusiv de Departamentul de Apărare al SUA. Mineralele cu un potențial impact asupra activităților militarilor care au făcut obiectul de studiu al cercetătorilor armatei americane sunt *calciul, cuprul, fierul, magneziul, seleniul și zincul*. Prezentul material își propune analizarea primelor trei și indicarea importanței lor, din perspectiva efortului fizic al militarilor.

Unul dintre cele mai importante minerale esențiale pentru om este *calciul*. Acesta se regăsește în proporție de 99% în sistemul osos și în dantură, într-o cantitate de aproximativ 1.000 g, la femei, și de 1.200 g, la bărbați. Necesarul zilnic de calciu pentru un om adult este de circa 800 mg. Această cantitate poate suferi modificări, în funcție de activitățile zilnice, de vârstă sau de sex. Calciul poate fi găsit în lapte și în produsele lactate, în carne, într-o serie de legume – fasole, varză, castraveți etc. –, în laptele de soia, în fructe, dar și în gălbenușul de ou.

Din punctul de vedere al importanței pe care calciul îl are în organism, acesta îndeplinește mai multe roluri: „structural – oase și dinți; neuromuscular – controlul excitabilității, eliberarea neurotransmițătorilor, inițierea contracției musculare; enzimatic – cofactor enzimatic în sistemul de coagulare a sângelui; hormonal – mesager secund intracelular”⁷⁵.

Lipsa calciului în organism se materializează prin apariția crampelor musculare, prin tremur sau prin zvâcniri necontrolate în membrele superioare sau inferioare, prin insomnii, prin aritmii, prin probleme dentare, prin apariția unor malformații osoase, a fragilității osoase, prin reducerea densității

oaselor, prin creșterea timpului de coagulare a sângelui, prin întârzierea apariției contracției musculare, prin artrită.

Din punctul de vedere al efortului fizic⁶, al serviciului militar și al intervenției complexe a calciului în organism, prin simpla observare a deficiențelor provocate de lipsa calciului, putem concluziona că diminuarea cantității sale în corp poate avea efecte negative asupra îndeplinirii sarcinilor primite de către luptători, astfel: ca urmare a rolului esențial în contracția musculară și în structura sistemului osos, nicio misiune încredințată nu poate fi îndeplinită, din cauza afectării aparatului locomotor (sistemul osteoarticular și cel muscular); apariția crampelor musculare sau a zvâcnirilor necontrolate în membre, pe timpul unei misiuni, duce la întârzierea realizării acesteia sau la declanșarea de trageri involuntare; fragilitatea osoasă poate fi cauza diverselor fracturi (recuperarea microfracturilor depinde, de asemenea, de aportul de calciu) atât în situația ducerii luptei directe cu inamicul, cât și în cea a formării deprinderilor motrice specifice luptei sau a celor aplicativ-utilitare (cățărare, transport, săpat, ridicare de materiale și de obiecte, marș etc.). De altfel, aceste deprinderi utilitar-aplicative „au fost identificate de către cercetători ca fiind activități fizice comune de primă importanță, efectuate în actualele misiuni NATO (umanitare, de combatere a terorismului, de menținere a păcii, de rezolvare a conflictelor etc.)”⁷⁷.

Al doilea element important pentru susținerea efortului fizic și, implicit, a activității militarilor, încadrat în grupa micromineralelor, este *cuprul*. Este un element important pentru buna funcționare a organelor interne, fiind prezent „în numeroase reacții de reducere a oxidării, în sinteza adenozin trifosfatului (n.n. – substanță care are proprietatea „de a se descompune, eliberând acid fosforic și o anumită cantitate de energie, fiind adevărata substanță de acțiune a mușchiului”⁷⁸), transportul fierului”⁷⁹. Rolul cuprului îl regăsim și în dezvoltarea metabolismului fierului și în formarea hemoglobinei, în creșterea imunității și în prevenirea osteoporozei, în majoritatea sistemelor și a aparatelor organismului, în sintetizarea melaninei (element cu rol în menținerea culorii pielii, a ochilor și a părului) și în crearea colagenului (proteină cu rol în regenerarea și în refacerea celulară), în producerea neurotransmițătorilor.

Cantitatea de cupru existent în organism este cuprinsă între 50 și 120 mg, iar necesarul zilnic trebuie să conțină aproximativ 1 mg, în cazul femeilor, și 1,4 mg, în cel al bărbaților. Sursele de unde cuprul poate fi obținut, printr-o alimentație echilibrată, sunt: ficat, carne, ouă, alune, nuci, migdale, ciuperci, unele fructe, semințe și cereale, fructe de mare. Este cunoscut faptul că hrana prelucrată (semipreparatele și cea rafinată) este mai săracă în multe minerale, printre care și în cupru.

Implicațiile cuprului în activitatea fizică și în desfășurarea efortului fizic sunt multiple chiar dacă studiile nu au demonstrat efecte negative imediate prin scăderea cupremiei, știind că, „după un repaus de 30 de minute, după terminarea efortului, valorile plasmatice revin la starea de repaus”¹⁰. Astfel, prin participarea la sinteza ATP-ului, cuprul influențează menținerea și realizarea efortului fizic, prin creșterea procesului de oxigenare sporește efortul aerob și întârzie apariția și instalarea oboselii, ajută la recuperarea în urma unor accidente sportive (de exemplu, entorse). O lipsă acută a cuprului din organism este asociată de cele mai multe ori cu reducerea densității osoase, favorizând, astfel, instalarea osteoporozei.

Din punctul de vedere al neurotransmițătorilor – noradrenalină (are rol în sistemul nervos simpatic, fiind mediator al terminațiilor nervoase prezente în glande și în mușchii netezi), dopamină (substanță cu rol de legătură și de transmițător al informației între neuronii creierului, implicată, printre altele, și în declanșarea și continuarea contracției și mișcărilor musculare) și serotonină (substanță cu implicații în inducerea și realizarea somnului, în procese afective și cognitive, în termoreglare și în aparatul cardiovascular, în funcționarea aparatului locomotor) –, prezența cuprului în organism facilitează producerea adrenalinei, care are ca efect reducerea timpului de reacție la apariția stimulului extern sau intern.

Văzând implicațiile cuprului în organism pe timpul desfășurării unei activități fizice, putem observa importanța acestuia și din perspectiva efortului militarilor. Că sunt fie la antrenamente fizice, fie în activități care presupun consum energetic, cuprul este un mineral care susține întreaga activitate sau poate fi cauză pentru imposibilitatea realizării unei misiuni. Analiza, răspunsul și declanșarea unei reacții motrice la apariția unui stimul extern (foc inamic cu diferite tipuri de armament – ușor sau greu, atac aerian etc.)

sau deplasarea de la un obiectiv la altul, în condiții de luptă, determină mobilizarea mineralelor ca susținătoare ale efortului, implicit, a cuprului. Lipsa severă a acestuia din organism poate duce la absența reacțiilor în situații de luptă, favorizând neîndeplinirea misiunilor primite.

Al treilea mineral pe care îl abordăm în prezentul material este *fierul*. Acesta este unul dintre cele mai importante și studiate microminerale, el fiind componentă a foarte multor proteine și enzime. Un organism uman adult conține aproximativ 4 g de fier, iar conform Comitetului Internațional pentru Nutriție și Alimentație, „necesarul zilnic de fier exogen este de 16 - 18 mg/zi pentru bărbați și de 12 mg/zi, pentru femei (n.n. – prin pierderile de sânge din perioada menstruală, cantitatea de fier din organismul acestora se reduce într-o proporție mai mare decât în regimul de viață normal, astfel consumul trebuie să fie mai mare)”¹¹.

Dintre aceste valori, doar circa 1 mg/zi este absorbit de bărbat și de femeie, pentru menținerea echilibrului de fier din organism. Fierul îl găsim în majoritatea organelor interne ale organismului, însă cu precădere în eritrocite (aproximativ 65%), în ficat, în splină, în măduva osoasă, în plasmă și în mușchi, iar o cantitate de aproximativ 6% nu se poate determina unde este localizată în organism.

Sursele alimentare din care putem satisface necesarul zilnic îl găsim în carne (mai mult în cea roșie), în pui, în pește, în fructe de mare, în cereale, în semințe, în legume și în fructe. Deficitul de fier apare în organism atunci când aportul nu este realizat prin alimentație normală, când absorbția acestuia din alimente nu se realizează în condiții de funcționalitate normală a corpului, pe timpul menstruației, în cazul antrenamentelor fizice foarte intense, în situația accidentelor, unde sunt pierderi importante de sânge.

Rolul cel mai important al fierului în organism este acela de a participa la crearea hemoglobinei. Este cunoscut faptul că principalul rol al moleculei de hemoglobină intervine în procesul respirator, făcând posibil transportul de oxigen către organe și celule și al dioxidului de carbon spre plămâni, pentru a fi eliminat. Știind că buna funcționare a tuturor organelor interne și a celulelor este condiționată de prezența oxigenului, evidențiind miocardul (mușchiul inimii) și creierul, putem deduce destul de simplu importanța sa pentru organism și existență.

De asemenea, fierul intervine în menținerea și dezvoltarea imunității organismului. Carența de fier poate duce la instalarea oboselii, a asteniei, iar în cazuri severe de lipsă de fier, se poate instala anemia – este cunoscută ca fiind o boală determinată de reducerea numărului de globule roșii și a hemoglobinei din sânge sau a calității acestora.

Instalarea anemiei, în cazul sportivilor, poate conduce la reducerea capacității de efort fizic, implicit a numărului de antrenamente și a calității acestora, la o frecvență cardiacă accelerată și la stare de oboseală nejustificate.

Din punctul de vedere al importanței deficienței de fier, cu implicații pentru activitățile fizice desfășurate de către militari, consecințele sunt „afectarea performanței fizice a muncii, afectarea funcționării cognitive, funcționarea imună slabă și modificarea stărilor emoționale”¹².

Dacă aceste situații le suprapunem peste desfășurarea unei misiuni în teatrele de operații, mai ales în condițiile unei situații concrete de luptă, șansele de îndeplinire a obiectivelor se reduc simțitor, operatorii afectați putând întreprinde gesturi iraționale, punând în pericol întregul grup. Pierderea capacității cognitive, simultan cu modificarea și alternarea nejustificată a trăirilor, poate cauza militarilor modificări psihice ireversibile.

În privința celorlalte trei minerale (zinc, magneziu și seleniu), precizate la începutul acestei analize, fiecare dintre ele are un rol bine definit în asigurarea funcționalității unor organe, a unor procese fiziologice și biochimice, a organismului în sine. *Zincul* îndeplinește un rol important în funcțiile vitale ale organismului, în creșterea și dezvoltarea țesutului muscular, intervine în crearea de ATP la nivel muscular, în diverse procese neurologice, precum și în reproducere. Deficitul de zinc, din perspectiva efectelor negative și a influențării performanțelor militarilor, poate conduce la diminuarea calității vederii, la întârzierea vindecării rănilor, la boli gastrointestinale, la refacerea capacității de efort mai lent, favorizând chiar și apariția febrei musculare.

Seleniul este esențial pentru refacerea membranelor celulare care au suferit modificări în urma desfășurării unui efort fizic solicitant, având totodată și proprietăți antioxidante. Interesant pentru activitatea fizică a militarilor, carența de seleniu afectează refacerea țesutului muscular și

provoacă premise pentru apariția și instalarea stării de oboseală în mod prematur.

Magneziul este unul dintre elementele minerale aflate în cantitate foarte mare în organism, el fiind depășit doar de potasiu. Funcția importantă a magneziului, din punctul de vedere al efortului fizic, este reflectată de intervenția sa în metabolismul energetic, în excitabilitatea neuromusculară (transmiterea impulsului nervos, contracția musculară) și în biosinteză. Altfel spus, magneziul influențează pozitiv acțiunea musculaturii scheletice. Deficiența de magneziu în organism creează o serie de tulburări, dintre care amintim doar pe cele care pot influența negativ activitatea militarilor pe timpul desfășurării unor misiuni: „tetanie¹³, ataxie¹⁴, tremur, convulsii, slăbire musculară”¹⁵.

Concluzii

Susținerea efortului fizic al luptătorilor atât în activitatea de pregătire, de instruire în unitatea de proveniență, cât și centralizat, înainte de participarea la o misiune, precum și pe timpul ducerii acțiunii de luptă, trebuie sprijinită și prin mijloace specifice nutriției și farmacologice corecte, prin administrarea de polivitaminizante și de multiminerale, activitate desfășurată sub îndrumarea și coordonarea serviciului medical. Aportul de minerale trebuie realizat, în primul rând, prin alimentație rațională obișnuită și, numai în cazuri speciale, se poate apela la programe nutriționale direcționate și la alte mijloace suplimentare.

Consumul personalului militar, angajat în diferite forme de antrenament fizic sau în desfășurarea de misiuni, poate genera o cerere mai mare de nutrienți, având în vedere optimizarea parametrilor de efort pentru perioade mai lungi de timp. Dacă obiectivul ar fi numai de menținere a stării de sănătate, atunci aportul s-ar încadra în standardele obișnuite, pentru populația majoritară civilă.

Cunoașterea aprofundată a misiunilor de îndeplinit, a formelor de pregătire specifice militare, a scenariilor militare în care sunt implicați luptătorii și factorii care influențează menținerea capacității de luptă la nivel de individ, a pierderilor de minerale, ca urmare a desfășurării efortului fizic, trebuie luată în considerare și avută în vedere pentru a se crea, dacă este nevoie, standarde privind aportul suplimentar de vitamine și de minerale care pot optimiza performanțele militarilor.

NOTE:

1 G.C. Ciapa, *Pregătirea fizică a militarilor din Armata României în conflictele moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018, p. 31.

2 [British Athletic Federation], *Senior Coach – Coaching Theory Manual*, Editura Reedprint Ltd, Windsor (UK), 1992, p. H1.

3 W.J. Tharion, H.R. Lieberman, S.J. Montain, A.J. Young, C.J. Baker-Fulco, J.P. DeLany and Hoyt, R.W. *Energy requirements of military personnel*, Appetite, 2005, pp. 44, 47-65.

4 Nutriția reprezintă „suma tuturor proceselor prin care substanțele necesare echilibrului proceselor vitale sunt conduse din exterior spre organismul viu”, conform Weineck J., *Biologie du sport*, MTS, Centrul de cercetări pentru probleme de sport, București, 1995, p. 250; „Totalitatea proceselor fiziologice prin care organismele își procură hrana necesară creșterii și dezvoltării, obținerii energiei pentru desfășurarea proceselor vitale, refacerii țesuturilor etc.; p. ext. hrănire, alimentare; hrană. – Din fr. *nutrition*, lat. *nutritio*”, conform [Academia Română – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”], *Dicționarului explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009.

5 E. Ionică, M. Costache, *Biochimie generală*, vol. III – *Vitamine și elemente minerale*, Editura Ars Docendi, București, 2013, p. 277.

6 Este bine cunoscut faptul că activitatea fizică poate avea ca efect întărirea oaselor, fiind în același timp o soluție în combaterea lipsei de aport al calciului în organism. La femei, activitatea fizică de mare intensitate poate provoca amenoree (lipsa menstruației), având ca efect pierderea osoasă.

7 G.F. Băițan, *Pregătirea fizică a militarilor din Armata României în contextul integrării în NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018, p. 143.

8 I.C. Voiculescu, I.C. Petricu, *Anatomia și fiziologia omului*, Editura Medicală, București, 1971, p. 232.

9 [Institute of Medicine of the National Academies], *Mineral Requirements for Military Personnel, Levels Needed for Cognitive and Physical Performance During Garrison Training*, The National Academies Press Washington DC, 2006, p. 85.

10 C. Popovici, S. Tache, *Cuprul și performanța fizică*, Palestrica Mileniului III – Civilizație și Sport, Volumul IX, Nr. 3(33), Cluj-Napoca, 2008, pp. 205 - 209.

11 E. Ionică, M. Costache, *Biochimie generală*, vol. III – *Vitamine și elemente minerale*, Editura Ars Docendi, București, 2013, p. 338.

12 [Institute of Medicine of the National Academies], *Mineral Requirements for Military Personnel, Levels Needed for Cognitive and Physical Performance During Garrison Training*, The National Academies Press Washington DC, 2006, p. 104.

13 TETANIE s. f. Sindrom caracterizat prin contracția mușchilor și înțepenirea membrelor, ca urmare a anumitor boli sau a unor stări fizice excepționale. Din fr. *tétanie*, conform Academia Română - Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționarului explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009.

14 ATAXIE s. f. (Med.) Tulburare a coordonării mișcărilor voluntare din cauza lezării unor căi nervoase și centri nervoși.

– Din fr. *ataxie*, conform [Academia Română – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”], *Dicționarului explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009.

15 E. Ionică, M. Costache, *Biochimie generală*, vol. III – *Vitamine și elemente minerale*, Editura Ars Docendi, București, 2013, p. 295.

BIBLIOGRAFIE

[Academia Română – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”], *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009.

[British Athletic Federation], *Senior Coach - Coaching Theory Manual*, Editura Reedprint Ltd, Windsor (UK), 1992.

[Institute of Medicine of the National Academies], *Mineral Requirements for Military Personnel, Levels Needed for Cognitive and Physical Performance During Garrison Training*, The National Academies Press Washington DC, 2006.

Băițan G.F., *Pregătirea fizică a militarilor din Armata României în contextul integrării în NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018.

Ciapa G.C., *Pregătirea fizică a militarilor din armata României în conflictele moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018.

Ionică E., Costache M., *Biochimie generală*, vol. III – *Vitamine și elemente minerale*, Editura Ars Docendi, București, 2013.

Popovici C., Tache S., *Cuprul și performanța fizică*, Palestrica Mileniului III – Civilizație și Sport, Volumul IX, Nr. 3(33), Cluj-Napoca, 2008.

Tharion W.J., Lieberman H.R., Montain S.J., Young A.J., Baker-Fulco C.J., DeLany J.P. and Hoyt R.W., *Energy requirements of military personnel*, Appetite, 2005.

Voiculescu I.C., Petricu I.C., *Anatomia și fiziologia omului*, Editura Medicală, București, 1971.

Weineck J., *Biologie du sport*, MTS, Centrul de cercetări pentru probleme de sport, București, 1995.

PROCESUL IMPLEMENTĂRII LECȚIILOR ÎNVĂȚATE LA NIVELUL MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE

THE PROCESS OF IMPLEMENTING LESSONS LEARNED IN THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS

LE PROCESSUS DE MISE EN OEUVRE DES LEÇONS APPRISSES AU MINISTÈRE DES AFFAIRES INTÉRIEURES

Comisar șef drd. Radu-Mihai OANȚĂ*

Pe măsură ce societatea evoluează, indivizii se confruntă cu provocări cognitive din ce în ce mai complexe, rezultând astfel necesitatea de a învăța continuu, zilnic, în fiecare moment, pentru a excela. Acest proces de învățare nu se regăsește însă numai la nivel individual, ci și la nivel organizațional, organizațiile obținând performanțe pe baza utilizării cunoștințelor deținute.

În acest articol, după o succintă analiză conceptuală, prezint principalele caracteristici ale procesului de lecții învățate la nivelul Ministerului Afacerilor Interne. În plus, printr-o anchetă sociologică, bazată pe interviul calitativ, explorez utilitatea și posibilitatea implementării conceptului de lecții învățate în cadrul structurilor Ministerului Afacerilor Interne.

As society evolves, people face more and more complex cognitive challenges, which actually requires the need of continuous everyday learning in order to excell. This process of learning takes place not only individually, but also organizationally, as organizations can perform better employing the knowledge they have.

Following a brief conceptual analysis, the article presents main characteristics of the lessons learned process at the level of the Ministry of Internal Affairs. Moreover, thorough a sociological survey based on a qualitative interview, I analyze the necessity and the possibility of implementing the lessons learned concept within the Ministry of Internal Affairs.

Au fur et à mesure que la société se développe, les individus doivent faire face à des défis de plus en plus complexes sur le plan cognitif, ce qui implique la nécessité de s'instruire assidûment, chaque jour, en vue d'atteindre la performance. Ce processus d'instruction n'est pas seulement individuel, mais aussi organisationnel, les organisations réalisant de meilleures performances basées sur l'utilisation des savoirs acquis.

Dans cet article, après une brève analyse conceptuelle, on va présenter les principales caractéristiques du processus de leçons apprises au niveau du Ministère des Affaires Intérieures. En outre, à travers une enquête sociologique basée sur l'entretien qualitatif, on va approfondir l'utilité et la possibilité de mettre en œuvre le concept de leçons apprises au sein des structures du Ministère des Affaires Intérieures.

Cuvinte-cheie: cunoștințe; lecții identificate; lecții învățate; baze de date.

Keywords: knowledge; identified lessons; lessons learned; data bases.

Mots-clés: savoirs; leçons identifiées; leçons apprises; bases de données.

În prezent ne confruntăm cu o tranziție rapidă, de la o „societate industrială” la o „societate bazată pe cunoaștere”, cunoașterea devenind un bun important, propice competiției organizaționale¹. Multe organizații în societatea bazată pe cunoaștere au identificat un anumit tip de cunoștințe, și

anume cunoștințele potențiale organizaționale, adică acelea care s-ar fi putut obține, dacă nu s-ar fi ratat ocazia. Majoritatea organizațiilor, în prea multe ocazii, nu analizează sau nu dezbat ceea ce s-a întâmplat astfel încât să poată învăța cum să-și îmbunătățească performanțele, atunci când va apărea o situație asemănătoare. Pentru a împiedica repetarea unor probleme similare, atât membrii organizației, cât și angajații ar trebui să studieze învățăturile dobândite din experiență,

* **Ministerul Afacerilor Interne**
e-mail: radu.oanta @mai.gov.ro

astfel dezvoltându-se noi cunoștințe, și anume cunoștințele potențiale ale organizației.

Din cauza lipsei timpului, angajații tind să prefere, la fiecare moment dat, executarea sarcinilor cele mai urgente, alocând mai puțin timp îndeplinirii sarcinilor importante, orientate spre viitor, cum ar fi dezvoltarea de noi cunoștințe – un instrument utilizat pentru îmbunătățirea performanțelor. Noile cunoștințe organizaționale tratate în acest articol, și anume lecțiile învățate, rezultă în urma participării la sesiuni de informare (*briefing* și *debriefing*), la procesele de revizuire postacțiune și la alte acțiuni similare, unde prezența angajaților trebuie să fie în număr cât mai mare. Angajații care nu au fost implicați personal în procesele, în evenimentele sau în proiectele din care se extrag lecțiile învățate au tendința să uite și să nu își însușească aceste învățături. Informațiile și, implicit, cunoștințele extrase din aceste învățături se depozitează în creierul angajaților, astfel acestea putându-se reutiliza în viitor².

Organizațiile bazate pe cunoaștere au ca obiectiv primordial procesele organizaționale de însușire a lecțiilor învățate. Termenul de lecții învățate este utilizat, în general, pentru a descrie persoane, lucruri și activități legate de actul de învățare din experiență, în scopul realizării unei îmbunătățiri de orice natură. Ideea lecțiilor învățate într-o organizație este aceea că, printr-o abordare formală a învățării, atât indivizii, cât și organizația pot reduce riscul repetărilor greșelilor anterioare și pot crește șansele repetării succeselor.

În contextul militar, acest lucru înseamnă reducerea riscului operațional, mărirea eficienței în privința costurilor, precum și îmbunătățirea eficienței operaționale³. Aceste procese permit o reducere substanțială a greșelilor recurente, datorită aplicării lecțiilor învățate în mod repetat, organizațiile învățând din greșelile produse în trecut, având în vedere îmbunătățirea performanțelor viitoare.

De multe ori, oamenii cunosc, își amintesc, dar totuși nu utilizează cunoștințele dobândite, cunoașterea fiind legată de un context diferit. Conform lui Edward Cell, creierul uman stochează, procesează și recuperează cantități uriașe de date, de informații și de cunoștințe, utilizând șabloane care reprezintă cunoștințele stocate. Fiecare situație este comparată cu cea mai relevantă tematică existentă și apoi este analizată⁴. Același lucru se întâmplă cu lecțiile noi învățate în cadrul organizației, ele fiind

etichetate în funcție de contextul în care au fost dezvoltate, iar mai târziu, atunci când aceste lecții sunt relevante, într-o situație și într-un context diferit, nu ar trebui să fie dificilă recuperarea și utilizarea lor.

Lecțiile învățate la nivelul structurilor MAI

Ministerul Afacerilor Interne (MAI) este instituția care reprezintă dimensiunea de ordine publică, componentă a Sistemului Național de Securitate, Ordine Publică și Securitate Națională⁵, iar „prin structurile sale specializate aplică, potrivit competențelor, măsuri de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și liniștii publice, a siguranței cetățeanului, de prevenire și combatere a criminalității organizate, a fenomenului infracțional și a actelor de corupție, și de identificare și contracarare a acțiunilor elementelor care atentează la viața, libertatea, sănătatea și integritatea persoanelor, a proprietății private și publice, precum și a altor interese legitime ale comunității”⁶. Cadrul legal de funcționare este Ordonanța de Urgență nr. 30/2007 privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne.

La nivelul Ministerului Afacerilor Interne, activitatea de lecții învățate este reglementată prin „Ordinul nr. 91, din 26 iulie 2017, pentru aprobarea metodologiei valorificării rezultatelor activităților operaționale desfășurate la nivelul Ministerului Afacerilor Interne”. La nivel central, microstructura de lecții învățate, din cadrul „Direcției Generale Management Operațional – DGMO, coordonează și îndrumă metodologic unitățile interesate, pentru implementarea, desfășurarea și dezvoltarea sistemului de lecții învățate”⁷. Procesul de lecții învățate constă într-un ansamblu de acțiuni, organizate și executate pe șapte etape, după cum urmează: pregătirea, observarea și colectarea datelor și informațiilor, analiza datelor și informațiilor, avizarea notei de informare, implementarea și monitorizarea lecțiilor identificate, validarea lecțiilor identificate și valorificarea și diseminarea lecțiilor învățate, în conformitate cu dispozițiile sau cu ordinele directorului sau, după caz, ale comandantului unității în cauză.

Structurile din cadrul Ministerului Afacerilor Interne care și-au manifestat interesul pentru fructificarea experienței acumulate în domeniile de competență, prin procesul de lecții învățate, sunt: „Departamentul pentru Situații de Urgență,

Poliția Română, Jandarmeria Română, Poliția de Frontieră Română, Inspectoratul General de Aviație al Ministerului Afacerilor Interne, Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, Administrația Națională a Rezervelor de Stat și Probleme Speciale, Inspectoratul General pentru Imigrări, structurile subordonate acestora”⁸.

Dintre toate structurile MAI, conceptul de lecții învățate are cea mai mare expansiune la nivelul structurilor Inspectoratului General pentru Situații de Urgență (IGSU), și, implicit, Departamentul pentru Situații de Urgență (DSU). Direcția Planificare Exerciții și Management Stări Excepționale (DPEMSE) realizează organizarea și coordonarea activității specifice în domeniul lecțiilor învățate la nivelul IGSU. Conform Ordinului inspectorului general al IGSU nr. 234/IG, din 29.12.2016, „toate inspectoratele pentru situații de urgență sau structurile din cadrul IGSU care organizează exerciții au obligația de a transmite la Serviciul Planificare, Organizare și Evaluare Exerciții din cadrul direcției mai sus amintite, rapoartele de evaluare cu propuneri de lecții identificate sau lecții învățate. DPEMSE, prin serviciul de specialitate, elaborează rapoarte privind lecțiile învățate, precum și recomandări, propuneri sau măsuri de remediere privind modificarea sau amendarea documentelor operaționale existente în vederea perfecționării sistemului de răspuns în situații de urgență. Semestrial, DPEMSE elaborează, pe baza rapoartelor de evaluare a exercițiilor, rapoarte privind activitatea de analiză și lecții învățate, precum și propuneri privind perfecționarea acțiunilor de răspuns care să fie materializată în documente operative”⁹.

În urma consecințelor foarte grave ale incendiului produs, în data de 30.10.2015, la Clubul „Colectiv”, din București, analizele acțiunilor desfășurate au fost realizate la nivelul Departamentului pentru Situații de urgență – DSU –, pe baza rapoartelor primite, împreună cu relatările persoanelor implicate în intervenție de la Serviciul de Ambulanță București – Ilfov (SABIF), de la Serviciul Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare (SMURD) și de la Inspectoratul pentru Situații de Urgență „Dealul Spirii” București-Ilfov (ISUBIF), precum și de la nivelul dispeceratului ISUBIF, evidențiind problemele apărute și propunând mecanisme de îmbunătățire. Rezultatul acestor analize a fost o cuprinzătoare colecție de

lecții învățate, care va fi aplicată la nivel național, în scopul asigurării unei optimizări a mecanismelor de intervenție în situații similare¹⁰.

Câteva titluri de lecții învățate, extrase din „Raportul privind lecțiile învățate în urma incendiului de la Clubul Colectiv, nr. 1453/09.03.2016”, sunt:

- suplimentarea întrebărilor de către dispeceri pentru a se reuși, în limita posibilităților, formarea unei imagini a situației de urgență produse (estimarea unui număr potențial de victime);

- suplimentarea resurselor de intervenție în baza informațiilor care ajung la Dispecerat, indiferent de sursa acestora, chiar dacă există riscul ca aceste resurse să fie rechemate la bază, dacă se infirmă informațiile;

- necesitatea unei dispecerizări și coordonări integrate a tuturor resurselor de intervenție.

Lecțiile învățate, menționate mai sus, au un impact semnificativ asupra eficienței intervenției structurilor din domeniul situațiilor de urgență și sunt comparate cu modul de realizare a intervențiilor care s-au înregistrat, în cazul unor evenimente similare, la nivel internațional¹¹.

Un caz particular de lecție identificată îl constituie buna practică. O bună practică este „o tehnică, un proces sau o metodologie, care contribuie la perfecționarea activității desfășurate de o organizație, deoarece, prin compararea cu alte bune practici, a fost identificat cel mai bun mod de operare într-un anumit domeniu. În mod ideal, o bună practică trebuie să se poată adapta, să se poată repeta și să poată fi utilizată imediat”¹². În cazul unei bune practici observate, prin procesul de lecții învățate se încearcă promovarea avantajelor aduse de acea practică.

Atunci când o lecție identificată este o bună practică, măsurile de remediere constau în documentarea asupra condițiilor în care s-a produs experiența pozitivă și în introducerea măsurilor necesare pentru a se asigura repetabilitatea condițiilor¹³.

La nivelul tuturor categoriilor de forțe, structuri și dimensiuni, există manuale de bune practici, obiectivul specific al acestor manuale constituindu-l identificarea celor mai bune practici de diminuare a riscurilor în domeniu. De exemplu, la nivelul Poliției Române, în domeniul violenței în familie, bunele practici reies din lucrarea *Violența domestică. Manual de bune practici pentru magistrați și lucrători de poliție*. În acest

manual, este prezentat fenomenul violenței în familie din perspectiva justiției și răspunsului dat de autorități. Este efectuată o „analiză a violenței în familie, pornind de la palierul teoretic descriptiv către acțiunea concretă de a preveni și de a combate fenomenul. În plan teoretic, rezultatele sunt menite să contribuie la realizarea unui model proactiv și reactiv de abordare a fenomenului care să dărâme miturile despre victime, punând siguranța acestora în centrul preocupărilor actorilor instituționali și sociali implicați”¹⁴.

Bazele de date cu lecții învățate

În concepția NATO, o lecție identificată care a fost oficial transformată în lecție învățată este înregistrată în baza informatizată cu lecții învățate a NATO, ea devenind o practică standard. Baza de date cu lecții învățate a NATO este cea mai importantă bază de date cu această destinație de pe mapamond, toate bazele de date cu lecții învățate din țările membre ale NATO fiind conectate la aceasta.

La nivelul NATO, există portalul lecțiilor învățate – *NATO Lessons Learned Portal (NLLP)* –, aplicație personalizată, care poate fi folosită pentru a colecta și a facilita navigarea, căutarea, filtrarea, sortarea, raportarea și arhivarea observațiilor. Cu toate acestea, NLLP a fost conceput, în primul rând, ca un instrument în vederea sprijinirii personalului cu atribuții în domeniul lecțiilor învățate prin procesul NATO Bi-SC LL.

Ca software de colectare a observațiilor, este utilizată suita Microsoft Office, prin aplicațiile sale: Word, Excel și Acces, instrumente simple și larg răspândite, care pot fi folosite cu ușurință în procesul de stocare și de gestionare a observațiilor. Majoritatea utilizatorilor de computere sunt familiarizați cu aceste aplicații, fapt care facilitează partajarea informațiilor¹⁵.

În țara noastră, baza de date cu lecții învățate, conectată la baza de date cu lecții învățate a NATO din cadrul Centrului de Analiză Întrunită și Lecții Învățate – JALLC¹⁶ – este constituită la nivelul Statului Major al Apărării din cadrul Ministerului Apărării Naționale, iar structura desemnată cu gestionarea sa este Biroul Lecții Învățate din cadrul Direcției Instrucție și Doctrină¹⁷.

La nivelul Ministerului Afacerilor Interne, momentan nu este operațională o bază de date cu lecții învățate. Compartimentul Lecții Învățate din

cadrul Serviciului Analiză Strategică al Direcției Generale Management Operațional a elaborat un proiect pilot cu o astfel de bază de date, momentan aceasta aflându-se în teste.

Local, la nivelul Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, există o astfel de bază de date cu caracter intern, lecțiile conținute neavând aplicativitate la celelalte structuri ale Ministerului Afacerilor Interne.

Analiza posibilității de îmbunătățire a procesului de lecții învățate la nivelul structurilor MAI

Am adresat un set de întrebări unor factori de decizie din cadrul mai multor structuri ale MAI, fiind interesat dacă aceștia cunosc partea legislativă și dacă utilizează sau dacă li se pare benefică utilizarea conceptului de lecții învățate.

Metoda de cercetare adoptată, cea a anchetei, iar tehnica este interviul, prin care se culeg pe cale orală informațiile de la subiecți¹⁸.

Instrumentul utilizat în cercetare a permis determinări de natură calitativă asupra elementelor legate de funcționalitatea lecțiilor învățate. Concepția interviului am postat-o pe *storage-ul* aplicației GoogleDrive, corespunzător adresei de e-mail *lectii.invatate MAI@gmail.com*¹⁹.

Studiind răspunsurile celor intervievați și comparând rezultatele, obținem considerente importante ale procesului de lecții învățate la nivelul MAI. Conținutul interviurilor este foarte variat, atingând toate aspectele legate de stadiul cunoașterii în domeniul învățării organizaționale, în special al lecțiilor învățate²⁰. Aplicarea ghidului de interviu în format extins este încărcată tot pe *storage-ul* menționat mai sus²¹.

În general, cei intervievați sunt familiarizați cu activitatea de lecții învățate. Având în vedere faptul că, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, se regăsesc două categorii de personal: funcționarii publici cu statut special, care își desfășoară activitatea după Legea nr. 360/2002 privind statutul polițistului, și personalul militar, care își desfășoară activitatea după Legea 80/1995 privind statutul cadrelor militare, dintre cei intervievați, doar personalul militar cunoaște în totalitate activitatea de lecții învățate. Din rândul personalului militar, cel mai familiarizat este cel al Inspectoratului pentru Situații de Urgență, acesta desfășurându-și activitatea după materiale, al căror specific sunt

lecțiile învățate. La nivelul acestei structuri, lecțiile învățate, lecțiile identificate și bunele practici sunt extrase atât din multiplele exerciții la care participă tot efectivul, cât și din activitățile cotidiene. Un volum mare de lecții învățate a fost extras în urma incendiului produs, în data de 30.10.2015, la Clubul „Colectiv”, din București.

Lucrătorii din domeniul achizițiilor asimilează lecțiile învățate cu bibliotecile de spețe (în special, cu cea realizată de Agenția Națională Pentru Achiziții Publice – ANAP). Ei susțin faptul că această bibliotecă, pe lângă un ghid complex de achiziții publice, oferă și relatările unor situații în care anumite persoane au aplicat legislația și, dacă se găsește o corespondență, se poate ghida după acele situații.

Cu toate că sintagma lecții învățate le este foarte familiară, o parte dintre cei intervievați asimilează lecțiile învățate cu procedurile de sistem și cu cele interne după care își desfășoară activitatea.

Aproape toți cei intervievați au cunoștință de proiectul pilot al bazei de date cu lecții învățate, inițiat de Direcția Generală Management Operațional din cadrul Aparatului Central al Ministerului Afacerilor Interne, referitor la valorificarea rezultatelor activității desfășurate la nivelul structurilor subordonate.

Analizând rezultatele obținute prin metoda anchetei, în urma cercetării, folosind ca tehnică interviul, referitor la expansiunea conceptului de lecții învățate, am concluzionat faptul că acestea ar trebui să fie promovate și implementate la nivelul Ministerului Afacerilor Interne, deoarece fiecare misiune la care se participă incumbă riscuri și vulnerabilități, aspecte pozitive și aspecte negative, din care se pot trage o serie de concluzii și recomandări. Exercițiile comune scot în evidență neregulile, acestea devenind direcții de acțiune prioritare, fiind considerate un izvor nesecat de lecții învățate și, evident, de bune practici.

Ca propuneri pentru îmbunătățirea funcționalității managementului cunoștințelor, la nivelul structurilor celor intervievați sunt următoarele:

- la nivelul Jandarmeriei Române, se dorește realizarea unei biblioteci virtuale astfel încât toate cadrele, cum ar fi: comandant de grupă, comandant de pluton, comandant de detașament, șef birou, șef serviciu, să aibă acces pentru a fi la curent cu toate programele de pregătire. Această bibliotecă trebuie

să fie actualizată în permanență și să conțină toate tipurile de cunoștințe, necesare desfășurării în bune condiții a tuturor misiunilor structurilor. Pe lângă învățăturile interne, această bibliotecă ar trebui să conțină și învățături din misiunile europene, cum ar fi Frontex, și din cele internaționale, cum ar fi NATO – Afganistan – la care au participat efective ale Jandarmeriei Române.

- la nivelul structurilor pentru situații de urgență, se impune o platformă de e-learning. Cu ajutorul acestei platforme, se pot partaja cunoștințele, tot personalul IGSU având acces la lecțiile învățate, introduse în acte normative specifice, doctrine, manuale, instrucțiuni, nomenclatoare și manuale de bune practici.

- la nivelul structurilor din cadrul Aparatului Central al MAI, partajarea cunoștințelor se face cu ajutorul întâlnirilor formale, de exemplu, la nivelul structurilor de achiziții, din ordinul secretarului general al Ministerului Afacerilor Interne, o dată pe lună se realizează o dezbatere cu toți reprezentanții achizițiilor publice din componența structurilor mari ale Ministerului Afacerilor Interne.

Concluzii

Pentru a-și îmbunătăți activitatea și pentru a inova, indivizii trebuie să învețe atât din experiența lor, cât și din experiențele altora, partajate prin prisma bazelor de date care conțin lecții învățate și bune practici. Dacă se dorește ca acest concept – conceptul de lecții învățate – să aibă succes, toți indivizii din cadrul unei organizații trebuie să fie implicați în procesul de învățare.

Unul dintre scopurile acestui articol este de a oferi idei în vederea schimbării cu succes a conduitei personale și a practicilor organizaționale, și transformării modelului ciclului de viață al managementului lecțiilor învățate și al bunelor practici într-o parte integrantă a „ADN-ului organizațional”.

Implementarea procesului de lecții învățate la nivel organizațional necesită o metodologie care să ducă la o schimbare a modului în care atât indivizii, cât și organizația acționează. O lecție nu este învățată până la momentul când nu se schimbă ceva în modul de desfășurare a activității organizației, iar cei care trebuie să schimbe modul de acțiune sunt cei afectați de o anumită situație.

Cea mai mare expansiune a procesului de lecții învățate și bune practici la nivelul MAI

se regăsește în cadrul structurilor cu atribuții în domeniul situațiilor de urgență, în special DSU și IGSU. Pe lângă structurile menționate anterior, și Poliția Română deține o colecție impresionantă de manuale care conțin bune practici.

Analizând rezultatele obținute în urma anchetei sociologice bazate pe interviul calitativ, am putea concluziona faptul că majoritatea structurilor din cadrul MAI sunt familiarizate cu conceptul de lecții învățate și așteaptă cu interes operaționalizarea bazei de date, constituită la sediul DGMO.

Ceea ce trebuie menționat este faptul că toate tipurile de lecții ar trebui să fie colectate și gestionate de o singură entitate, folosind un sistem combinat care să conțină toate îmbunătățirile sugerate la nivel organizațional. Rezultatul procesului tehnologic prin care o organizație își stochează cunoștințele de tot felul este o bancă de cunoștințe.

Banca de cunoștințe conține seturi de lecții învățate, de bune practici și de alte tipuri de cunoștințe prezentate ca și concluzii, fiecare având un titlu, valori destinate atributelor bazate pe context, valori destinate atributelor fixe, atașamente și *hyperlinkuri*.

Îmi propun ca viitoarele mele cercetări să vizeze realizarea unui model demonstrativ al unei bănci de cunoștințe pentru Sistemul Național de Apărare, Ordine Publică și Securitate Națională.

Aceasta este o primă etapă, în care am efectuat un studiu calitativ pe bază de interviu semistrukturat, intenționând să explorez necesitățile de resortul lecțiilor învățate cu ajutorul unor decidenți din cadrul MAI, fără a avea pretenția de a generaliza rezultatele obținute. Din interviurile calitative, am extras idei, pe care, ulterior, le voi introduce într-un studiu cantitativ, acesta făcând obiectul viitorului meu articol de cercetare.

NOTE:

1 M.A. Mustăță, A. Ionașcu, "The story of behavioral economics – in a nutshell", The 14th International Scientific Conference STRATEGIES XXI, *Strategic Changes in Security and International Relations*, Vol. 3, "Carol I" National Defence University, Bucharest, 2018, pp. 204-212.

2 M. Levy, *A Holistic Approach to Lessons Learned: How Organizations Can Benefit from Their Own Knowledge*, Auerbach Publications, CRC Press, 2018, pp. 9-11.

3 *** *The NATO Lessons Learned Handbook*, Third Edition, Joint Analysis and Lessons Learned Centre, Lisbon, 2016, p. 1.

4 E. Cell, *Learning to Learn from Experience*, Suny Press, New York, 1984, p. 62.

5 *** *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015 - 2019*, București, 2015, p. 19.

6 *** *Ghidul Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019*, București, 2015, p. 15.

7 *Metodologia privind valorificarea rezultatelor activităților operaționale desfășurate la nivelul Ministerului Afacerilor Interne*, București, 2017, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/192102>, accesat la 14.02.2019.

8 *** *Ordinul nr. 91 pentru aprobarea metodologiei valorificării rezultatelor activităților operaționale desfășurate la nivelul Ministerului Afacerilor Interne*, București, 2017, <https://lege5.ro/Gratuit/ge3dqmjxgy4q/ordinul-nr-91-2017-pentru-aprobarea-metodologiei-valorificarii-rezultatelor-activitatilor-operationale-desfasurate-la-nivelul-ministerului-afacerilor-interne>, accesat la 14.02.2019.

9 *** *Ordinul inspectorului general al IGSU nr. 234/IG din 29.12.2016 pentru aprobarea instrucțiunilor privind planificarea, desfășurarea, și evaluarea exercițiilor în IGSU și în unitățile subordonate*, https://www.igsu.ro/biblioteca/legislatie/Instructiuni%20privind%20interventia%20in%20situatii%20de%20urgenta/OIG-234_2016_ISU-10.pdf, accesat la 15.02.2019.

10 *** *Raportul privind lecțiile învățate în urma incendiului de la Clubul Colectiv*, nr. 1453/09.03.2016, <http://www.dsu.mai.gov.ro/wp-content/uploads/2016/03/Raportul-privind-lectiile-invatare-in-urma-incendiului-de-la-clubul-Colectiv.pdf>, accesat la 15.02.2019.

11 *Ibidem*.

12 *** *The NATO Lessons Learned Handbook*, Third Edition, Joint Analysis and Lessons Learned Centre, Lisbon, 2016, p. 12.

13 *** *Manualul de colectare și analiză pentru lecții învățate*, București, 2015, p. 14.

14 [Guvernul României], Ministerul Justiției, *Violența domestică: Manual de bune practici pentru magistrați și lucrători în poliție*, Risoprint, Cluj-Napoca, 2016, p. 3.

15 *** *The NATO Lessons Learned Handbook*, Third Edition, Joint Analysis and Lessons Learned Centre, Lisbon, 2016, pp. 23-25.

16 *** *Joint Analysis and Lessons Learned Centre*.

17 *** *Ghidul responsabilului cu lecțiile învățate din cadrul structurilor tactice*, București, 2011, p. 16.

18 I. Mărginean, *Proiectarea cercetării sociologice*, Editura Polirom, Iași, 2000, p. 58.

19 https://drive.google.com/drive/folders/1TyB3tvNtJTQOqL5_J3bL5POtqq1bYRUI?usp=sharing, accesat la 18.04.2019.

20 G. Iosif, *Managementul resurselor umane, psihologia personalului*, Editura Victor, București, 2001, p. 66.

21 https://drive.google.com/drive/folders/1R7boiwEveKF1Z32YyNEcW_d4ZzIaO7tM?usp=sharing, accesat la 18.04.2019.

BIBLIOGRAFIE

*** *Bi-SC Command Directive (Bi-SCD) 080-006 Lessons Learned*, 10 July 2013, NATO.

*** *Ghidul responsabilului cu lecțiile învățate din cadrul structurilor tactice*, București, 2011.

*** *Ghidul Strategiei Naționale de Apărare a Țării*, București, 2015.

*** *Legea nr. 360, din 24 iunie 2002, privind statutul polițistului*, RA „Monitorul Oficial”, nr. 440, din 24 iunie 2002, București.

*** *Ordonanța de Urgență nr. 30, din 25 aprilie 2007, privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne*, București, 2007.

*** *Politica NATO pentru lecții învățate*, NATO MC, 2008.

*** *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015 - 2019*, București, 2015.

*** *Manualul de colectare și analiză pentru lecții învățate*, București, 2015.

*** *Metodologia privind valorificarea rezultatelor activităților operaționale desfășurate la nivelul Ministerului Afacerilor Interne*, București, 2017, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/192102>.

*** *Ordinul nr. 91 pentru aprobarea metodologiei valorificării rezultatelor activităților operaționale desfășurate la nivelul Ministerului Afacerilor Interne*, București, 2017, <https://lege5.ro/Gratuit/ge3dqmjxgy4q/ordinul-nr-91-2017-pentru-aprobarea-metodologiei-valorificarii-rezultatelor-activitatilor-operationale-desfasurate-la-nivelul-ministerului-afacerilor-interne>.

*** *Ordinul inspectorului general al IGSU nr. 234/ I.G. din 29.12.2016 pentru aprobarea instrucțiunilor privind planificarea, desfășurarea, și evaluarea exercițiilor în I.G.S.U. și în unitățile subordonate*, <https://www.igsu.ro/>

biblioteca/legislatie/Instructiuni%20privind%20interventia%20in%20situatii%20de%20urgenta/OIG-234_2016_ISU-10.pdf.

*** *Raportul privind lecțiile învățate în urma incendiului de la Clubul Colectiv, nr. 1453/09.03.2016*, <http://www.dsu.mai.gov.ro/wp-content/uploads/2016/03/Raportul-privind-lectiile-invatare-in-urma-incendiului-de-la-clubul-Colectiv.pdf>.

*** *The NATO Lessons Learned Handbook*, Third Edition, Joint Analysis and Lessons Learned Centre, Lisbon, 2016.

[Guvernul României, Ministerul Justiției], *Violența domestică. Manual de bune practici pentru magistrați și lucrători în poliție*, Risoprint, Cluj-Napoca, 2016.

Cell E., *Learning to Learn from Experience*, Suny Press, New York, 1984.

Iosif G., *Managementul resurselor umane, psihologia personalului*, Editura Victor, București, 2001.

Levy M., *A Holistic Approach to Lessons Learned: How Organizations Can Benefit from Their Own Knowledge*, Auerbach Publications, CRC Press, 2018.

Mărginean I., *Proiectarea cercetării sociologice*, Editura Polirom, Iași, 2000.

Mustață M.A., Ionașcu A., "The story of behavioral economics – in a nutshell", The 14th International Scientific Conference STRATEGIES XXI *Strategic Changes in Security and International Relations*, Vol. 3, "Carol I" National Defence University, Bucharest, 2018.

NAȚIUNEA ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII

THE NATION IN THE GLOBALIZATION ERA

LA NATION À L'HEURE DE LA MONDIALISATION

Cdor.dr. Dumitru TOADER*
Lect.univ.dr. Daniela NAGY**

Națiunea integrează populațiile într-o comunitate de cetățeni, a cărei existență legitimează acțiunea internă și externă a statului. Statul, instrument al națiunii, își exercită acțiunea în același timp pentru a integra populațiile prin cetățenie și pentru a acționa în lumea națiunilor – unități politice. Globalizarea nu se mai bazează pe impulsuri expansioniste, ci pe noi infrastructuri și mijloace de supraveghere și de exercitare a guvernării la nivel global, modificând relațiile de putere în lumea actuală.

În epoca globalizării, corelația tradițională dintre organizarea națională a puterii militare, respectiv a apărării naționale, și statul-națiune, teritorial, a suferit transformări, în sensul că elaborarea unei politici de apărare națională, pornind de la deciziile privind strategia de apărare și până la cele privind desfășurarea și folosirea forței militare, este integrată într-o matrice a mecanismelor instituționalizate de consultare și de cooperare, bilaterale și multilaterale atât oficiale, cât și neoficiale.

The nation integrates the populations into a community of citizens whose existence legitimizes the internal and external action of the state. The latter, an instrument of the nation, is acting at the same time to integrate populations by citizenship and to act in the world of nations - political units. Globalization is no longer based on expansionist impulses, but on new infrastructures and means of global governance and exercise of governance, which have altered power relations in the present world.

In the era of globalization, the traditional correlation between the national organization of the military, namely the national defense and the territorial nation-state, has undergone transformations in the sense that the elaboration of a national defense policy, starting from the defense strategy decisions up to the deployment and the use of military force is integrated into a matrix of institutionalized consultation and cooperation mechanisms, both bilateral and multilateral, both formal and informal.

La nation intègre les populations dans une communauté de citoyens dont l'existence légitime l'action interne et externe de l'État. Ce dernier, comme un instrument de la nation, exerce son autorité tant pour intégrer les populations par citoyenneté que pour agir dans le monde des nations – des unités politiques. La mondialisation ne repose plus sur des impulsions expansionnistes, mais sur de nouvelles infrastructures et de nouveaux moyens de surveillance et de gouvernance mondiale, qui ont changé les relations de pouvoir dans le monde actuel.

À l'heure de la mondialisation, la corrélation traditionnelle entre l'organisation nationale des forces armées, à savoir la défense nationale, et l'État-nation territorial a subi des transformations dans la mesure où l'élaboration d'une politique de défense nationale, allant des décisions sur la stratégie de défense aux décisions sur le déploiement et l'utilisation de force militaire, soit intégrée dans une matrice de mécanismes de consultation et de coopération institutionnalisés, bilatéraux et multilatéraux, formels et informels.

Cuvinte-cheie: națiune; stat; etnie; cetățean; națiune democratică; națiune civică; comunitatea de cetățeni.

Keywords: nation; state; ethnicity; citizen; democratic nation; civic nation; citizen community.

Mots-clés: nation; état; ethnie; citoyen; nation démocratique; nation civique; communauté de citoyens; État-nation; mondialisation; souveraineté; autonomie; défense nationale; mondialisation de la sécurité; puissance militaire; politique de sécurité.

***Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă”,
Brașov**

e-mail: dredaot28@gmail.com

****Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă”,
Brașov**

e-mail: nagydaniela@yahoo.com

Globalizarea la care asistăm sau la care ne adaptăm astăzi ne face să admitem că există o diminuare a civismului și a legăturilor politice. Ceea ce este important la globalizare se referă la faptul că aceasta, regăsindu-se la nivelul întregii societăți prin diferitele ei moduri de manifestare, va avea un impact deosebit asupra condiției umane, în întregul ei, influențând sistemul de valori al omenirii.

Putem menționa că globalizarea se caracterizează prin internaționalizarea activităților economice și prin existența rețelilor care difuzează informații și cunoștințe, fenomenul globalizării evoluând concomitent cu cel al integrării și al regionalizării¹.

Este necesară, pe lângă o analiză istorică și ideologică a națiunii, și o analiză sociologică, pentru a înțelege dacă, în viitor, națiunea democratică modernă va mai fi în măsură să asigure legătura socială, așa cum a făcut-o în trecut. Independența și suveranitatea politică și economică ale fiecărei națiuni sunt astăzi puternic limitate de constrângerile legate de mondializarea schimburilor economice și de relațiile dintre unitățile politice. În plus, evoluția internă a democrațiilor, în care viața colectivă pare să se concretizeze asupra producerii și repartizării bogățiilor, tinde să mineze ideea politică existentă la originea națiunilor.

Toate acestea fac să ne întrebăm cât mai este posibil, pentru o democrație, să ceară cetățenilor să o apere *chiar cu prețul vieții*. În democrație nu mai există sacrificiul suprem, individul cu interesele lui a luat locul cetățeanului cu idealurile lui.

Pe tărâmul Europei, identitatea europeană crește din seva identităților naționale. Aceasta înseamnă că națiunea română o să renunțe la spiritul ei identitar, la veacurile de credință, de sânge și de cântec? Este posibilă împăcarea proiectului unificării continentului cu principiul dreptului la identitate?

Viitoarea provocare a Europei o constituie promovarea unei societăți incluzive bazate pe respectarea și aderarea la drepturile fundamentale, pe diversitate și egalitate. Este regretabil că astăzi, în numele securității și protejării valorilor democratice și europene, s-a creat un climat perfect pentru limitarea unor drepturi și libertăți, a căror respectare s-a obținut în mulți ani de activism. Faptul că a început să se discute și despre crearea de granițe în interiorul spațiului Schengen este poate cel mai semnificativ exemplu al relației

dintre rasism și xenofobie și abrogarea drepturilor și libertăților. Există țări din Uniunea Europeană, care, în special de la agravarea crizei refugiaților, au decis să facă excepții și să restabilească frontiere interne.

Retorica politică plină de ură în ceea ce privește imigranții, care, cu complicitatea mass-mediei, îi asociază pe aceștia cu terorismul sau cu infracțiuni, precum agresiunile sexuale, furturile sau actele de violență, sfârșește prin a se infiltra în populație, care, la rândul său, acceptă limitări drastice nu numai ale drepturilor și libertăților imigranților, ci și ale propriilor drepturi și libertăți.

De la națiune la națiunea civică

În trecut, principalele instrumente pentru studiul naționalismului au fost teoriile elaborate de către cercetătorii care, de regulă, erau istorici sau politologi. Aceștia propuneau pentru *națiune* definiții, plecând de la analiza istorică a societăților care poartă acest nume, ca un raport causal incontestabil cu naționalismul. Dacă acest raport este evident din punct de vedere istoric și ideologic, el nu explică mecanismul logic prin care se construiește *conceptul de națiune*, fapt pentru care este necesară și o abordare sociologică, asociată cu teorii bazate pe date, rezultate din cunoașterea empirică a societăților, teorii de tipul celor practicate de către Max Weber, Marcel Mauss, Norbert Elias și alții.

Astfel, teoriile sociologice se bazează și pe o analiză comparativă a legăturii sociale dintre oameni pentru a observa ce o constituie și ce o face să funcționeze în diferite tipuri de comunități istorice. Este cunoscut faptul că, în societățile moderne, legătura socială este, în mod esențial, politică, adică națională, de unde rezultă faptul că națiunea trebuie studiată în termeni politici, adică ținând seama de reprezentările și de instituțiile care dau sens și materializează felul în care se conduce viața unei comunități.

Data fiind natura ei esențialmente politică, națiunea este fundamental diferită de etnie, în cadrul căreia legătura socială este de natură culturală, fiind o comunitate istorică și culturală. Elementele obiective, invocate de către specialiști în domeniu (care au insistat asupra preeminenței, în timp și în termeni de legitimitate, a etniei asupra națiunii), de limbă, de origine, de teritoriu pe care trăiește etc., nu sunt purtătoarele unei identități *a priori*. Dacă

acceptăm că națiunea modernă este o comunitate politică, istoria diferitelor națiuni arată că nucleul ideatic, care a animat de fiecare dată materializarea ideii abstracte de națiune, este același.

Două dimensiuni definesc acest nucleu: suveranitatea și integritatea. Națiunea își exercită suveranitatea în plan intern prin integrarea populațiilor care compun societatea națională, iar în plan extern, afirmându-se ca subiect istoric într-o ordine mondială, bazată pe existența și pe relațiile dintre națiunile - unități politice (statele – subiecte de drept internațional).

Organizarea politică și principiul democratic care o fundamentează fac din națiunea modernă un tip de organizare aparte. Integrarea este un proces mereu în curs, datorită căruia sentimentul apartenenței naționale se construiește în permanență.

Ceea ce caracterizează națiunea modernă, indiferent de forma ei istorică concretă, este deschiderea și către cetățenii altor state. În funcție de anumite criterii, stabilite în concordanță cu tradiția culturală, cu valorile și cu normele unei anumite societăți, statul, care reprezintă națiunea, stabilește modalitățile prin care cetățenii ai altor state pot dobândi cetățenia. Aceste criterii sunt mai mult sau mai puțin drastice sau exigente, dar deschiderea există ca principiu. Deoarece națiunea (ca idee abstractă) reunește cetățeni, aceștia sunt toți egali între ei, iar apartenența lor la comunitate se bazează pe interiorizarea unui sistem de norme și de valori, definit, în principal, în termeni politici. În principiu, oricine poate să se integreze comunității de cetățeni, adică unei comunități naționale care se conduce după reguli democratice.

Este unanim astăzi recunoscut faptul că *democrația* nu este o invenție a epocii moderne. Însă, teoria politică modernă are meritul de a fi pus în lumină două idei care diferențiază fundamental democrația modernă de cea antică, și anume practica reprezentării (care a arătat nevoia și importanța delegării puterii) și o nouă concepție despre cetățenie, care capătă un caracter universal.

Comunitatea de cetățeni are la bază toate aceste idei, toți cei care o compun împărtășesc aceleași valori, sunt egali, participă la exercitarea puterii și sunt de acord ca oricine împărtășește aceleași valori și corespunde anumitor criterii stabilite, conform unei politici raționale, să poată deveni, de asemenea, cetățean, adică membru al unei

națiuni aparținând statului. Această teorie capătă, astăzi, o importanță și mai mare, ținând cont de migrațiile unor populații de pe un teritoriu pe altul, determinate de factori economici, sociali, politici, naturali sau în contextul mai larg al globalizării.

Transcenderea particularităților individuale sau de grup prin identitatea politică abstractă și comună tuturor este specifică națiunii civice. Capacitatea de integrare a acestora reiese din raportul dinamic, prin definiție, care se stabilește între proiectul politic (abstract și normativ) al unei comunități de cetățeni și din caracteristicile concrete, culturale, istorice, sociale ale populațiilor care compun această comunitate și pe care statul le organizează în societate.

Dacă, din punct de vedere analitic, ideea de națiune se bazează pe transcenderea prin politic, pe depășirea asumată a identităților primare și pe afirmarea identității politice de cetățean, pentru a explica posibilitatea materializării concrete a națiunii civice, analiza sociologică pune accentul pe interiorizare sau pe socializare. În general, aceasta permite însușirea normelor și a valorilor vieții comune și face posibilă integrarea individului într-un grup. În privința comunității de cetățeni, a națiunii civice, statul a organizat învățământul care asigură într-o mare măsură acest proces de socializare, mai ales de socializare politică.

Legătura socială națională începe așadar prin recunoașterea unui domeniu public, deci comun, în care identitățile particulare sunt depășite prin identitatea politică, asigurând egalitatea tuturor. Integrarea prin instituțiile naționale (și mai ales prin școală) a creat, după cum spune Dominique Schnapper², un *habitus social* specific.

Analiza sociologică arată, astfel, că națiunea civică a devenit concretă prin faptul că a constituit izvorul unei identități, al unei morale, al unor pasiuni și comportamente. Dar, și mai important, ea a devenit concretă prin aceea că demnitatea oamenilor nu mai este legată exclusiv de un anumit loc, într-un grup familial sau statutar, ci de calitatea lor de om universal și de cetățean.

Națiune – etnie

În viața socială și chiar în literatura științifică, nu de puține ori este folosită nediferențiat noțiunea de *etnic* și cea de *național*. Națiunea este o formă aparte de unitate politică, ale cărei specificități se cuvin să fie analizate. Ca orice unitate politică,

națiunea se definește prin suveranitatea pe care și-o exercită în interiorul și în exteriorul statului. Specificul ei este că integrează populațiile într-o comunitate de cetățeni, a cărei existență legitimează acțiunea internă și externă a statului.

Națiunea se diferențiază de grupurile care, în ceea ce le privește, nu sunt organizate politic. Astfel, prin etnii sunt desemnate grupurile de oameni care se consideră moștenitorii unei comunități istorice (adesea formulată în termeni de ascendență comună) și care împărtășesc voința de a o menține. Cu alte cuvinte, etnia se definește prin două dimensiuni: comunitatea istorică și specificitatea culturală.

Renașterea conceptului de etnicitate a devenit termen cheie al literaturii științifice contemporane, mai ales în SUA, unde se menține echivocul dintre cele două noțiuni, de națiune și de etnie. De exemplu, redescoperind, în interiorul Statelor Unite, forța apartenențelor la niște comunități aparte și desemnând cu termenul de grup etnic, în același timp, negrii, irlandezii-americieni, italo-americieni, evreii și indienii, sociologii puteau evita să continue reflecția asupra naturii apartenenței individului la colectiv: rasială, în cazul negrilor și al indienilor; națională, în cazul irlandezilor și al italienilor; națională sau/și religioasă, pentru evrei. Se putea, astfel, neglija ridicarea problemei devenite tabu a rasei, chiar dacă se afirma că este vorba despre un concept social, sau a culturii – devenită adesea permisă social de a observa ceea ce se numea altădată rasă – pentru a defini grupurile.

În unele situații, etnia a stat și stă la baza unor forme de discriminare în societate, precum rasismul și xenofobia. Rasismul este procesul de discriminare datorat credințelor și ideologiilor, produse, în secolele XIX și XX, de către francezii Jules Soury, Iosef Arthur de Gobineau și Charles Maurras sau de către germanul Alfred Rosenberg, conform cărora rasele omenești pot fi clasificate de la inferior la superior, pe baza caracteristicilor biologice fundamental diferite cu care par a fi înzestrate. Rasismul presupune că oamenii sunt inegali, în funcție de etnia căreia îi aparțin, convingerea că popoarele sunt inegale ca atare, iar diferențele sociale și culturale se explică prin diferențele biologice și ereditare dintre rasele umane.

Strâns legată de rasism este xenofobia, care se referă atât la ura față de o etnie, de o cultură sau de o religie diferită, cât și la frica de oameni

necunoscuți și de concepte necunoscute. Xenofobia este adesea provocată și întărită de inegalitățile sociale, când acestea se cuplează cu diferențe de etnie sau de religie, ca în Transilvania, pe timpul Imperiului Austro-Ungar, în Irlanda de Nord (Ulster), între protestanți și catolici, în Algeria, pe timpul stăpânirii franceze, în Africa de Sud, pe vremea apartheidului, în SUA, între afro-americieni, americanii albi și hispanici, sau în Europa, între populațiile sedentare și romi sau între populațiile creștine și evrei.

Cei care aparțin unor etnii sau unor grupuri minoritare, politic sau juridic dominate, au un interes direct în recunoașterea egalității juridice și a drepturilor politice ale tuturor – egalitatea care compensează, cel puțin parțial sau simbolic, inferioritatea statutului. Deoarece populațiile juridic sau politic minoritare au înțeles mai bine decât ceilalți ce anume le protejează, ele au fost deosebit de atașate de principiile cetățeniei democratice. De exemplu, la un nivel socioeconomic constant, afro-americieni păstrează o rată de participare electorală superioară celei a altor grupuri etnice din Statele Unite.

Națiune – stat

Sunt, de asemenea, comentarii dacă este potrivit ca națiunea să fie confundată cu unitatea politică (statul). Termenul de națiune desemnează unitățile politice a căror suveranitate este recunoscută de către ordinea internațională. Astfel, cercetătorii de astăzi lasă deoparte o distincție analitică pe care primii gânditori ai națiunii nu o ignorau. Autorii francezi, marcați de amenințarea experienței revoluționare și de proclamarea de către *Starea a Treia*, a națiunii ca nouă sursă de legitimitate politică, făceau clar distincția dintre unitatea politică (statul) și națiunea civică. Astfel, Renan făcea distincție între națiuni, precum Franța, Anglia și majoritatea autonomiilor moderne europene și celelalte *forme ale societății umane*, și anume marile aglomerări de oameni, precum China, Egiptul, vechiul Babilon – tribul, după modelul evreilor și arabilor – cetatea, după modelul Atenei sau al Spartei – comunitățile fără patrie, menținute printr-o legătură religioasă, precum cea a israeliților, a perșilor – confederațiilor, după modelul Elveției, Americii – înrudiri, precum cea pe care rasa, sau mai degrabă limba, le stabilește între diferite ramuri de germani, diferite ramuri de slavi³.

Mauss explică și el cum a ajuns să facă distincția între națiune și unitatea politică (stat). El clasează societățile umane în patru mari grupuri, în funcție de nivelul lor de integrare în ordine crescătoare, adică la nivelul de integrare politică, societăți polisegmentare, clanice sau tribale, apoi societățile integrate, în ordine crescătoare, prin prezența, forța și constanța unei puteri centrale⁴. Mauss adaugă așadar criteriului integrării politice, care caracterizează orice unitate politică, organizată de către o putere centrală stabilă, pe cel al cetățeniei, care permite diferențierea națiunii moderne de alte unități politice – ceea ce-l face să constate că există încă în lume o mare cantitate de societăți și de state care nu merită în niciun fel numele de națiune.

Reluând aceeași distincție în introducerea la *Paix et guerre entre nations*, Raimond Aron precizează că națiunea, în acest caz, este echivalentul oricărei colectivități politice, organizate teritorial, și că relațiile internaționale sunt relații între unitățile politice, acest din urmă concept acoperind cetățile grecești, Imperiul Roman sau egiptean ca și monarhiile europene, republicile burgheze sau democrațiile populare⁵. Este, de altfel, sensul pe care-l dădea națiunilor Adam Smith, atunci când scria *The Wealth of Nations*.

Tot în acest sens este folosit termenul și în studiul disciplinei – *Studiu al relațiilor internaționale*. Aceeași asimilare între națiune și unitatea politică (stat) l-a condus, în 1919 – într-o epocă în care națiunea democratică părea să fie acceptabilă ca mod universal al organizării politice – să creeze Societatea Națiunilor și să organizeze ordinea politică în națiuni care nu erau, în unele țări din Europa de Est, decât unități politice. Creșterea numărului noilor state după cel de-al Doilea Război Mondial, recunoscute de Organizația Națiunilor Unite, exprimă existența unor noi state sau a unor noi națiuni - unități politice.

Max Weber nu ignoră, nici el, distincția dintre stat și națiune – în primul rând, națiunea nu este echivalentă cu poporul unui stat, cu apartenența la o comunitate politică. El acorda, în plus, o valoare aparte micilor națiuni, în ceea ce privește calitatea democratică și cultura.

Statul înscrie națiunea în spațiu, națiunea este o unitate politică teritorializată. Spre deosebire de *polis*-ul grec, fondat și format de către un grup de oameni care îl puteau transporta cu ei peste mări, națiunea modernă leagă o organizare politică de un

teritoriu. Astfel, populațiile din diaspora, chiar dacă continuă să întrețină, dincolo de frontiere, legături culturale, religioase sau economice, nu formează o națiune. Teritoriul se opune logicii organizărilor sociale fondate pe solidarități familiale sau de clan. Spațiul concret definește limitele în interiorul cărora se aplică legile și se exercită practicile comune care definesc spațiul abstract al politicului. Dreptul solului este în continuare parțial recunoscut de legislația naționalității.

Statul constituie națiunea, în sensul deplin, dându-i formă și ordonând sistemul social în jurul lui. Națiunea nu poate rămâne abstracțiunea pură pe care o reprezintă o comunitate de cetățeni, chiar dacă relațiile dintre societatea civilă și stat au fost de fiecare dată specifice. După caz, statul, valorile colective și instituțiile comune au fost cele care au avut rolul de motor, sau una sau mai multe dintre etnii care, de exemplu, în Europa de Est, au revendicat constituirea lor în națiune, deci faptul de a dispune de un stat suveran. Instituțiile statului înscriu națiunea în continuitatea istorică.

Națiune – naționalism

Trebuie făcută, în sfârșit, distincția dintre națiune, ca realitate istorică, și naționalism. Acest termen desemnează, de altfel, fie revendicările etniilor de a fi recunoscute ca națiuni, adică de a face să coincidă comunitatea istorico-culturală (sau etnia) și organizarea politică, fie voința de putere a națiunilor deja constituite pentru a se afirma, în pofida altora.

Adesea, criticile aduse națiunilor privesc naționalismele. Conflictele derulate, de exemplu, în Balcani nu sunt conflicte naționale, ci etnice sau naționaliste, ele arătând inconsistența tradiției propriu-zis naționale a fostei Iugoslavii, care s-a încercat a fi constituită în națiune, în 1919, pornindu-se de la etniile sârbă, croată, slovenă, bosniacă, albaneză etc. Știința politică anglo-saxonă recentă tratează despre naționalisme, în sensul revendicării de a crea o națiune, și nu despre națiunile propriu-zise⁶.

Efectele globalizării asupra națiunilor

Globalizarea deschide spațiul național pentru fluxul de persoane, bunuri, capital, tehnologie, informație, determinând, sub auspicii politice și economice, stabilirea de legături între diferitele paliere (orizontale și verticale) de organizare a

societății. Ea poate fi măsurată prin compararea datelor statistice oferite de ultimele decenii: de la valoarea capitalului străin investit, densitatea rețelelor comerciale, numărul de corporații multinaționale, organizații neguvernamentale internaționale și organizații guvernamentale, până la cheltuielile din domeniul militar, multinaționalitatea eșafodajelor militar-industriale și diversificarea actorilor implicați în comerțul cu armament.

Globalizarea are un caracter universal, în sensul că a ajuns să afecteze structura tuturor componentelor sistemului social global – subsistemul politic, economic, militar, social, religios, ecologic etc. Din această perspectivă, putem vorbi și despre o specializare a globalizării, adică despre globalizarea politică, militară, socială, financiară, tehnologică, ecologică și, nu în ultimul rând, economică.

În ultimii ani, datorită dezvoltării și creșterii importanței schimburilor economice internaționale, gama deciziilor politice la îndemâna statelor s-a micșorat. Globalizarea mărește nevoia obiectivă a unei protecții sociale mai largi a populației, dar reduce, în același timp, capacitatea statului de a răspunde eficace pentru satisfacerea acestei cereri. Astfel că, pe măsură ce globalizarea se dezvoltă și se adâncește, în unele state, consensul național, necesar asigurării și menținerii liberalizării schimburilor economice internaționale, se erodează. În domeniul economic, globalizarea face ca guvernele naționale să nu-și mai poată controla propriile economii.

De exemplu, statele nu-și mai pot stabili propriile rate ale dobânzilor fără a lua în calcul ratele din celelalte state. Piețele financiare globale pot submina valoarea monedei naționale a unui stat, forțând guvernul acestuia să-și schimbe politica economică națională și să adopte măsurile și deciziile dezirabile la nivel global, dar, uneori, indezirabile la nivel național.

Globalizarea reduce capacitatea de a exercita puterea politică asupra domeniilor în care operează companiile multinaționale. Această pierdere graduală, dar continuă a controlului de către instituțiile statului semnifică o desființare a monopolului statului asupra suveranității naționale, stare garantată de deținerea controlului asupra teritoriului național. Trecerea în patrimoniul companiilor private a unei părți, din ce în ce

mai mari, din avuția națională a diferitelor state, micșorează, în mod corespunzător, capacitatea statelor de a-și exercita prerogativele de suveranitate, în egală măsură cu reducerea independenței naționale, ca urmare a integrării politice în instituții suprastatale.

Un alt aspect important al schimbărilor produse de globalizare este securitatea mediului înconjurător, care este o abordare cu totul diferită a conceptului de securitate. Securitatea mediului are două componente: prevenirea modificării factorilor de mediu, ca urmare a conflictelor armate, și impactul degradării globale a mediului natural asupra bunăstării generale a populației, asupra economiei naționale și asupra celei globale prin reducerea sensibilă atât a resurselor naturale, cât și a diversității biologice. Astfel, specificul securității mediului înconjurător este dat de caracterul său transfrontalier, iar atunci când problemele create sunt globale, soluționarea lor politică trebuie să devină și ea de ordin global.

Asistăm astăzi la un paradox, diferența absolută dintre veniturile populației din statele dezvoltate continuă să crească față de cele din statele mai puțin dezvoltate, dar diferența standardelor de viață dintre cele două categorii de state are o tendință opusă, de reducere. Situația economică a unora dintre statele sărace s-a îmbunătățit în ultimul timp, fiindcă produsul intern brut a crescut mai repede decât numărul populației. În consecință, globalizarea are, pe lângă efecte negative, și efecte pozitive.

Din perspectiva pieței libere, globalizarea va determina o prosperitate și în statele mai puțin dezvoltate, pe măsură ce, tot mai mult, fluxurile tehnologice de bunuri și de capital, investițiile se orientează către zonele mai sărace, dar cu resurse naturale și cu forță de muncă ieftină, făcând, astfel, ca tot mai multe națiuni să ia parte la economia globală. În acest sens, globalizarea extinde punțile de comunicare dintre comunitățile de cetățeni. Deține pentru aceasta suficiente canale, cum ar fi: companiile multinaționale, ONG-urile, domeniul educațional, Internetul, televiziunea prin satelit, transporturile, care favorizează migrația internațională și sporesc contactele umane.

Organizațiile transnaționale (interguvernamentale sau nonguvernamentale) operează în afara controlului statelor și totuși au o mare influență asupra a ceea ce se întâmplă în interiorul acestora.

Astfel, puterea care există în afara statelor, în contextul globalizării, tinde să restricționeze activitățile și să limiteze puterea guvernelor naționale. Cum forțele globale par să slăbească puterea statului din exterior, ele pot face acest lucru și din interior. Relațiile globale și transnaționale pot să consolideze localismul sau naționalismul la scară redusă. Grupurile etnice și naționale, care încearcă să obțină independența lor față de structurile mai largi în care sunt incluse, pot să solicite sprijinul organizațiilor transnaționale sau al sistemelor internaționale de securitate, pentru a le ajuta în afirmarea independenței lor și în revendicarea caracterului național.

Efectele globalizării asupra securității naționale

Odată cu efectele pozitive ale globalizării, se manifestă și puternice forțe, care acționează în sensul fragmentării sociale, al accentuării nivelului critic al vulnerabilităților entităților statale, creând premisele necesare manifestării violenței și conflictelor. Atunci când se manifestă, crizele economice au un efect de destabilizare globală.

Toate aceste implicații ale globalizării au puternice conotații în domeniul securității naționale și internaționale. În același timp, pe lângă efectele sale pozitive, globalizarea facilitează dezvoltarea și răspândirea, la nivel planetar, a unor efecte negative, chiar perfide, din cauza caracterului lor insidios. Aceste efecte perfide se întrepătrund și se corelează reciproc, efectul lor cumulat asupra stabilității și securității internaționale fiind mult mai puternic decât simpla sumă a componentelor lor.

Asigurarea securității unui stat cu ajutorul propriilor mijloace, în principal militare, nu mai este valabilă, fie din cauza complexității și extinderii noilor pericole și amenințări la adresa securității statelor, fie din cauza capacităților, din ce în ce mai scăzute, ale acestora de a îndeplini funcțiuni esențiale în mod autonom. Argumentul principal este că noile amenințări afectează atât modul de concepere a securității, cât și modul practic de realizare a politicii de securitate.

Sub influența libertății fluxului de idei și de populație, generat de globalizare, există azi preocupări pentru extinderea conceptului de securitate prin cuprinderea mai multor dimensiuni, cum ar fi: cea politică, socială, economică sau de mediu.

Astfel, se are în vedere construirea unui concept, precum *securitatea democratică*, pentru a încorpora și securitatea individuală, iar ca politică de securitate, se recomandă proiectarea stabilității în spațiul adiacent și promovarea conceptului de securitate prin cooperare.

În fața riscurilor și a amenințărilor care vin odată cu globalizarea, extinderea terorismului și a amenințării folosirii armelor de distrugere în masă, traficul de arme, crima organizată, disoluția statelor, prin multiplicarea conflictelor etnice și prin exacerbarea naționalismului, migrațiile, mișcările disproporționate de capital, degradarea socială, economică și de mediu fac ca statele să considere tot mai mult că securitatea de nivel global are puțini sorți de realizare prin creșterea tradițională a puterii militare naționale sau a aliaților. Toate acestea determină statele lumii să înțeleagă că lupta ar putea fi dusă, la modul cel mai eficient, prin sporirea eforturilor de promovare a securității prin cooperare.

Securitatea prin cooperare oferă o perspectivă mai optimistă securității globale. Ea este deschisă tuturor statelor care se opun recurgerii la forță și care sunt interesate să participe pentru a sprijini acțiunile de prevedere și de parteneriat. Are ca obiective prevenirea războiului și a posibilității de constituire a mijloacelor necesare pentru inițierea și desfășurarea unei agresiuni. Securitatea prin cooperare se realizează prin organizații internaționale și regionale (ONU, OSCE, OSA, OUA, ASEAN, Liga Arabă etc.), prin guverne și prin organizații neguvernamentale.

Realizarea unei noi arhitecturi de securitate la nivel global care să țină cont de efectele atât negative, cât și pozitive ale globalizării presupune reformarea instituțiilor globale de securitate prin transformarea lor în instituții mult mai puternice și mai reprezentative.

Componentă a securității globale, securitatea națională capătă o dimensiune nouă, deoarece acum amenințările la adresa sa devin tot mai difuze și nu mai au un caracter exclusiv militar. Riscurile la adresa siguranței naționale incumbă apelul la mijloace atât militare, cât și nonmilitare, naționale și internaționale – unde are loc o întrepătrundere a elementului de securitate național cu cel regional sau global. În aceste condiții, stabilitatea și securitatea națională se realizează prin mecanisme de cooperare și de coordonare, prin regionalizare și prin globalizarea relațiilor militare și de securitate.

Unele implicații ale globalizării în domeniul militar

Globalizarea în domeniul militar se referă la rețelele de interdependență pe distanțe mari, care implică forța și amenințarea utilizării forței. Mai mult, odată cu sfârșitul Războiului Rece, asistăm la o intensificare a contactelor și a interconexiunilor complexe dintre grupurile de națiuni care anterior erau ostile. Vechile alianțe, create pentru a contracara orice acțiune care ar fi ținut spre modificarea echilibrului de putere, se remodelează și se restructurează acum, tocmai pentru a face față noilor provocări și amenințări la adresa securității naționale sau a păcii mondiale, în contextul noului mediu, creat de interdependențele crescânde dintre națiuni.

În același timp, statele își regândesc politicile naționale de securitate și apărare sau își redirecționează atenția spre formarea de alianțe noi ori spre integrarea în vechile alianțe, restructurate, pentru a putea contracara noile amenințări ale erei globalizării, care nu mai sunt exclusiv naționale și care nu mai pot fi soluționate individual, de fiecare țară în parte.

Problemele militare capătă o dimensiune globală și datorită existenței sateliților pentru adunarea de informații strategice și a rachetelor intercontinentale. În plus, sunt utilizate, din ce în ce mai mult, noțiunea de integrare a armamentelor naționale într-o structură regională sau internațională, ca și noțiunea de interoperabilitate între forțele armate care formează efectivele unei armate multinaționale, regionale sau internaționale.

Pentru a face față noilor tipuri de amenințări, România a decis să participe la realizarea mecanismului, sub umbrela NATO. Apărarea colectivă rămâne principala misiune a Alianței, însă riscurile, pericolele și amenințările cu care se confruntă NATO s-au schimbat substanțial, vorbindu-se, în prezent, despre: cooperare cu alte organizații de securitate, extindere, întărirea legăturilor transatlantice, gestionarea crizelor, misiuni non Articol 5, lupta împotriva terorismului, întărirea ordinii și stabilității în diverse regiuni ale lumii, specializare de rol.

În acest context, NATO subliniază indivizibilitatea securității internaționale; evoluția unei regiuni afectează evoluția altora, iar vechiul concept de securitate, capacitatea de apărare a teritoriului, este insuficient pentru a ilustra complexitatea lumii de azi.

Elaborarea noilor concepții privind securitatea statuează, ca principiu de bază, asigurarea securității reciproce. Acesta presupune ca națiunile să-și reevalueze prerogativele securității naționale, să determine unilateral nevoile și acțiunile apărării în favoarea planificării securității și să adapteze percepțiile amenințării și nevoia de securitate la coordonatele securității reciproce. Ideea de cooperare în controlul asupra puterii militare este accentuată prin aplicarea principiului cooperării pentru prevenirea războiului.

Procesul de globalizare constituie una dintre cele mai mari provocări ale secolului al XXI-lea la care nu s-a găsit un răspuns. Previziunile asupra globalizării de mâine nu sunt posibile fără o cunoaștere a stadiului actual al globalizării și al nivelului de securitate pe care-l generează.

Concluzii

Confuzia termenilor în viața socială – națiuni, etnii, naționalisme – este rareori rodul întâmplării. Cuvintele sunt și obiectele, dar și instrumentele conflictelor ideologice și politice. De aceea, voit sau nu, sunt folosite în mod echivoc.

În viața socială și politică, începând cu secolul al XIX-lea, etnia este desemnată cu termenul de popor. A numi etnia – concept științific – popor – termen politic – înseamnă, implicit sau explicit, a-i acorda dreptul de a revendica independența politică, dreptul de a deveni națiune – unitate politică. Dacă, chiar în literatura științifică, se confundă adeseori națiunea cu etnia, motivul este că, în perioada naționalismelor, etnia poate revendica, în numele dreptului popoarelor de a dispune de ele însele, recunoașterea ca națiune – unitate politică.

Dacă asimilăm națiunea statului, este deoarece fiecare stat se pretinde expresia unei națiuni democratice. Ambiguitatea termenului de națiune în viața socială ține de faptul că este legat în mod necesar de principiul modern al legitimității politice și de baza legăturii sociale.

Statul-națiune este departe de a-și fi utilizat forța propulsivă, bună sau rea. Această forță trebuie judecată prin prisma unui deficit de instituții eficiente, unitare și majoritar/unanim acceptate pentru gestionarea problemelor globale. De peste o generație, tendința politicii mondiale era aceea de a slăbi statalitatea.

Pentru perioada de după 11 septembrie 2001, principala problemă a politicii globale nu mai este

aceea de a găsi modalități de restrângere a statalității, ci de a o construi. Pentru societățile individuale și pentru comunitatea globală, veștejirea statului nu este un preludiu al utopiei, ci al dezastrului⁷. Situându-se deasupra evoluțiilor de pe plan mondial și deasupra discuțiilor teoretice legate de noua abordare a relațiilor internaționale, indivizii văd sursa securității naționale în stat. Pentru ei, acest fapt este posibil, datorită întregii legislații existente la un moment dat, accesului liber la justiție, încrederii pe care populația o are, de regulă, în Armată, precum și politiciile externe a statului cu segmentul său cel mai vizibil și mai cuprinzător, relațiile bilaterale promovate în direcția cooperării cu entități de aceeași natură.

Dacă sentimentele și pasiunile etnice există în continuare în cadrul națiunilor civice, nu trebuie trasă de aici concluzia că nu există nicio diferență între etnie și națiune. Națiunea nu se confundă nici cu etnia, nici cu statul. Ea se definește într-o dublă relație dialectică cu cele dintâi, datorită căreia ea prinde formă în realitatea socială. Recunoașterea politică a etniilor, integrate în națiune, conduce la dezintegrare și la ideea că statul, atunci când devine prea puternic, tiranic sau totalitar, absoarbe națiunea și distruge comunitatea de cetățeni. Între etnie și stat trebuie făcut loc națiunii.

Studiul securității naționale, din perspectiva proceselor de integrare și de globalizare, cu toate șansele și oportunitățile pe care acestea le aduc, dar și cu atât de numeroasele sfidări impuse, este o necesitate, care a obligat mulți cercetători ai domeniului să-i acorde un vast spațiu de investigație.

NOTE:

1 I. Iovănescu, I. Done, *Studii și cercetări de istorie a gândirii economice*, Editura Expert, București, 2006, p. 202.

2 D. Schnapper, *La communauté des citoyens. Sur l'idée moderne de nation*, Editions Gallimard, 1994, p. 32.

3 E. Renan, *Qu'est-ce qu'une nation? Et autres essais politiques*, Paris, Presses Pokcet, Agora, 1992.

4 M. Mauss, *Euvres, Les fonctions sociales du sacré*, Editions de Minuit, Paris 1969, pp. 581-585.

5 R. Aron, *Paix et guerre entre nations*, Calmann – Lévy, 1962, Paris, p. 17.

6 E. Gellner, *Națiuni și naționalism*, trad. Robert Adam, Editura Antet, București, 1997, p. 23.

7 F. Fukuyama, *Construcția statelor. Ordinea mondială în secolul XXI*, Editura Antet, București, 2004, p. 45.

BIBLIOGRAFIE

Aron R., *Paix et guerre entre nations*, Calmann – Lévy, Paris, 1962.

Baumab Z., *Globalizarea și efectele ei sociale*, Editura Antet, București.

Frunzeti T., *Globalizarea securității*, Editura Militară, București, 2006.

Fukuyama F., *Construcția statelor. Ordinea mondială în secolul XXI*, Editura Antet, București, 2004.

Iovănescu I., Done I., *Studii și cercetări de istorie a gândirii economice*, Editura Expert, București, 2006.

Mauss M., *Euvres, Les fonctions sociales du sacré*, Editions de Minuit, Paris, 1969.

Gl.fl.aer.dr. Orzeață Mihail, „Opinii privind provocările viitorului pentru securitatea națională – conflictele interetnice și religioase”, *GMR*, nr. 3/2003, gmr.mapn.ro/Arhiva-pdf/2003/Revista-3.pdf

Ozunu-Vasile M. „Interesele naționale majore în domeniul securității”, *Revista Trupelor de Uscat*, nr. 1, 1994.

Renan E., *Qu'est-ce qu'une nation? Et autres essais politiques*, Paris, Presses Pokcet, Agora, 1992.

Schnapper, *La communauté des citoyens. Sur l'idée moderne de nation*, Éditions Gallimard, 1994.

Smith A.D., *The ethnic revival in the modern world*, Cambridge, Cambridge UP, 1981.

Șandru Daniel, „Globalizare și identitate din perspectiva postmodernității”, www.symposion/SandruSymposion.I.pdf

ABORDĂRI SPECIFICE SPRIJINULUI LOGISTIC, ADECVAT UNOR CAMPANII MILITARE ALE REGELUI FILIP AL II-LEA AL MACEDONIEI

SPECIFIC APPROACHES TO THE APPROPRIATE LOGISTIC SUPPORT OF PHILIP II OF MACEDON'S MILITARY CAMPAIGNS

APPROCHES SPÉCIFIQUES DU SUPPORT LOGISTIQUE APPROPRIÉ POUR LES CAMPAGNES MILITAIRES DU ROI PHILIPPE II DE MACÉDOINE

Lt.col. Ferencz CIORVAȘI-FILIP*
Mr. Bogdan-Costin MATEI**

În decursul istoriei, conducătorii armatelor care au conștientizat importanța covârșitoare a logisticii în acțiunile militare au fost aceia care și-au atins scopurile propuse. Importanța logisticii, în raport cu succesul acțiunii militare, este evidențiată elocvent de către generalul francez Antoine Henri Jomini: „Logistica cuprinde mijloacele și aranjamentele cu care se pun în aplicare tacticile și strategiile. Strategia decide unde să se acționeze; logistica aduce trupele în punctul respectiv“.

Dar care este începutul logisticii militare în istorie?

Toate marile cuceriri s-au bazat pe o componentă logistică puternică, însă cine a fost primul conducător care i-a recunoscut valoarea?

Throughout history, the army leaders who have realized the overwhelming importance of logistics in military action have been those who have achieved their intended goals. The importance of logistics in relation to the success of military action is highlighted eloquently by the French general Antoine Henri Jomini: “Logistics encompasses the means and arrangements with which tactics and strategies are implemented. The strategy decides where to act; logistics bring troops to that point. “

But what is the beginning of military logistics in history?

All the great conquests were based on a strong logistics component, but who was the first leader to recognize its value?

Au cours de l'histoire, seuls les chefs d'armée qui ont compris l'importance primordiale de la logistique dans les opérations militaires avaient atteint les objectifs fixés. En effet, le général français Antoine Henri Jomini a souligné l'importance de la logistique pour le succès de l'action militaire: „La logistique inclut les moyens et les dispositifs dont les tactiques et les stratégies sont mises en pratique. La stratégie décide où l'on doit agir, la logistique y amène et place les troupes.”

Mais où on peut placer le début de la logistique militaire dans l'histoire?

Toutes les grandes victoires reposaient sur une forte composante logistique, mais qui fut le premier dirigeant qui en avait reconnu la valeur ?

Cuvinte-cheie: logistica militară; asigurarea trupelor; sustenabilitatea, viteza și mobilitatea forțelor; animalele de povară; aria logistică de acțiune imediată.

Keywords: military logistics; supply procurement to the forces; forces sustainability, speed and mobility; pack animals; immediate action logistics area.

Mots-clés: logistiques de campagne; fourniture de troupes; durabilité, rapidité et mobilité des forces; bêtes de somme; la zone logistique d'action immédiate

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

** Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: mateibogdancostin@gmail.com

Logistica militară reprezintă un ansamblu de operații care are ca scop asigurarea celor mai bune condiții pentru desfășurarea acțiunilor de amploare ale unei armate¹.

O altă definiție statuează că logistica reprezintă unul dintre cele mai importante domenii ale artei militare, în care este reflectată o mare parte a evoluției sau a involuției armatei².

De asemenea, conform terminologiei Alianței Nord-Atlantice, logistica militară este știința planificării și asigurării mișcării și întreținerii forțelor³.

Așa cum reiese din însăși definiția ei, logistica militară este o componentă esențială pentru succesul oricărei campanii militare, fiind considerată o ramură importantă a artei războiului.

O altă particularitate a conceptului de logistică militară este că acesta s-a conturat, evident, din necesitatea armatelor de a avea asigurată aprovizionarea pe timpul ducerii acțiunilor militare; de aceea logistica a cunoscut în timp un proces de transformare, în acord cu celelalte componente ale artei militare. Astfel, s-a trecut treptat, de la Asigurarea materială la Intendența militară, Administrarea armatei, Spatele armatei, Serviciile armatei și, la momentul actual, Logistica armatei⁴.

În consecință, importanța logisticii a crescut treptat, ajungând ca, în perioada contemporană, caracterizată printr-un mare consum de resurse, să cuprindă diverse domenii funcționale. În prezent, în cadrul armatelor NATO, logistica cuprinde o arie extinsă de funcții și de responsabilități specifice⁵, precum:

- aprovizionarea;
 - producția sau achiziția bunurilor materiale;
 - asigurarea serviciilor necesare efortului militar;
 - sistemul informatic logistic;
 - mentenanța echipamentelor militare;
 - mișcarea și transportul trupelor și materialelor (M&T);
 - recepția, staționarea și continuarea deplasării în cadrul dislocării/redislocării forțelor în/din teatrele de operații (RSOM);
 - geniul de infrastructură pentru logistică (IEL);
 - sprijinul medical;
 - managementul contractorilor;
 - sprijinul națiunii gazdă (HNS).
- Etimologia cuvântului logistică provine din

grecescul ”logisteuo”, care înseamnă, înainte de toate, a administra⁶ sau ”skilled in calculating”⁷, fiind utilizat pentru prima dată în vechile civilizații, greacă și romană, ca parte organică a forțelor armate ale regatelor antice din arealul Europa – nordul Africii – Orientul Apropiat și Mijlociu. Imperiile Macedonean, Roman sau Bizantin aveau componente specializate în asigurarea materială a trupelor, precum ”skoidos”⁸, în civilizația elenistă, sau ”logista”, ”logiste” și ”logisteo”⁹, în civilizația latină. Aceștia erau ofițeri însărcinați cu logistica trupelor, respectiv cu gestionarea fluxurilor de aprovizionare, cu asigurarea transportului de provizii, cu distribuția materialelor, cu menținerea sănătății animalelor, cu organizarea amplasamentelor etc.

După divizarea și decăderea Imperiului Roman de Răsărit, termenul de logistică dispare, ca exprimare, din istorie, chiar dacă, prin scopul și prin funcționalitățile sale, logistica forțelor militare își continuă existența în toate campaniile de cucerire din Evul Mediu, indiferent de zona geografică. În consecință, chiar dacă a fost definită altfel, logistica militară s-a dezvoltat gradual, dar continuu, de-a lungul timpului.

Expresia este reutilizată, pe fondul avântului Revoluției industriale, de către împăratul francez Napoleon Bonaparte (1769-1821), în cadrul amplelor măsuri de reformare a ”La Grande Armée”.

Din punct de vedere etimologic, termenul re apare din nou, în anul 1838, în ”Précis de l’art de la guerre” – lucrarea de anvergură a baronului Antoine-Henri Jomini¹⁰ (1779-1869), general de armată francez, șef de stat major al ”Corpului de armată al mareșalului Ney” și consilier militar al Casei Imperiale Ruse, unul dintre principalii teoreticieni ai regulilor luptei armate și admirator declarat al genialității militare a lui Napoleon. Acesta este exemplificat ca o nouă specialitate în armata franceză imperială, ”maréchal des logis”¹¹ (asimilat, în epocă, cu subofițer de cazare), cu trei gradații ierarhice: ”maréchal des logis-chef”, ”maréchal des logis-de carrière” și ”maréchal des logis-sous contrat”.

Deoarece termenul „logistică” – cu derivațiile sale – nu a fost utilizat *ad litteram* o perioadă mare de timp, din Antichitate până în Secolul Luminilor, pe parcursul prezentei lucrări, vom utiliza preponderent expresia „asigurarea trupelor”,

pentru a prezenta coerent realitatea conceptului de logistică, în cadrul secolului al IV-lea î.H., precum și pentru a nu face confuzie cu teoretizarea acestuia din epoca napoleoniană.

Izvoarele antice îl creditează pe regele antic Filip al II-lea, tatăl lui Alexandru cel Mare, ca fiind cel care a introdus în istorie conceptul de asigurare a trupelor, investind pentru prima oară în capacități specifice, menite să le ofere forțelor atuările necesare succesului militar.

Plusvaloarea adusă de logistică în arta războiului, alături de coeziunea implementată cu succes de către Filip, în cadrul trupelor, și de carisma lui Alexandru au fost condiții suficiente pentru ca, în nici 13 ani, forțele armate macedonene să străbată peste 25.000 de kilometri, pentru ca supremația Macedoniei să se întindă pe trei continente și să cuprindă teritoriile statelor moderne: Grecia, Turcia, Siria, Liban, Israel, Egipt, Irak, Iran, Afganistan, Uzbekistan, Tadjikistan, Pakistan și India¹².

Iar ambiția insuflată de către Filip lui Alexandru, ambii murind în floarea vârstei, nu se oprea aici. Ca un apogeu al cuceririlor sale, chiar înainte de decesul său, Alexandru pregătea ample expediții în Peninsula Arabă, spre Cartagina, spre Roma și în întregul bazin al Mării Mediterane. Numai moartea lor prematură și surprinzătoare, la doar 46 de ani și, respectiv, 33 de ani, a împiedicat realizarea unui vast „Imperiu universal”¹³, chiar în timpul vieții acestora – adevăratul lor hybris.

Dacă Alexandru cel Mare a rămas în istorie ca primul militar cu adevărat vizionar, care a promovat fără echivoc idealul generos al unității rasei umane și care a adoptat globalizarea prin cucerire militară ca politică de stat, Filip al II-lea a fost, pe nedrept, cvasiuitat, deși tocmai el a pus piatra de temelie în cuceririle macedonene, prin reformarea fundamentală a forțelor armate și prin adoptarea progresului în domeniul militar, la un nivel nemaîntâlnit.

Ecoul în timp al izbânzilor acestor străvechi regi a deschis drumul altor mari cuceritori militari ai lumii: Cezar, Attila, Iustinian I, Umar I, Gînghis Han, Mahomed II, Petru I, Napoleon Bonaparte și mulți alții, a căror viață s-a ghidat după provocarea macedonenilor adresată divinității, înscrisă în piatră: „Pământul e sub dominația mea; tu, Zeus, rămâi cu Olimpul”¹⁴.

Macedonia era un mic stat din nordul peninsulei Peloponez, în care predomină relieful muntos,

cu formațiuni tribale izolate. Acestea controlau pasurile montane prin care invadatorii barbari atacau orașele-state bogate ale Greciei Antice din Iliria, pe două direcții: nord și nord-vest¹⁵. Deși înrudiți cu grecii, chiar prin Perdiccas I – primul rege al Macedoniei –, grecii întotdeauna i-au disprețuit pe macedoneni, considerându-i sălbatici și barbari. În calea tuturor expedițiilor de jaf către Grecia, neajutați de conașionalii lor, confrunțați cu posibilitatea extincției totale, macedonenii au fost obligați să devină puternici pentru a supraviețui.

Înainte de reformarea asigurării trupelor, implementată de către regele macedonean, în perioada clasică a Greciei Antice, războaiele dintre orașele-state se duceau, de regulă, după anumite convenții. Armatele combatanților se întâlneau într-un loc dinainte stabilit, care îndeplineau condițiile potrivite pentru luptă și care era acceptat de către toți beligeranții. Confruntarea nu dura niciodată o perioadă mare de timp, iar după terminarea acesteia, trupele se întorceau în orașele-state proprii¹⁶.

Deoarece militarii nu purtau asupra lor decât armele folosite în luptă, pe lângă combatanții propriu-ziși, oastea era formată din foarte mulți slujitori, femei și sclavi, care făceau marșul împreună cu luptătorii spre locul ales, fără să participe efectiv la confruntarea armată. De aceea ponderea necombatanților era mult mai mare decât cea a combatanților. Efectele acestui fapt erau scăderea vitezei și a mobilității forțelor, precum și mărirea numărului de rații necesare, deoarece prin adăugarea acestora, creștea implicit și numărul „gurilor de hrănit”.

Inclusiv în spațiul dacic, hrănirea contingentelor în timp de război se asigura din proviziile pe care luptătorii le aduceau cu sine de acasă și care erau, în general, cărate de către servitori. Acestea satisfăceau necesarul armatei doar pentru câteva zile¹⁷. În cazuri excepționale, dacă luptele durau mai mult de câteva zile, alimentele se puteau primi din rezerve, constituite din timp de pace și păstrate în siguranță, în locuri ascunse sau greu accesibile.

De asemenea, armatele grecești foloseau la transportul proviziilor carele trase de boi, fapt care conducea la o drastică scădere a vitezei și a mobilității forțelor, iar traversarea zonelor de teren accidentat se făcea pe o perioadă foarte mare de timp. Toate aceste cauze făceau imposibilă o campanie militară de durată, războaiele desfășurându-se într-un interval scurt de timp și la o distanță mică față de orașele-state.

Filip al II-lea (382 î.H. - 336 î.H.), regele Macedoniei, din 359 î.H., a realizat că toate acestea trebuiau să se schimbe rapid. Astfel, a înțeles că trebuie să creeze un nou sistem de asigurare a trupelor din cadrul armatei sale, bazat pe sustenabilitate, mobilitate și viteză.

Precedentul a fost constituit de acțiunea conducătorului militar atenian Xenofon (431 î.H. – 354 î.H.), care, în timpul retragerii către meleagurile natale a celor 10.000 de mercenari greci, după bătălia de la Cunaxa (401 î.H.) din inima Persiei, prin Babilonia, Asiria și Armenia către Trebizond (actual Trabzon – Turcia), unde îi aștepta flota elenă, a ordonat abandonarea tuturor bagajelor armatei, cu excepția celor strict necesare luptei și a hranei¹⁸. Această decizie a asigurat succesul marșului de peste 1.500 km¹⁹, deoarece a adus plusul necesar de viteză și de mobilitate grecilor aflați în teritoriu ostil, hărțuiți permanent de armata persană, rămași fără provizii, decimați de boli și demoralizați, așa cum însuși Xenofon descrie în memoriile sale.

Mai mult ca sigur inspirat de această decizie, Filip al II-lea interzice folosirea carelor cu boi în armata macedoneană, utilizând, în schimb, calul și măgarul ca animale de povară²⁰ pentru toate sarcinile unde era utilizat boul. Este pentru prima dată în istorie când un comandant militar din Europa adoptă o astfel de măsură, menită să ofere armatei sale mobilitatea necesară și posibilitatea divizării forțelor pe timpul deplasării.

O comparație edificatoare²¹: chiar dacă o căruță trasă de un bou poate duce 452 kg pe zi, iar un cal echipat corespunzător doar o încărcătură de 113 kg, diferența esențială este dată de faptul că cinci cai pot căra cu ușurință aceeași cantitate 51 de kilometri zilnic – distanță dublă față de posibilitățile transportului cu bovine – și cu utilizarea a jumătate din cantitatea necesară de furaje.

Estimativ, fiecare cal consumă zilnic aproximativ 4,5 kg de nutreț și o cantitate egală de grăunțe. Hrana animalelor era asigurată astfel: nutrețul era adunat din zonele tranzitate, iar fiecare animal căra cu el 104 kg de grăunțe, suficiente pentru hrana proprie, pe parcursul a 23 de zile²².

De asemenea, pentru a reduce încărcătura transportată de către animalele de povară, Filip al II-lea mărește și cantitatea de materiale pe care luptătorul le va căra cu el în permanență. Fiecare soldat macedonean va duce pe lângă armele necesare luptei, echipamentul propriu și rația de

hrană²³. Astfel, pe lângă sabie, coif, scut, armură, sarisa (lancea lungă de 6 m, care, pentru a fi ușor transportabilă, se dezambla în două părți), în sacul de spate al acestuia se aflau și unelte de săpat, pătură, îmbrăcăminte personală, medicamente, ustensilele de mâncat, alimente și 18 kg de făină, necesară hranei proprii, pe o perioadă de 30 de zile²⁴.

Toate materialele enumerate mai sus cântăreau împreună aproximativ 37 kg, iar aceasta reprezintă într-adevăr greutatea optimă pe care un soldat o poate duce pe distanțe lungi, fără a-i fi afectată sănătatea. De exemplu, soldatul roman căra 27 kg fără arme (aproximativ 34 kg în total), tot atât cât unul francez participant la Waterloo (1815), iar un soldat englez din Bătălia de la Bunker Hill (1775) ducea 36 kg, pe când în epoca modernă un soldat american, în Debarcarea din Normandia (1944), avea 37 kg²⁵. Această paralelă de-a lungul timpului relevă cel mai bine spiritul vizionar al regelui macedonean.

Chiar dacă oamenii au preluat o bună parte din încărcătura transportată de animalele de povară, totuși erau materiale și echipamente care nu puteau fi transportate decât cu ele, precum obiectele voluminoase, și anume: părțile componente ale armelor de asediu, corturile, lemnele, râșnițele de piatră pentru prepararea hranei, surplusul de alimente care nu era dus de către soldați, rezervele de hrană, furajele proprii animalelor etc. S-a estimat că greutatea materialelor necomestibile transportate de un animal de povară, raportată la numărul de luptători, cărora acestea le sunt destinate, este de 1:50 (un animal căra obiecte necesare pentru 50 de oameni)²⁶.

Astfel, în prima sa campanie militară de anvergură, cea din Iliria (358-357), împotriva socrului său Bardilis, regele Dardanilor, regele macedonean a utilizat doar 200 de animale de povară, pentru o forță expediționară de 10.000 de oameni²⁷.

Totodată, femeilor, soțiilor și altor civili le-a fost interzisă însoțirea trupelor. De asemenea, servitorii se limitau la câte unul pentru fiecare luptător călare și câte unul pentru fiecare zece pedestrași²⁸. Aceștia cărau instrumente pentru pregătirea alimentelor, frânghii etc., împreună cu propriile lor echipamente și rații de hrană. Tot ei îndeplineau alte sarcini, cum ar fi întreținerea drumurilor, procurarea hranei pentru oameni sau pentru animale și paza taberei.

Doar uneori luau parte la lupta propriu-zisă, în corpuri distincte de infanterie ușoară.

Aceste măsuri au determinat reducerea drastică a personalului necombatant care însoțea, în mod tradițional, forțele armate. Pentru prima dată în istorie, armata macedoneană, formată din 10.000 de infanteriști și 600 de călăreți²⁹, era însoțită de doar 1.600 de personal auxiliar³⁰, ceea ce i-a conferit lui Filip capabilitatea deplasării trupelor mai rapid și mai departe, precum și posibilitatea susținerii acestora pe câmpul de luptă, câteva săptămâni, doar cu hrana pe care și-o cărau singuri.

Amplele reforme din domeniul asigurării trupelor militare, implementate de către Filip al II-lea, au mărit substanțial raza de acțiune imediată a

luptătorii călare făceau marșul pe jos, alături de caii lor, împreună cu restul oștirii.

Un calcul simplu relevă că, la o medie de 24 km de marș pe zi, purtând provizii pentru 25 de zile, armata lui Filip putea, cu ușurință, să parcurgă 480 km fără a fi aprovizionată și să mai aibă încă o rezervă de hrană de cinci zile.

Acum, Filip al II-lea putea lovi fulgerător orice rival între Marea Adriatică, Marea Egee și fluviul Dunărea, într-un areal cu raza de 240 km sau zece zile de marș³³ de la Pella, capitala regală. Aria logistică de acțiune imediată a armatei macedonene este prezentată în Figura 1.

Un alt atu era că, odată ajunsă în locul dorit, armata macedoneană putea staționa încă două săptămâni fără a fi necesară reprovizionarea acestora (consumând proviziile proprii care erau transportate) sau, după caz, se putea opta pentru continuarea marșului³⁴.

Pe măsură ce sfera de influență macedoneană creștea, Filip al II-lea stabilea punctele cheie din toate direcțiile – forturi și întăriri cu rol preponderent de asigurare a trupelor, unde stoca rezerve de provizii pentru campaniile sale viitoare.

În epocă, o atenție deosebită se acorda efectivelor care se apărau în cetăți; acestea erau aprovizionate din depozite de alimente, organizate în interiorul acestora³⁵.

De asemenea, pentru că sudul Peninsulei Balcanice este un important bazin hidrografic, străbătut de cursuri de apă majore, ca Nestus, Struma, Vardar, Haliacmon, Pineios, Erigon, Apsus etc., cu siguranță că o parte dintre aceste

fortificații au fost construite lângă poduri fixe sau plutitoare, pentru a asigura paza acestor puncte obligate de trecere³⁶.

O altă idee inovatoare, implementată de către Filip în domeniul asigurării trupelor, a fost staționarea armatei între etapele de marș în raioanele fortificate – una dintre lecțiile învățate de către regele macedonean din primele sale campanii, când atacurile triburilor din munți se realizau preponderent în perioadele de odihnă a trupelor, surprinzându-l³⁷.

Pentru a evita ambuscadele și pentru a asigura condițiile necesare refacerii puterii de luptă a militarilor săi³⁸, Filip a dispus construcția, în fiecare noapte, de tabere înconjurată de șanțuri adânci și

Figura 1. Aria logistică de acțiune imediată a armatei macedonene

Sursa: "Map. 2, Logistical Range of Philip's Army", Gabriel A. Richard, Potomac Books, "Philip II of Macedonia Greater than Alexander", 2010, p. 89.

armatei macedonene, făcând-o mult superioară oricărei armate contemporane. Astfel, într-o singură zi, forțele sale armate puteau parcurge 24 km în marș normal, iar într-unul forțat, 32 km³¹, cifre absolute pentru acea perioadă de timp.

De asemenea, pe toată perioada zilei de marș, etapele de odihnă pentru menținerea sănătății animalelor erau bine definite. La fiecare oră, existau halte de 10 minute, iar la fiecare trei ore de marș, o haltă de o jumătate de oră, când animalelor de povară le era scoasă încărcătura³². Chiar și

de palisade, formate din garduri de pari ascuțiți. În zonele în care nu exista vegetație, care putea fi utilizată în acest scop, lemnul era transportat cu animalele de povară. Datorită plusului evident adus protecției forțelor luptătoare pe timpul campaniilor militare, romanii au adoptat de la macedoneni măsura inovatoare a fortificării dispozitivelor de staționare pe timpul nopții.

Combinăția letală dintre viteză, mobilitate, asigurarea trupelor și spirit combativ al armatei macedonene a fost clar demonstrată în campania balcanică, purtată de către Alexandru cel Mare, la o jumătate de an de la asasinarea tatălui său, în primăvara lui 335 î.H.³⁹

Plecătă din Amfipolis (în nordul Greciei de azi), armata macedoneană, cu Alexandru în frunte, a trecut peste munții Stara Planina și a reputat două victorii, la sud de Dunăre: prima, împotriva tracilor, de pe muntele Haemus, și a doua împotriva tribalilor, lângă râul Lyginis (un afluent al Dunării). După un marș de trei zile, a trecut noaptea fluviul Dunărea și i-a surprins pe geți, forțându-i să se retragă, după o primă încheștare a cavaleriei. Cum a primit vești despre revolta regelui Cleitus al Iliriei și a regelui Gaucias al Taulanților, Alexandru s-a îndreptat spre aceștia și i-a învins pe rând, în bătălia de la Pelion (situat în sudul lacului Prespa, din Albania de azi). Astfel, întreaga graniță nordică a Macedoniei era pacificată.

Din nou a primit vești despre revolta unor cetăți-state din Grecia, în frunte cu Teba și cu Atena. Alexandru a plecat imediat, iar prezența surprinzător de rapidă a armatei macedonene a descurajat rebeliunea. Doar Teba a ales să lupte și a fost înfrântă, iar răzbumarea lui Alexandru a fost cruntă: întreg orașul – cândva puterea dominantă din Grecia – a fost distrus, toți locuitorii, vânduți în sclavie, iar teritoriile sale au fost împărțite între celelalte cetăți din Boeția. Astfel, a fost pacificată și Grecia.

Marșul armatei macedonene și, implicit, efortul aferent de asigurare a trupelor au acoperit două mii de kilometri, dintre care ultimii cinci sute au fost realizați în doar 13 zile – cifre incredibile pentru acea perioadă. Totodată, campania balcanică, din primăvara anului 335 î.H., i-a dezvăluit lui Alexandru adevăratele calități ale armatei sale și i-a dat încredere în puterea acesteia.

Prin introducerea vizionarelor sale reforme în logistica militară, Filip al II-lea a reușit, pentru

prima dată în istorie, ridicarea artei războiului pe un nivel mult superior contemporanilor săi, creând premisele marilor cuceriri ale fiului său.

NOTE:

1 [Academia Română – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”], *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2018, p. 660.

2 Sorin Pînzariu, *Istoria logisticii militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015, p. 5.

3 [NATO Standardization Office (NSO) - Allied Administrative Publications], *AAP-006, NATO Glossary of Terms and Definitions*, Brussels, 2017, p. 69.

4 Sorin Pînzariu, *op.cit.*, p. 5.

5 [Logistics Committee (LC)], *NATO Logistics Handbook*, Brussels, 2012, pp. 22-25.

6 <https://www.scribd.com/doc/15621480/Logistica>, up loaded by Olga Olguta, p. 6, accesat la 10.04.2019.

7 https://en.wikipedia.org/wiki/Military_logistics#History, accesat la 10.04.2019.

8 <http://turningpointsoftheancientworld.com/index.php/2018/09/05/alexander-macedonian-logistics-corps/>, cap. Evolution, accesat la 10.04.2019.

9 <https://conspecte.com/Logistica/conceptul-de-logistica.html>, cap. *Evoluția istorică a logisticii. Definirea și rolul logisticii*, accesat la 10.04.2019.

10 <https://www.britannica.com/biography/Henri-baron-de-Jomini>, accesat la 11.04.2019.

11 https://en.wikipedia.org/wiki/Maréchal_des_logis, accesat la 11.04.2019.

12 *** Colecția 100 de Personalități, *Alexandru cel Mare*, Editura De Agostini Hellas, București, 2007, p. 18.

13 <http://www.istorie-edu.ro/istoria-universala/grecia-antica/alexandru-cel-mare.html>, accesat la 12.04.2019.

14 Jackson J. Spielvogel, *Western Civilization, Volume A. To 1.500*, Cengage Learning, Boston, 2010, p. 90.

15 https://ro.wikipedia.org/wiki/Macedonia_Antică#Istoric, accesat la 13.04.2019.

16 <http://turningpointsoftheancientworld.com/index.php/2018/09/05/alexander-macedonian-logistics-corps/>, cap. Designed for short-term warfare, accesat la 10.04.2019.

17 Constantin Rizea, *Istoricul logisticii Armatei Române*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 1993, p. 6.

18 Xenophon, *The Anabasis of Cyrus* – cartea a III-a, 370 î.H., cap. al II-lea, ver. 27, Cornell University Press, 2008, p. 108.

19 https://www.conservapedia.com/March_of_the_10,000, accesat la 16.04.2019.

20 Gabriel A. Richard, *Philip II of Macedonia Greater than Alexander*, University of Nebraska Press, Lincoln, 2010, p. 85.

21 *Ibidem*, p. 86.

22 *Ibidem*, p. 87.

23 Polyænus, *Strategemata* – cartea a IV-a, sec. II d.H., cap. al II-lea, ver. 10, Ares Publishers, Chicago, 1994.

24 Gabriel A. Richard A., *op.cit.*, p. 86.

25 *Ibidem*, p. 86.

26 Donald W. Engels, *Alexander the Great and the Logistics of the Macedonian Army*, University of California Press, Berkeley, 1980, p. 18.

27 Gabriel A. Richard, *op.cit.*, p. 87.

28 *Ibidem*, p. 86.

29 https://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Macedonian_army#Origins

30 Gabriel A. Richard, *op.cit.*, p. 86.

31 *Ibidem*, p. 87.

32 *Ibidem*.

33 Gabriel A. Richard, *op.cit.*, p. 89.

34 *Ibidem*, p. 87.

35 Constantin Rizea, *op.cit.*, p. 6.

36 Gabriel A. Richard, *op.cit.*, p. 88.

37 *Ibidem*, p. 86.

38 Gheorghe Pavel, *Operațiunile intermediare la nivel operativ*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 34.

39 https://en.wikipedia.org/wiki/Alexander_the_Great#Balkan_campaign, accesat la 19.04.2019.

BIBLIOGRAFIE

*** Colecția 100 de Personalități, *Alexandru cel Mare*, Editura De Agostini Hellas, București, 2007.

[Academia Română – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”], *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2018.

[NATO Standardization Office (NSO) - Allied Administrative Publications], *AAP-006, NATO Glossary of Terms and Definitions*, Brussels, 2017.

[Logistics Committee (LC)], *NATO Logistics Handbook*, Brussels, 2012.

Xenophon, *The Anabasis of Cyrus*, Cornell University Press, 2008.

Polyaenus, *Strategemata* – cartea a IV-a, secolul II d.H. –, Ares Publishers, Chicago, 1994.

Engels W. Donald, *Alexander the Great and the Logistics of the Macedonian Army*, University of California Press, Berkeley, 1980.

Jomini, Antoine-Henri le Baron de, *Précis de l'art de la guerre, ou Nouveau tableau analytique*

des principales combinaisons de la stratégie, de la grande tactique et de la politique militaire, Meline, Cans et Compagnie, Brussels, 1838.

Pavel Gheorghe, *Operațiunile intermediare la nivel operativ*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

Pînzariu Sorin, *Istoria logisticii militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015.

Richard A. Gabriel, *Philip II of Macedonia Greater than Alexander*, University of Nebraska Press, Lincoln, 2010.

Rizea Constantin, *Istoricul logisticii Armatei Române*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 1993.

Spielvogel J. Jackson, *Western Civilization, Volume A. To 1.500*, Cengage Learning, Boston, 2010.

<https://www.scribd.com/doc/15621480/Logistica>

https://en.wikipedia.org/wiki/Military_logistics

<http://turningpointsoftheancientworld.com/index.php/2018/09/05/alexander-macedonian-logistics-corps/>

<https://conspecte.com/Logistica/conceptul-de-logistica.html>

<https://www.britannica.com/biography/Henri-baron-de-Jomini>

https://en.wikipedia.org/wiki/Maréchal_des_logis

<http://www.istorie-edu.ro/istoria-universala/grecia-antica/alexandru-cel-mare.html>

https://ro.wikipedia.org/wiki/Macedonia_Antică

https://www.conservapedia.com/March_of_the_10,000

https://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Macedonian_army

https://en.wikipedia.org/wiki/Alexander_the_Great

RELIGIA ȘI FUNCȚIONAREA SOCIETĂȚII MODERNE

RELIGION AND THE FUNCTIONING OF MODERN SOCIETY

LA RELIGION ET LE FONCTIONNEMENT DE LA SOCIÉTÉ MODERNE

Mr.conf.univ.dr. Andi Mihail BÂNCILĂ*

Factorul religios este elementul cu cea mai lungă continuitate din întreg spectrul spațiului social. Asocierea diverselor practici din viața cotidiană cu obiceiuri mistice și, ulterior, cu forme instituționalizate de credință a contribuit la formarea unei legături puternice între om și divinitate, intermediată de către instituția religioasă. Acest lucru a permis formarea unor sisteme sociale puternice (state, imperii), conduse prin intermediul unui sistem normativ, dependent de factorul religios. Sfârșitul secolului al XVIII-lea a produs prima reorganizare a societății unor noi norme de conviețuire, care aveau drept fundament noi principii distincte de cele în baza cărora funcționaseră până în acel moment statele. Secolele XIX și XX reprezintă o perioadă a contrastelor, caracterizată printr-o luptă asiduă a statelor naționale de desprindere față de biserică.

The religious factor is the element with the longest continuity in the whole spectrum of the social space. The combination of various practices in everyday life with mystical habits and later with institutionalized forms of faith has contributed to the formation of a strong bond between man and divinity interceded by the religious institution. This has enabled the formation of powerful social systems (states, empires) led through a religious system-dependent normative system. The end of the eighteenth century produced the first re-establishment of the society of new norms of coexistence that were based on new principles distinct from those on which the states had functioned up to that point. The nineteenth and twentieth centuries represent a period of contrasts characterized by a strenuous struggle of the state's detachment towards the church.

Le facteur religieux est l'élément avec la plus longue continuité dans tout le spectre de l'espace social. La combinaison de diverses pratiques de la vie quotidienne avec des coutumes mystiques et, ensuite, avec des expressions de foi institutionnalisées a contribué à la formation d'un lien puissant entre l'homme et la divinité, facilitée par l'institution religieuse. Cela a permis la formation de systèmes sociaux puissants (États, empires), dirigés au moyen d'un système normatif dépendant du facteur religieux.

La fin du XVIIIe siècle a marqué le premier rétablissement de nouvelles normes sociales de coexistence, fondées sur de nouveaux principes distincts de ceux sur lesquels les États avaient jusque-là fonctionné. Les XIXe et XXe siècles représentent une période des contrastes, caractérisée par la lutte acharnée menée par les états-nations en vue de se détacher de l'église.

Cuvinte-cheie: religie; societate; educație; stat național; revoluție.

Keywords: religion; society; education; national state; revolution.

Mots-clés: religion; société; formation; état-nation; révolution.

Încă de la începutul civilizației umane, factorul religios a jucat un puternic rol în procesul creării identității colective a unor mase largi de indivizi. Nevoile primare ale indivizilor, precum asigurarea hranei și a securității personale, i-au motivat pe aceștia să se organizeze și să caute protecția

unei colectivități sociale (triburile, orașele-state și, ulterior, statele). Cu toate că aceste structuri asigurau un cadru normativ necesar funcționării grupului, existau și alte solicitări de ordin spiritual care le depășeau competențele. Acest tip de nevoie a fost puternic exploatată de numeroase entități, care, prin diverse mijloace, au determinat formarea unor structuri capabile să satisfacă așteptările indivizilor. La fel ca și în cazul identității de grup create de

***Academia Tehnică Militară**
e-mail: bancila.andi@gmail.com

state, instituțiile ecleziastice au fost organizate după un anumit tipic (ceremonial, vestimentație, limbaj comun), care, ulterior, a generat un puternic sentiment de identitate. Cele mai multe astfel de instituții s-au rezumat să-și transmită învățătura într-un areal geografic restrâns. Odată cu dezvoltarea mijloacelor tehnologice s-a produs expansiunea unora dintre aceste idei la distanțe geografice foarte mari, valorile promovate de ele contribuind semnificativ la apariția așa-numitelor religii cu valențe universale (creștinismul și islamul). Analizând evoluția societății globale din punctul de vedere al factorilor care au contribuit la modelarea gândirii de grup, religiozitatea a constituit unul dintre factorii determinanți în crearea de norme și de reguli.

Apariția și dezvoltarea principiilor de conducere de inspirație religioasă

Perioada Antichității a fost caracterizată de existența unei culturi religioase de tip politeist, capabilă să creeze influență la nivelul unor comunități reduse de indivizi. Pe măsură ce granițele imperiilor antice se îndepărtau de centrul dominant din punct de vedere politic, economic și cultural, exista și o tendință de expansiune a religiozității, culturile puternice impunându-se, în raport cu cele mai puțin reprezentative.

În perioada sa de glorie, între granițele Imperiului Roman rezidau o multitudine de entități religioase, specifice tuturor părților imperiului, care, din punct de vedere oficial, trebuiau să se tolereze reciproc¹.

Marea schimbare care a produs o scindare a acestei lumi a survenit în urma apariției creștinismului. Acesta a produs o ruptură în această ordine bine stabilită în interiorul lumii romane, în spațiul căreia puteau coexista relativ pașnic toate formele de manifestare spirituală, create de popoarele din imperiu sau de cele din imediata vecinătate². Noua filosofie religioasă a oferit adeptilor săi o viziune de tip integralist, care propovăduia unicitatea și excludea celelalte forme de manifestare religioasă. Această viziune unificatoare a intrat în contradicție cu normele și cu instituțiile în baza cărora funcționa societatea romană.

Într-o primă fază, Roma a dispus eliminarea prin forță a potențialului pericol la adresa stabilității sale politice, încercând distrugerea noii

credințe chiar în spațiul său de formare, Palestina. Beneficiind însă de o structură organizatorică foarte bine pusă la punct și exploatând vulnerabilitățile lumii romane, creștinismul a depășit foarte repede limitele spațiului său de formare³ și a reușit să câștige foarte mulți adepți, proveniți în special din rândul categoriilor defavorizate (sclavi și oameni lipsiți de mijloace financiare).

Din punctul de vedere al analizei funcționalității sistemului de norme de tip religios într-un anumit spațiu, continentul european constituie un studiu de caz interesant. Chiar dacă el nu a reprezentat spațiul de formare a creștinismului, la finalul secolului al XI-lea, era considerat, în întregime, un continent creștinat. Acest proces s-a desfășurat în două etape distincte, prima având ca punct de plecare chiar secolul I, când, concomitent cu răspândirea creștinismului în Orientul Mijlociu, în Africa sau în Asia, misionarii au propovăduit evanghelia și în Grecia, în Italia sau în Galia (Franța de astăzi). Cea de-a doua etapă s-a desfășurat între secolul al IX-lea și al XI-lea, când s-a reușit convertirea triburilor slave, a maghiarilor și a celorlalte triburi de migratori sedentarizați pe teritoriul din estul continentului, precum și a populațiilor, rămase păgâne, din nordul Europei⁴.

Reușind să depășească momentele tensionate, care apăruseră ca urmare a interacțiunii violente cu autoritățile romane, din prima parte a procesului de extindere în interiorul granițelor acestui imperiu, în anul 313, prin Edictul de la Milano, împăratul roman Constantin cel Mare a recunoscut creștinismul ca religie tolerată. Noua religie reușește să-și impună primatul, în raport cu celelalte forme de manifestare spirituală, în anul 380, când împăratul Teodosie aprobă Edictul de la Tesalonic, prin care acest cult devine religia oficială a imperiului⁵.

Lupta pentru supremație din interiorul bisericii creștine s-a manifestat timpuriu, inițial această instituție a recunoscut trei episcopii la Roma, la Alexandria și la Antiohia, cărora le-au fost adăugate, în anul 451, după Conciliul din Calcedon, și episcopiile de la Constantinopol și de la Ierusalim⁶.

Pe parcursul timpului, s-au detașat doi centri de putere care au corespuns celor două capitale ale imperiului – Roma și Constantinopol. Fiecare dintre cele două episcopii a încercat să atragă un număr cât mai mare de credincioși în propria sferă de influență fie prin convertirea directă a unora

dintre popoarele păgâne, fie chiar prin atragerea, de partea lor, a unora dintre conducătorii creștinați care recunoșteau primatul celeilalte episcopii. Odată cu consolidarea puterii politice și economice, fiecare dintre cei doi lideri religioși, papa și patriarhul, ausuștinut cu tărie că reprezintă „singura expresie autentică a adevărului creștin”⁷.

Contrar tuturor acestor neînțelegeri, biserica a continuat să funcționeze unitar până în a doua jumătate a secolului al XI-lea, în special ca urmare a faptului că Episcopia de la Roma a trebuit să depășească perioada grea prin care a trecut, din cauza pierderii sprijinului autorității imperiale (Imperiul Roman de Apus s-a prăbușit în anul 476).

Puterea papală s-a refăcut treptat, ca urmare a convertirii și, ulterior, a impozitării celei mai mari părți a populației Europei de Vest, precum și ca urmare a recunoașterii de către principii a autorității sale. Ca o consecință a acestui fapt, în anul 1054 s-a produs prima ruptură a celor doi centre de putere și formarea celor două biserici creștine, catolică și ortodoxă. Acest eveniment a rămas cunoscut posterității sub denumirea de „Marea Schismă”⁸.

Concomitent cu divizarea religioasă a Europei, lumea musulmană a reușit performanța de a îngloba și de a converti, la nouă apărută religie islamică, o parte importantă a lumii creștine. Acest aparent dezastru a contribuit, ulterior, la reconstrucția culturală a Europei. Chiar dacă astăzi suntem obișnuiți să privim acest spațiu ca unul profund conservator și tradiționalist, în momentul expansiunii sale noua religie s-a dovedit mult mai permisivă decât creștinismul, acceptând să conserve o mare parte a operei științifice, concepută în perioada Antichității și care, în acel moment, era condamnată uitării și interzisă publicului larg de către biserica creștină.

În perioada 750-1100, spre deosebire de creștinism, islamismul a rămas foarte mult timp deschis către știință și tehnologie, permițând dezvoltarea unor importante centre culturale. Începând cu secolul al XII-lea, fundamentalismul religios își impune punctul de vedere, rupând lumea musulmană de noile descoperiri științifice. Una dintre cauzele care au dus la regresul științific al Orientului Mijlociu l-a constituit faptul că noua creație religioasă nu separa componenta laică de cea religioasă. În viziunea conducătorilor spirituali: „Statul ideal ar fi o teocrație, iar în absența unei astfel de realizări, un bun conducător lasă chestiunile care țin de spirit și de minte pe seama teologilor de seamă”⁹.

În timp, disensiunile din interiorul celor doi centre de putere religioși ai lumii creștine au crescut în intensitate și au contribuit la noi rupturi, cea mai importantă fiind reforma protestantă din secolul al XVI-lea.

În momentul de față, pe teritoriul Europei, putem distinge cel puțin cinci spații de cultură de sorginte religioasă distincte: zona catolică, ortodoxă, luterană, calvinistă și musulmană, cărora li se pot adăuga spațiile intercalate în interiorul acestora, unde influența cultelor neoprotestante a crescut puternic, mai ales în ultima jumătate de secol. Chiar dacă astăzi, din cauza numărului redus de credincioși și a fragmentării acestei comunități, evreii nu mai pot forma un spațiu cultural distinct, nu trebuie minimizat impactul pe care cultura iudaică l-a avut pe continentul european, timp de aproape două mii de ani.

Spre deosebire de ortodoxism, care a coabitat cu împărații bizantini și, ulterior, cu principii creștini la conducerea statelor din spațiul Europei de Est și de Sud-Est, Biserica Catolică a reușit performanța de a domina în mod efectiv puterea laică. Pentru o lungă perioadă de timp, a reușit să-și impună primatul, obligând regii și principii din Europa Centrală și de Vest să le recunoască statutul de „societate perfectă” și să-i sprijine în mod direct, militar sau financiar, în acțiunile pe care doreau să le întreprindă¹⁰.

Papalitatea a reușit să creeze un cadru normativ (așa-numita teorie a puterii indirecte, simbolizată prin tripla coroană purtată de suveranul pontif)¹¹, prin care a obligat pe acești monarhi să ia parte la războaiele sfinte (Cruciadele) și, ulterior, le-a impus acestora obligația de a acorda un sprijin consistent misionarilor catolici, care au propovăduit credința catolică în afara spațiului de influență, în special pe continentul american.

Începuturile consolidării puterii laice a statului național

Legitimarea poziției bisericii creștine în societatea europeană a produs, pe parcursul secolelor următoare, puternice efecte atât asupra normelor de funcționare a statelor, cât și asupra regulilor de conviețuire, la nivelul micilor comunități. Construirea unor lăcașe de cult pe teritoriul tuturor localităților, indiferent de dimensiunea acestora, a unor troițe sau statui ale Fecioarei Maria, la răspântiile drumurilor și alte elemente distinctive

ale noii credințe au devenit foarte rapid cutume de la care nu se putea face excepție¹².

Această etapă a fost completată prin introducerea unor noi norme de conviețuire socială care nu mai făceau trimitere la dreptul roman, ci la principii de morală creștină, care, ulterior, au constituit fundamentele de funcționare a societății.

Autoritățile romane au pierdut treptat majoritatea privilegiilor, inclusiv dreptul, pe care îl exercitaseră anterior, de a fixa punctele de interes în viața comunității¹³. Măsurarea timpului, unul dintre elementele fundamentale ale oricărei societăți, a îmbrăcat haina religioasă, evenimentele majore din viața comunității fiind sărbătorite în conformitate cu prevederile calendarului liturgic¹⁴. Conform normelor impuse de către reprezentanții bisericii, timpul alocat zilei și nopții era împărțit în mod egal, lucru care determina ca orele care se scurgeau în aceste intervale de timp să aibă diferite valori, în funcție de anotimp (excepție făceau echinocțiile). Această cutumă a împiedicat, pentru o perioadă foarte lungă de timp, pe întreprinzătorii europeni să poată să-și facă o planificare judicioasă a timpului de lucru. Lipsa unui instrument etalonat de măsurare a timpului a îngrădit indivizilor și colectivității în care trăiau posibilitatea de a stabili întruniri de lucru sau de a putea norma activitatea proprie sau a angajaților. Aceste neajunsuri au fost corectate abia în momentul în care societatea europeană a permis construirea de ceasuri mecanice, al căror cadran indica intervale orare egale.

Această inovație a fost aplicată într-o primă fază doar în statele din Europa de Nord (majoritar protestante), ca urmare a faptului că reprezentanții Bisericii Catolice au opus o rezistență puternică timp de aproape un secol¹⁵. Inițial, noile ceasornice au fost amplasate în turnurile primăriilor, marcând în acest fel o consolidare a puterii laice, în detrimentul celei ecleziastice. Începând cu acest moment, capitaliștii europeni au putut dispune mai bine de timpul angajaților, sporind productivitatea muncii acestora și, în același mod, crescând constant cantitatea de marfă, pentru fiecare interval orar. Adam Smith a remarcat în modul cel mai corect această modificare de gândire, concluzionând astfel: „Creșterea avuției națiunilor decurge în mod direct din dezvoltarea forțelor eficiente de muncă”¹⁶.

Un episod interesant, desfășurat în perioada combaterii reformei protestante, este „ieșirea din

rând” a unora dintre principii și regii catolici, care, într-o primă fază, au ezitat și, ulterior, s-au împotrivit anumitor măsuri propuse de papalitate, în scopul reinstaurării vechii ordini sociale. Primatul național a început să se impună în fața principiilor religioase, determinând formarea unor alianțe militare, pe baza unor principii moderne, ce ignorau normele după care funcționase, până în acel moment, societatea. Cu toate că, încă din secolul al XIV-lea, regele Franței primise titulatura de „Rege Preacatolic”, în timpul marilor prefaceri sociale din secolul al XVII-lea, el a ezitat să sprijine papalitatea și, ulterior, a susținut deschis coaliția statelor protestante, formată din Suedia, din Prusia, și pe principii din nordul Germaniei, în lupta lor împotriva Imperiului Habsburgic catolic, dar, în același timp, și adversar declarat al Franței¹⁷.

Unul dintre cei mai importanți oameni politici ai acestui secol, cardinalul francez Richelieu, devenit prim-ministru al regatului condus de regele Ludovic al XIII-lea, construiește o nouă strategie de politică externă, care promovează principiul rațiunii de stat, unitatea de credință și care ignoră directivele ecleziastice. Politica sa a susținut principiul centralizării puterii și crearea unor instrumente moderne care să permită regalității să-și administreze direct veniturile obținute. În acest sens, el a dispus crearea funcției de intendent, reprezentant al guvernului în teritoriu, responsabil cu încasarea de taxe și impozite¹⁸.

Acuzat de către adversarii săi pentru că nu își onorează îndatoririle de om al bisericii, Richelieu a motivat acțiunile sale prin întâietatea îndatoririlor laice față de cele religioase, pe care le considera ca fiind probleme personale: „Omul este nemuritor, mântuirea sa este în lumea de apoi”. „Statul nu este nemuritor, iar salvarea sa este acum sau niciodată”¹⁹. Prin faptul că a decis să sprijine principii protestanți, el a încercat să evite crearea unui colos în centrul Europei (Imperiul Habsburgic), care, la un moment dat, ar fi contestat poziția Franței. Acțiunea sa a fost justificată pe deplin, deoarece Franța a reușit în acest fel să-și conserve poziția pe continent pentru mai bine de 200 de ani, până în momentul în care „inevitabilul s-a produs”, iar cancelarul Prusiei, Otto von Bismarck, a reușit, în anul 1870, să reunifice spațiul german după modelul statului național.

Ludovic al XIV-lea a continuat politica de consolidare a puterii centrale prin fidelizarea unei

noi clase politice, constituită nu pe principiul eredității, ci pe cel al competenței și al fidelității față de monarh. El a eliminat o parte dintre prerogativele vechilor seniori feudali pentru a combate eventualele răzmerițe și a dispus constituirea Curții de la Versailles, unde fiecare dintre acești aristocrați avea „privilegiul” de a face parte și de a trimite pe unul dintre reprezentanții familiei sale. În acest mod el a încartiruit nobilimea și i-a impus să îi acorde sprijin financiar sau militar, fără a mai putea condiționa în vreun fel acest lucru. Ducele Saint-Simon consemna, în memoriile sale, acest trist moment pentru aristocrația franceză: „El (Ludovic) era pe deplin conștient că, deși putea strivi un nobil cu povara dizgrației sale, nu-l putea distruge nici pe el, nici filiația sa nobiliară, în timp ce un secretar de stat sau un politician similar putea fi adus împreună cu întreaga sa familie la nimicirea socială din care fusese ridicat”²⁰.

Reforma religioasă și nașterea statului modern

Istoricii din întreaga lume agreează ideea că perioada Evului Mediu s-a finalizat la începutul secolului al XVI-lea, moment în care micile entități teritoriale au fost comasate forțat în cadrul unor imperii multinaționale (în zona Europei de Est s-au dezvoltat Imperiile Otoman, Habsburgic și, mai târziu, cel Rus, în India s-a format Imperiul Mogul, iar Imperiul Chinez a reușit să recupereze teritoriile care, pentru o perioadă de timp, au putut să funcționeze autonom)²¹.

Singura excepție notabilă de la această regulă a constituit-o Europa de Vest, spațiu în care entitățile feudale au reușit să își păstreze o parte a vechilor privilegii, care mai târziu au evoluat spre unități teritorial-administrative și care, astăzi, sunt cunoscute ca state naționale. Tentativa Imperiului Habsburgilor spanioli de a-și instaura hegemonia în vestul Europei s-a lovit de o rezistență dură a micilor entități teritoriale specifice organizării de tip medieval (micile regate și principate, ducatele și republicile italiene și cantoanele elvețiene), care au anulat posibilitatea ca sistemul politic global să evolueze spre structuri de mari dimensiuni, autocrate, în care cu foarte mare greutate s-ar fi putut implementa reformele economice, generate de reforma protestantă.

Această evoluție distinctă a statelor din Europa de Vest a permis crearea sistemului de state moderne,

bazat pe cele trei mari principii: „capitalismul, statul național și drepturile cetățenești”²². Conștientizând necesitatea introducerii unor ample reforme sociale, o parte dintre marile imperii au căutat să imite modelul creat de către vest-europeni (reformele generate de țarul Petru I, în Rusia, sau Reformele Tanzimatului, care au încercat să producă o regenerare administrativă în cadrul Imperiului Otoman), însă, ca urmare a spațiului teritorial uriaș pe care îl administrau și a lipsei unui sistem de comunicații eficient, ele au fost sortite eșecului.

Influența idealurilor generate de Revoluția Franceză din anul 1789 asupra mișcării de secularizare a statului

Revoluția franceză din anul 1789 a produs o adevărată reformă a spațiului civic, foarte multe dintre normele de morală creștină, care, la acel moment, aveau statutul de norme de comportare civică, au fost înlocuite de legi, aprobate de noua Adunare Națională, înființată la 13 iunie 1789. Noua adunare legislativă a preluat în totalitate funcțiile sociale pe care le îndeplineau în acel moment reprezentanții clerului. A fost creată „starea civilă” care, prin intermediul funcționarilor săi, a exercitat atributul înregistrării cetățenilor, inclusiv în ceea ce privește legalizarea căsătoriilor, înlocuind, astfel, „sfânta taină” cu un contract civil între parteneri egali în drepturi.

De asemenea, recenzarea cetățenilor nu se mai efectuează prin intermediul botezului, ci prin declararea nou-născutului la primărie. Cele două taine ale bisericii nu sunt abrogate în totalitate, ci rămân, având însă un caracter opțional, fiind condiționate de efectuarea lor anterior procedurilor civile. Lucrurile au evoluat foarte mult în anumite state, producând o ruptură aproape totală față de vechea ordine. Pentru a înlătura orice sursă de instabilitate, având ca motiv diferențele religioase existente între cetățeni, Franța a eliminat efectiv de pe listele de recensământ orice referire la apartenența religioasă²³.

Următorul pas în ceea ce privește reformarea statului francez a fost o separare strictă a clerului secular, care era, la acel moment, aservit unei biserici naționale autonome față de Sfântul Scaun. Singurele structuri care au continuat să aibă o legătură strânsă cu papalitatea au fost ordinele monastice. Prin legile pe care le-au elaborat, autoritățile civile au adus atingere unor principii, considerate, până în

acel moment, tabu, precum desfacerea căsătoriilor, un element interzis de normele ecleziastice, dar care a fost acceptat de noua putere. Acest element a constituit una dintre cele mai dificile probleme cu care s-a confruntat noua societate laicizată. Asupra lui s-a revenit în mod repetat, pe parcursul secolului al XIX-lea, fiind abrogat în 1816 și reintrodus, ulterior, în 1884²⁴. Ruptura definitivă dintre stat și biserică s-a realizat pentru prima dată tot în Franța, în anul 1905.

Instituția ecleziastică a refuzat constant să recunoască diminuarea rolului său social, care, începând din acel moment, s-a rezumat la efectuarea serviciului divin și la stabilirea unor legături personale cu indivizii care apelau la serviciile sale. Reprezentanții clerului catolic au susținut, în continuare, dreptul de a participa la viața comunității, solicitând dreptul de a stabili reperele morale și de a se pronunța în ceea ce privește respectarea acestor norme, inclusiv în ceea ce privește sancționarea celor care încalcă aceste principii.

Vaticanul s-a implicat direct în rezolvarea crizei provocate de decizia statului francez de a transfera o parte a bunurilor Bisericii Catolice din Franța spre organizații culturale laice, create cu scopul de a înlocui reprezentanții bisericii care acționau în acele sectoare de activitate. Lipsit de susținere populară, parlamentul francez a fost obligat, după anul 1918, să recunoască acel caracter distinct al instituției ecleziastice în cadrul societății civile. Prin legea de separare, statul francez a acordat instituțiilor ecleziastice dreptul de a interveni în problemele sale în ceea ce privește administrarea instituțiilor considerate închise (internate școlare, instituția militară, penitenciare și spitale)²⁵. Mai mult decât atât, cultelor religioase recunoscute, indiferent de poziția pe care o ocupaseră, anterior Revoluției Franceze, în societate, le-a fost îngăduit să întrețină, pe cheltuiala statului, preoți care să se îngrijească de aceste instituții.

Modelul de coabitare a statului cu instituția ecleziastică, bazat pe o separare clară a rolului jucat în funcționarea societății, a fost rapid implementat în majoritatea statelor lumii, punând, astfel, bazele sistemelor laice de guvernare. Timp de aproape o sută de ani, acest model a reprezentat cea mai bună formulă de cooperare între indivizi și structurile administrative, care le normau comportamentul social. În ciuda multiplexelor sale imperfecțiuni,

sistemul de guvernare, bazat pe principiul separației dintre stat și biserică, a rămas un model al lucrului bine făcut și totodată un reper de urmat pentru generațiile viitoare.

NOTE:

1 Edward Gibbon, *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman. O antologie de la apogeul imperiului până la sfârșitul domniei lui Iustinian*, Editura Humanitas, București, 2018, pp. 58-59.

2 *Ibidem*, p. 325.

3 Barry Buzan, Richard Little, *Sistemele internaționale în istoria lumii*, Editura Polirom, Iași, 2009, p. 223.

4 Thimoty Yates, *The expansion of Christianity*, Lion Hudson Plc, London, 2004, p. 27.

5 James Rives, *Religion in the Roman Empire*, Wiley-Blackwell, New York, 2006, p. 196.

6 Thomas Bokenkotter, *A Concise History of the Catholic Church*, Editura Doubleday, New York, 2004, p. 84.

7 René Rémond, *Religie și societate în Europa. Secularizarea în secolele al XIX și XX, 1780 - 2000*, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 27.

8 <https://www.britannica.com/event/Schism-of-1054>, accesat la 18.03.2014.

9 David Landes, *Avuția și sărăcia națiunilor. De ce unele țări sunt atât de bogate, iar altele atât de sărace*, Editura Polirom, Iași, 2013, p. 62.

10 René Rémond, *op.cit.*, p. 33.

11 Modelul portului triplei coroane este adoptat din Orientul Antic, unde sunt atestate mai multe personaje care sunt încoronate cu un astfel de simbol regal. Papalitatea preia acest obicei în secolul al XII-lea, când este creată o primă astfel de coroană ca simbol al întâietății bisericii față de stat. Ulterior, în secolul al XIV-lea, Papa Bonifaciu al VIII-lea poartă o a doua coroană, care, de data aceasta, simboliza primatul Bisericii Catolice asupra tuturor indivizilor și asupra sufletelor lor. O a treia coroană este creată în anul 1340, când papalitatea, aflată în criză, este silită să-și stabilească temporar sediul la Avignon. Noua coroană simbolizează întreita putere a suveranilor pontifi asupra cerului, pământului și sufletului, suveranul pontif preluând din nou și titlul de „Pontifex maximus”. Anterior, acest titlu fusese acordat tuturor împăraților romani care aveau atributul de a fi și conducători religioși supremi, ei veghind, în acest fel, la păstrarea statutului laic al imperiului. Începând cu anul 382, împăratul Flavius Gratianus Augustus confiscă toate proprietățile care produceau venituri cultelor păgâne. Acest lucru îi atrage antipatia senatorilor păgâni. Pentru a-i sfida, este dispus să renunțe la titlul de conducător suprem religios, însă acest atribut este imediat revendicat și preluat de către episcopul de Roma. Ulterior, tripla coroană a rămas unul dintre cele mai importante simboluri ale catolicismului, el regăsindu-se și astăzi pe steagul Vaticanului; a se vedea Ramsay Macmullen, *Christianizing The Roman Empire AD 100-400*, Yale University Press, 1984.

12 René Rémond, *op.cit.*, p. 27.

13 Conducătorii Romei aveau dreptul de a solicita întocmirea unor calendare în care puteau să înscrie sărbătorile legale și zilele în care se comemorau faptele importante din

trecutul statului. Unul dintre cele mai importante instrumente de măsurare a timpului a fost calendarul Iulian, comandat de către Iulius Cezar astronomului Sosigene din Alexandria, și care a intrat în uz începând cu anul 45 î.H. Acesta împărțea anul în 365 de zile, grupate în 12 luni, cu un an bisect la fiecare 4 ani, însă cu o mică imperfecțiune de 11 minute, la fiecare an (la fiecare 128 de ani, rezulta o zi în minus). De asemenea, unele luni ale anului au preluat denumirea acestor iluștri conducători, luna iulie a fost denumită în onoarea lui Cezar, iar luna august, în onoarea nepotului acestuia, Octavian Augustus, primul împărat al Romei. Următoarea reformare a calendarului a fost stabilită pe 24 februarie 1582, la comanda Papei Grigore al XIII-lea, al cărui nume l-a preluat calendarul gregorian. Vezi Richards, E. G., Urban, Sean E.; Seidelmann, P. Kenneth, eds. *Explanatory Supplement to the Astronomical Almanac* (3rd ed.). Mill Valley, Calif: University Science Books, 2013, p. 595.

14 René Rémond, *op.cit.*, p. 27.

15 David Landes, *op.cit.*, pp. 57-58.

16 *Ibidem*, p. 58.

17 Henry Kissinger, *Ordinea mondială. Reflecții asupra specificului națiunilor și al cursului istoriei*, Editura Rao, București, 2015, p. 26.

18 *Ibidem*, p. 25.

19 *Ibidem*, p. 26.

20 *Ibidem*, p. 35.

21 Immanuel Wallerstein, Randall Collins, Michael Mann, Georgi Derluguian, Craig Calhoun, *Are capitalismul un viitor?*, Editura Comunicare.ro, București, 2015, p. 156.

22 *Ibidem*, p. 145.

23 René Rémond, *op.cit.*, p. 54.

24 *Ibidem*, pp. 55-56.

25 *Ibidem*, pp. 209-210.

BIBLIOGRAFIE

Bokenkotter Thomas, *A Concise History of the Catholic Church*, Editura Doubleday, New York, 2004.

Buzan Barry, Little Richard, *Sistemele internaționale în istoria lumii*, Editura Polirom, Iași, 2009.

Gibbon Edward, *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman. O antologie de la apogeul imperiului până la sfârșitul domniei lui Iustinian*, Editura Humanitas, București, 2018.

Yates Thimoty, *The expansion of Christianity*, Lion Hudson Plc, London, 2004.

Kissinger Henry, *Ordinea mondială. Reflecții asupra specificului națiunilor și al cursului istoriei*, Editura Rao, București, 2015.

Landes David, *Avuția și sărăcia națiunilor. De ce unele țări sunt atât de bogate, iar altele atât de sărace*, Editura Polirom, Iași, 2013.

Macmullen Ramsay, *Christianizing The Roman Empire AD 100–400*, Yale University Press, 1984.

Rémond René, *Religie și societate în Europa. Secularizarea în secolele al XIX și XX, 1780 - 2000*, Editura Polirom, Iași, 2003.

Rives James, *Religion in the Roman Empire*, Wiley–Blackwell, New York, 2006.

Urban Richards, Seidelmann Sean, Kenneth P., eds. *Explanatory Supplement to the Astronomical Almanac* (3rd ed.). Mill Valley, Calif: University Science Books, 2013.

Wallerstein Immanuel, Collins Randall, Mann Michael, *Derluguian Georgi, Calhoun Craig, Are capitalismul un viitor?*, Editura Comunicare.ro, București, 2015.

<https://www.britannica.com/event/Schism-of-1054>

EFECTE ALE SEDENTARISMULUI ASUPRA CORPULUI UMAN

THE EFFECTS OF SEDENTARISM ON THE HUMAN BODY

EFFETS DE LA VIE SÉDENTAIRE SUR LE CORPS HUMAIN

Lt.col.lect.univ.dr. Gabriel Constantin CIAPA*

Ultimele decenii ne-au arătat că modul de supraviețuire a omului a suferit schimbări, în unele situații aceste modificări fiind radicale. Dezvoltarea și evoluția tehnologică, dezvoltarea societății, modificările de mediu și influențele sociale au produs schimbări în comportamentul de zi cu zi al omului, au modificat sau au schimbat posibilitățile de comunicare ale oamenilor și nevoia lor de socializare, au realizat schimbări categorice în felul în care oamenii percep deplasarea și călătoria, în modul în care lucrăm și realizăm cumpărăturile etc. Aceste modificări influențează comportamentul uman. Asocierea dintre comportamentul omului modern fie acasă, fie în societate și inactivitatea fizică se regăsește, ca efecte, în modificările de ordin structural, fiziologic și psihologic, uneori, ireversibile. Prezentul articol sintetizează o parte dintre efectele sedentarismului asupra organismului uman, evidențiind totodată și posibilele boli la care ne expunem, din cauza inactivității fizice.

The last decades have shown us that the human's survival means has undergone changes, and in some cases these changes are radical. Technological development and evolution, the development of the society, environmental changes, social influences have produced changes in everyday human behaviour; they have altered or changed the communication possibilities of people and their need for socialization, have made categorical changes in the way people perceive movement and travel, the way we work and shop etc. These changes definitely influence human behaviour. The association between the behaviour of modern man, either at home or in the society, and physical inactivity, can be found, as effects, in structural, physiological and psychological changes, sometimes irreversible. This material synthesizes some of the effects of sedentarism on the human body, while also highlighting the possible diseases to which we are exposed because of the lack of physical activity.

Les dernières décennies ont démontré que la survie humaine avait subi des changements, et dans certains cas, des changements radicaux. L'évolution et le développement technologique, le développement de la société, les changements environnementaux, les influences sociales ont modifié le comportement humain quotidien, ont modifié ou changé les possibilités de communication des individus et leur besoin de socialisation, ont produit des changements radicaux de la manière dont les individus parviennent à comprendre le mouvement et les voyages, la manière de travailler et de faire des achats etc. Tous ces changements exercent une forte influence sur le comportement humain. L'association entre le comportement de l'homme moderne, chez soi ou dans la société, et l'inactivité physique peut se retrouver, comme des effets, dans des changements structurels, physiologiques et psychologiques, parfois irréversibles. Le présent article synthétise certains des effets de la vie sédentaire sur le corps humain, en mettant aussi en évidence les possibles maladies auxquelles nous sommes exposés à cause de l'inactivité physique.

Cuvinte-cheie: sedentarism; mișcare; corp uman; activitate fizică; comportament sedentar; inactivitate.

Keywords: sedentarism; movement; human body; physical activity; sedentary behaviour; inactivity.

Mots-clés: vie sédentaire; mouvement; corps humain; activité physique; comportement sédentaire; inactivité.

*Academia Tehnică Militară

e-mail: ciapagabriel@yahoo.com

Comportamentele și obișnuințele lumii moderne determină modificări importante în evoluția omului pe parcursul vieții. Dacă începutul vieții este marcat de descoperire, de joacă, de studiu, în partea a doua viața este condusă de nevoia de supraviețuire, de existența propriu-zisă. Nevoia de a exista, nu de puține ori, se regăsește în comportamentele dictate de rațiunea unui loc de muncă, de stabilitatea acestuia, de comoditate, de liniște și, nu în ultimul rând, de siguranța fizică, oferită prin neimplicarea în diferite activități motrice.

Dacă la acestea adăugăm lectura (din perspectiva lipsei de mișcare, a inactivității), vizionarea de programe TV sau alte activități de divertisment care solicită prezența unui ecran (telefon, monitor, tabletă etc.), categoric se creează premisele unei vieți sedentare, din care lipsește aportul benefic al mișcării. De altfel, „mișcarea este o caracteristică a materiei vii; omul, ca formă de existență a materiei vii, este definit de mișcare. Adaptarea la condițiile externe ale mediului înconjurător, la condițiile sociale, se află sub efectul mișcării omului”¹.

Efecte ale sedentarismului asupra corpului uman

După cum menționam anterior, mișcarea înseamnă viață. Dacă evoluția socială ne indică sau ne determină modul de comportare, atunci ar trebui să privim activitățile care presupun o formă de mișcare și care implică cheltuieli energetice din partea noastră drept modalități de combatere a sedentarismului.

fel de activitate motrică, nu realizează nicio acțiune alta decât în a sta așezat pe scaun (fotoliu, canapea etc.), întins (excepție perioadele de somn nocturn) sau înclinat, un comportament caracterizat, pur și simplu, de posibilitatea noastră de a nu face nimic.

Într-o viziune precisă, comportamentul sedentar este înțeles ca fiind caracterizat de o cheltuială energetică redusă, în care consumul metabolic este mai mic decât valoarea de 1,5 MET. „Un echivalent metabolic (MET) este definit ca fiind cantitatea de oxigen consumată în timp ce stați în repaus și este egală cu 3,5 ml O₂ per kg greutate corporală x min”². Conceptul MET reprezintă o procedură simplă, practică și ușor de înțeles, pentru exprimarea costului energetic al activităților fizice, ca un multiplu al ratei metabolice în repaus. Acest consum de O₂, transpus în kcal, ar reprezenta, pentru un om sedentar cu masa de 70 kg, în 24 de ore, circa 2.300 kcal, în condițiile în care, pe timpul somnului, consumul energetic este mai redus, el atingând valoarea de 0,9 MET. Altfel spus, unui sedentar cu masa de 70 kg îi sunt suficiente cele aproximativ 2.300 kcal pentru a trăi. La polul opus, putem afirma că orice necesar energetic mai mare decât această valoare de 1,5 MET este o consecință a modificărilor comportamentului sedentar prin apariția diferitelor activități care presupun mișcare, activitate motrică, activitate neuropsihică, sau o combinație a acestora.

Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, un adult din patru nu desfășoară suficientă activitate fizică, inactivitatea reprezentând una dintre marile

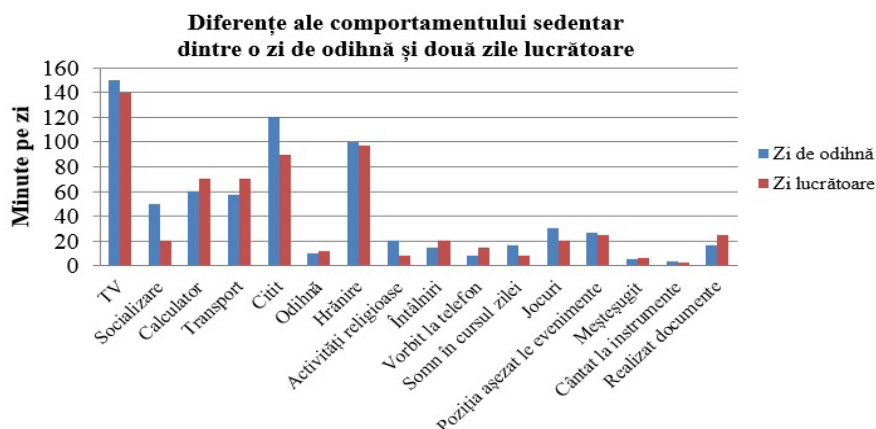

Figura 1. Exemple de activități zilnice și timpul alocat pentru acestea³

Dar ce este sedentarismul? Într-o accepțiune largă, sedentarismul poate fi înțeles ca fiind acea stare în care organismul nu este implicat în niciun

amenințări la adresa populației, fiind catalogată drept a patra cauză de deces la nivel global. Nu trebuie să căutăm în statistici pentru a deveni simpli

observatori ai acestei stări. Este suficient să privim în jurul nostru pentru a ne forma o idee din acest punct de vedere. Este mult mai simplu, comod și accesibil să nu facem nimic decât să ieșim în parc la plimbare, să mergem la cumpărături pe jos, să ne ridicăm de pe canapea și să dansăm pe o serie de melodii care ne plac, să mergem la un bazin de înot sau la o sală de fitness.

Dacă privim și analizăm Figura 1, putem observa câteva exemple de activități pe care omul le poate desfășura zilnic, precum și timpul aproximativ pe care îl alocă acestora.

Consecința acestor minute petrecute în regim de inactivitate fizică, sedentar, se poate regăsi într-o serie de efecte negative asupra organismului, unele dintre ele cu efecte ireversibile asupra sănătății. Un prim efect al comportamentului sedentar, nu neapărat ca importanță, se regăsește în modificări ale sistemului circulator.

În sensul inactivității, aceste schimbări în sistemul circulator se concretizează prin apariția bolilor cardiovasculare. Există studii⁴ care arată că sedentarismul are o incidență cuprinsă între 2% și 17%, în sensul de creștere a posibilităților de apariție a incidentelor cardiace și vasculare, a tensiunii arteriale la adulți, la tineri și la copii.

De asemenea, există o legătură directă între o cauză a mortalității cardiovasculare și sedentarism. Acesta favorizează apariția embolismului pulmonar⁵, drept consecință a unei tromboze venoase profunde.

Un alt efect al sedentarismului este cancerul. O analiză profundă a peste 40 de studii, care au inclus mai mult de patru milioane de oameni, cifră semnificativă pentru orice cercetare, a arătat că sedentarismul poate fi o cauză pentru mai multe tipuri de cancer: de colon – risc de circa 24% –, cancer pulmonar – risc de aproximativ 21% –, cancer endometrial – risc de 32% – și chiar cancer mamar. Riscul mortalității este accentuat cu cât activitatea fizică este mai redusă.

De altfel, o cauză a acestei inactivități este reprezentată de televizor. Cei care petrec mai mult de șapte ore în fața acestuia prezintă un risc evident de a face una dintre formele de cancer, prezentate mai sus, comparativ cu cei care vizionează programe TV până la o oră pe zi⁶. Studiile arată, legat de petrecerea timpului în fața televizorului, că, pentru fiecare oră petrecută în fața acestuia, dacă există un comportament regulat de a-l utiliza

între două și patru ore fără pauză, zilnic, poate crește riscul de apariție a diabetului, a cancerului sau a bolilor cardiovasculare, cu valori cuprinse între 9% și 11%, pentru fiecare caz în parte.

Inactivitatea poate duce la apariția diabetului de tip 2, un alt efect al sedentarismului. Chiar dacă avem o alimentație rațională și greutatea corporală este bună, cantitatea de zahăr din sânge poate crește, cu atât mai mult dacă lipsește o formă de consum al acestuia. Altfel spus, nivelul glicemiei poate depăși limitele normale. La un adult, nivelul glicemiei are intervalul de referință cuprins între 75 și 110 mg/dl, măsurat dimineața, fără aport caloric sau hidric.

Dar ce este diabetul zaharat de tip 2? Diabetul zaharat reprezintă o disfuncționalitate a pancreasului, organ intern care secretă insulina în organism. Rolul insulinei este de a regla cantitatea de glucoză din sânge, care tinde să crească, ca urmare a aportului glucidic sau a produselor care conțin zahăr. Din cauza disfuncționalității pancreasului, cantitatea de glucoză din sânge nu se mai poate afla sub control, aceasta determinând creșterea glicemiei peste valoarea de 110 mg/dl.

Această creștere poate duce la instalarea diabetului zaharat. În situația incapacității complete a pancreasului de a secreta insulină, se instalează diabetul zaharat de tip 1 – în acest caz, pentru a se continua viața, insulina se administrează ca tratament. În varianta în care apare doar o scădere a cantității de insulină, că vorbim fie despre o secreție redusă, fie despre o altă acțiune independentă de pancreas care împiedică funcționarea corectă a acestuia, vorbim de diabet zaharat de tip 2. În cazul acestui tip de diabet, poate să apară hiperglicemia cu valori de peste 300-350 mg/dl, caz care ar duce la instalarea unui tip de comă.

Înțelegând ce înseamnă diabetul, putem asocia sedentarismul cu riscul apariției și instalării diabetului zaharat de tip 2, știind că activitățile fizice pot fi potențiale consumatoare de zaharuri din sânge. Având în vedere faptul că, la o medie de creștere a riscului instalării unei boli cu 10%/oră petrecută în fața televizorului timp de două ore, riscul apariției diabetului de tip 2 crește cu aproximativ 20%.

Studiul ”Breaking prolonged sitting reduces postprandial glycemia in healthy, normal-weight adults: A randomized crossover trial” afirmă că o pauză scurtă de circa 1 minut și 40 de secunde,

la fiecare 30 de minute de inactivitate, este mai eficientă decât o perioadă de 30 de minute de mers, în combaterea creșterii concentrației de glucoză.

Un alt efect al comportamentului sedentar îl regăsim în modificările cantității de grăsime din organism, în sensul creșterii acesteia, ducând la obezitate și la supraponderabilitate. De altfel, obezitatea și supraponderabilitatea sunt definite ca fiind acumulări de grăsime excesivă în organism atât în jurul organelor interne, cât și subcutanat, fapt care ar putea determina apariția unor boli grave, precum hipertensiune arterială, dislipidemie, diabet de tip 2, boli cardiace, osteotroză, boli cerebrovasculare, respiratorii, diferite tipuri de cancer sau poate chiar moartea. Se estimează că 35% dintre decesele cauzate de boala coronariană, 32% dintre decesele cauzate de cancerul colorectal și 35% dintre decesele cauzate de diabet pot fi atribuite direct sedentarismului și excesului de greutate, potrivit studiului "The public health burdens of sedentary living habits: theoretical but realistic estimates"⁷.

Lipsa mișcării, cumulată cu un consum alimentar impropriu pentru activitatea pe care un om o desfășoară, poate duce la obezitate. Acest fapt nu este unul general valabil, știut fiind faptul că aproximativ jumătate din populația globului este caracterizată de un metabolism rapid – asta nu înseamnă că organismul nu funcționează corect, dimpotrivă el arde sau consumă surplusul de nutrienți și nu creează depozite energetice (a se înțelege și acumulări în exces de grăsime).

Dacă, simultan cu această acumulare de grăsime, produsă în zona taliei (obezitate centrală), apar o creștere a tensiunii arteriale, un număr mare de trigliceride, reducerea colesterolului bun (HDL) și creșterea ușoară a glicemiei, trebuie să admitem că oamenii sunt susceptibili de instalarea sindromului metabolic. Acesta poate fi și un efect al statului prelungit la TV. Studiul "Sedentary behavior and health outcomes: An overview of systematic reviews" susține legătura dintre alimentația nerațională și nesănătoasă, inactivitatea fizică și TV. Bărbații sau femeile care nu au activitate fizică pot avea un risc crescut de instalare a acestui sindrom, cuprins între 73% și 76%, raportat la cei care desfășoară orice fel de activitate⁸.

În paralel cu toate aceste aspecte care vizează obezitatea, ca efect al sedentarismului, Universitatea Harvard afirmă că bărbații care au o burtă mai mare de 107 cm (42 inch) sunt predispuși la disfuncții erectile.

De asemenea, comportamentul sedentar poate fi cauză pentru apariția osteoporozei, a degenerării grupelor musculare, a durerilor coloanei vertebrale. În ceea ce privește osteoporoza⁹, metabolismul oaselor este un proces dinamic mult mai eficient, dacă organismul uman execută mai multe mișcări. „Prin aceasta, oasele angajate direct în acțiune sunt mai dezvoltate. Lipsa de activitate duce la subțierea lor”¹⁰. Unele activități sedentare pot fi asociate cu această degenerare a oaselor. Știind unul dintre rolurile oaselor, de a susține corpul și a de asigura locomoția acestuia, se poate deduce destul de simplu importanța menținerii sănătății lor.

În situația grupelor musculare inactive, acestea își reduc din elasticitate, din extensibilitate, din contractilitate, din forță. Mușchii, prin funcția lor fundamentală de a asigura mișcarea corpului, cumulat cu agrearea postulatului cum că „orice organ care nu se folosește se atrofiază”, putem admite că aceștia sunt o cheie în asigurarea supraviețuirii omului.

Poziția șezând este asociată, în multe situații, cu dureri ale spatelui, în zona lombară – cel mai des și în zona cervicală. Potrivit studiului "Breaking up workplace sitting time with intermittent standing bouts improves fatigue and musculoskeletal discomfort in overweight/obese office workers", unor lucrători care-și desfășurau activitatea în poziția șezând li s-a cerut ca, la fiecare 30 de minute, să-și oprească munca pentru o perioadă scurtă de timp. În acest mod, în cazul acelor care realizau întreruperea muncii s-a constatat o reducere a disconfortului de spate cu până la 32%. De asemenea, poziția șezând poate accentua curbura anterio-posterioară ale coloanei, creând o presiune suplimentară pe discurile intervertebrale. În timp, aceste presiuni pot duce la degradarea discurilor și la apariția herniilor de disc (deplasare a unui disc intervertebral).

Un alt efect major pe care sedentarismul îl poate avea asupra noastră se regăsește și asupra sănătății mentale. Inactivitatea poate fi premisă pentru apariția depresiei, prin creșterea timpului alocat gândurilor negative dominante. Știind caracterul social al activităților sportive, acestea desfășurându-se de cele mai multe ori în grupuri sau în preajma oamenilor, putem admite că activitatea fizică este o soluție pentru combaterea depresiei. De asemenea, a fost constatat faptul că performanța cognitivă se îmbunătățește cu până la 18%, în

Tabelul 1

EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI ȘI POSIBILITĂȚI DE ALEGERE A COMPORTAMENTULUI¹¹

CONTEXT	PLASAREA COMPORTAMENTULUI	ACTIVITATE	ALEGERI COMPORTAMENTALE	
			Activitate fizică	Comportament sedentar
Comunitate	Spații publice (parc, plajă) Baze sportive Magazine Spații sociale (cafenele, restaurante etc.)	Recreere / Socializare	Mers, alergare ușoară, participare la activități sportive, dans, mers cu grupul	Poziția șezând și socializare, TV, spectator la evenimente, activitatea de hrănire, activitate pe calculator, jocuri video
		Programe recreaționale organizate	Mers cu grupul, exerciții în și cu grupul	Activitatea de citit în cadrul unui grup, activități de meșteșugit în grup
Casă	Interior Exterior	Munci gospodărești / Relaxare	Dat cu aspiratorul, curățenie generală, muncă în grădină	Spălatul vaselor la mașina automată, călcatul hainelor, poziția șezând și întins
Ocupațional	Birou Comerț și industrie Servicii	Producție	Mers, folosirea scărilor	Comerțul electronic, utilizarea liftului
		Comunicare, servicii	Mers la colegii de muncă	E-mail, telefon
Educațional	Școală Alte forme de pregătire	Activități ocazionale	Mers, folosirea scărilor	Folosirea liftului, șezând
		Activități extracurriculare	Educație fizică în cadrul programului școlar, activități sportive extracurriculare	Utilizarea Internetului și a calculatorului, activități de relaxare și de socializare
Transport	Străzi Căi de acces pentru mersul pe jos și cu bicicleta Metrou	Navetă	Mers, utilizarea bicicletei	Conducerea mașinii, transportul public

urma unei activități fizice moderate ca intensitate, desfășurată pe o perioadă de 12 săptămâni. Tot pentru aceeași perioadă, s-a constatat și o reducere a vârstei biologice, cu 6-8 ani.

Cu toate că inactivitatea sau comportamentul sedentar tinde să devină un stil de viață, iar efectele sale negative ne pot influența desfășurarea acesteia, combaterea sedentarismului se poate realiza destul de ușor, având în vedere multiplele posibilități de alegere a modului de abordare a diferitelor sarcini cotidiene. Sunt suficiente mijloacele dintre care noi putem face o alegere, pentru a combate acest comportament. În Tabelul 1 sunt prezentate mai multe tipuri de activități, din viața de zi cu zi, și, totodată, variante de prevenire a comportamentului sedentar.

Concluzii

Am observat o serie de efecte pe care sedentarismul le poate avea asupra corpului omenesc. Aceste efecte, în unele situații, au un caracter ireversibil, iar dacă sunt tratate superficial, pot cauza chiar deces. Obezitatea, cancerul, diabetul sau bolile cardiovasculare nu sunt doar simple boli. Ele reprezintă cauze evidente pentru decesul a milioane de oameni anual, la nivel global.

Rolul activităților care implică efort fizic se regăsește într-o serie de efecte benefice asupra organismului și în combaterea celor negative. Mai mult decât atât, practicarea unor activități sportive, chiar și descentralizat, vor „influența pozitiv unele componente structural-funcționale ale organismului (sfera somatică, marile funcții, rezervele energetice, resursele psihice), având efecte benefice”¹², între

anumite limite, asupra organismului, indiferent de vârstă și sex, indiferent de zona geografică în care omul se află.

În tot acest amalgam social, ceva nu poate fi cu adevărat de neglijat. Acest „ceva” este reprezentat de comportamentul copiilor. Copiii, cu toții o cunoaștem, au o capacitate incredibilă de a copia sau de a imita comportamentul nostru, al adulților, căutând și văzând în noi niște exemple. Ori, în această situație, categoric se poate instala tendința sedentară în rândul lor, cu atât mai mult dacă și noi, în calitate de părinți sau de adulți, suntem dominați de acest tip de comportament, de inactivitate fizică.

Fără o implicare activă a adulților în autoeducarea și în schimbarea comportamentului sedentar, în educarea și modificarea comportamentului copiilor, vom deveni o societate de obezi, de bolnavi, în care problemele de sănătate vor fi din ce în ce mai dese și, din păcate, mai grave.

NOTE:

1 G. Ciapa, „Motricitatea omului – necesitate social”, *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, Nr. 3/2015, București, 2015.

2M. Jetté, K. Sidney, G. Blümchen, *Metabolic Equivalents (METs) in Exercise Testing, Exercise Prescription, and Evaluation of Functional Capacity*, Clinical Cardiology 13(8):555-65, Department of Kinesiology, School of Human Kinetics, University of Ottawa, Ottawa, Canada, August 1990.

3 E.K. Grimm, *The relationship between sedentary behavior and health in older adults*, The University of Wisconsin - Milwaukee, August 2011.

4 Proper KI, Singh AS, W. van Mechelen et al., *Sedentary behaviors and health outcomes among adults: a systematic review of prospective studies*. American journal of preventive medicine 2011;40(2):174-82. Biswas A., Oh PI, Faulkner GE et al. *Sedentary time and its association with risk for disease incidence, mortality, and hospitalization in adults: a systematic review and meta-analysis*. Annals of internal medicine 2015;162(2):123; De Rezende, L. F. M., Rodrigues Lopes, M., Rey-López, J. P., Matsudo, V. K. R., & Luiz, O. do C. (2014). *Sedentary behavior and health outcomes: An overview of systematic reviews*. PLoS ONE, 9, doi:10.1371/journal.pone.0105620.

5 Reprezintă blocarea unei artere care alimentează inima sau plămânii cu un cheag de sânge, ca urmare a unei circulații a sângelui deficitară (tromboză venoasă). Cel mai adesea tromboza venoasă se instalează la nivelul picioarelor.

6 C.E. Matthews, S.M. George, S.C. Moore et al. *Amount of time spent in sedentary behaviors and cause-specific mortality in US adults*. The American journal of clinical nutrition 2012;95(2):437-45. D. Schmid, MF Leitzmann, *Television viewing and time spent sedentary in relation to cancer risk: a meta-analysis*. Journal of the National Cancer

Institute, 2014; 106(7). A.A. Thorp, N. Owen, M. Neuhaus & D.W. Dunstan, *Sedentary behaviors and subsequent health outcomes in adults a systematic review of longitudinal studies*, 1996-2011. Am J Prev Med, 2011, pp. 41, 207-215.

7 K.E. Powell, S.N. Blair, *The public health burdens of sedentary living habits: theoretical but realistic estimates*, Med Sci Sports Exerc., 1994 July 26(7):851-6.

8 A.E. Greer, X. Sui, A.L. Maslow, B.K. Greer & S.N. Blair, *The effects of sedentary behavior on metabolic syndrome independent of physical activity and cardiorespiratory fitness*, J Phys Act Health, 12, 2015, pp. 68-73, doi: 10.1123/jpah.2013-0186.

9 C.C. Baci, *Anatomia funcțională și biomecanica aparatului locomotor*, Editura Sport-Turism, București, 1977, p. 66.

10 I.C. Voiculescu, I.C. Petricu., *Anatomia și fiziologia omului*, Editura Medicală, București, p. 141.

11 O. Neville., L. Eva, Jo Salmon, J.F. Michael, *Environmental Determinants of Physical Activity and Sedentary Behavior*, University of Wollongong and Deakin University, *Exercise and Sciences Reviews*, vol. 28, Issue 4, oct. 2000, Melbourne, Australia.

12 G.F. Băițan, *Pregătirea fizică a militarilor din armata României în contextul integrării în NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019, p. 36.

BIBLIOGRAFIE

Baci C.C., *Anatomia funcțională și biomecanica aparatului locomotor*, Editura Sport-Turism, București, 1977.

Băițan G.F., *Pregătirea fizică a militarilor din Armata României în contextul integrării în NATO*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019.

Biswas A., Oh PI, Faulkner GE et al. *Sedentary time and its association with risk for disease incidence, mortality, and hospitalization in adults: a systematic review and meta-analysis*, Annals of internal medicine, 2015.

Ciapa G.C., *Pregătirea fizică a militarilor din Armata României în conflictele moderne*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018.

De Rezende L.F.M., Rodrigues Lopes M., Rey-López J.P., Matsudo V.K.R. & Luiz O. do C. *Sedentary behavior and health outcomes: An overview of systematic reviews*, 2014.

Greer A.E., Sui X., Maslow A.L., Greer B.K. & Blair S.N. *The effects of sedentary behavior on metabolic syndrome independent of physical activity and cardiorespiratory fitness*, J Phys Act Health, 2015.

Neville O., Eva L.Jo Salmon, Michael J.F., "Environmental Determinants of Physical Activity and Sedentary Behavior", University of Wollongong and Deakin University, *Exercise and Sciences Reviews*, vol. 28, Issue 4, oct. 2000, Melbourne, Australia.

Peddie M.C., Bone J.L., Rehrer N.J., Skeaff C.M., Gray A.R. & Perry T.L., *Breaking prolonged sitting reduces postprandial glycemia in healthy, normal-weight adults: A randomized crossover trial*, 2013.

Powell K.E., Blair S.N., *The public health burdens of sedentary living habits: theoretical but*

realistic estimates, Med Sci Sports Exerc., July 1994.

Proper KI, Singh AS, van Mechelen W, et al., *Sedentary behaviors and health outcomes among adults: a systematic review of prospective studies*. American journal of preventive medicine, 2011.

Thorp AA, Kingwell BA, Owen N et al., *Breaking up workplace sitting time with intermittent standing bouts improves fatigue and musculoskeletal discomfort in overweight/obese office workers*, Occupational and environmental medicine, 2014.

Redactor-șef: Laura MÎNDRICAN
Redactor: Irina TUDORACHE
Corectori: Mariana ROȘCA
Carmen-Luminița IACOBESCU
Tehnoredactor: Gabriela CHIRCORIAN
Coperta: Andreea GÎRTONEA

ISSN (on line) 2065 - 8281

Lucrarea conține 94 de pagini.

COPYRIGHT: Sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

Publicație științifică indexată în bazele de date internaționale CEEOL și GOOGLE SCHOLAR.

Șoseaua Panduri, nr. 68–72, sector 5, București
e-mail: buletinul@unap.ro
Tel.: 021-319.59.69; 021-319.48.80/0215; 0453

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
(Editură cu prestigiu recunoscut de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor,
Diplomelor și Certificatelor Universitare)

ISSN 1584 - 1928I

